F
FLACĂRA
almanah
'73

F FLACARA

almanah '73

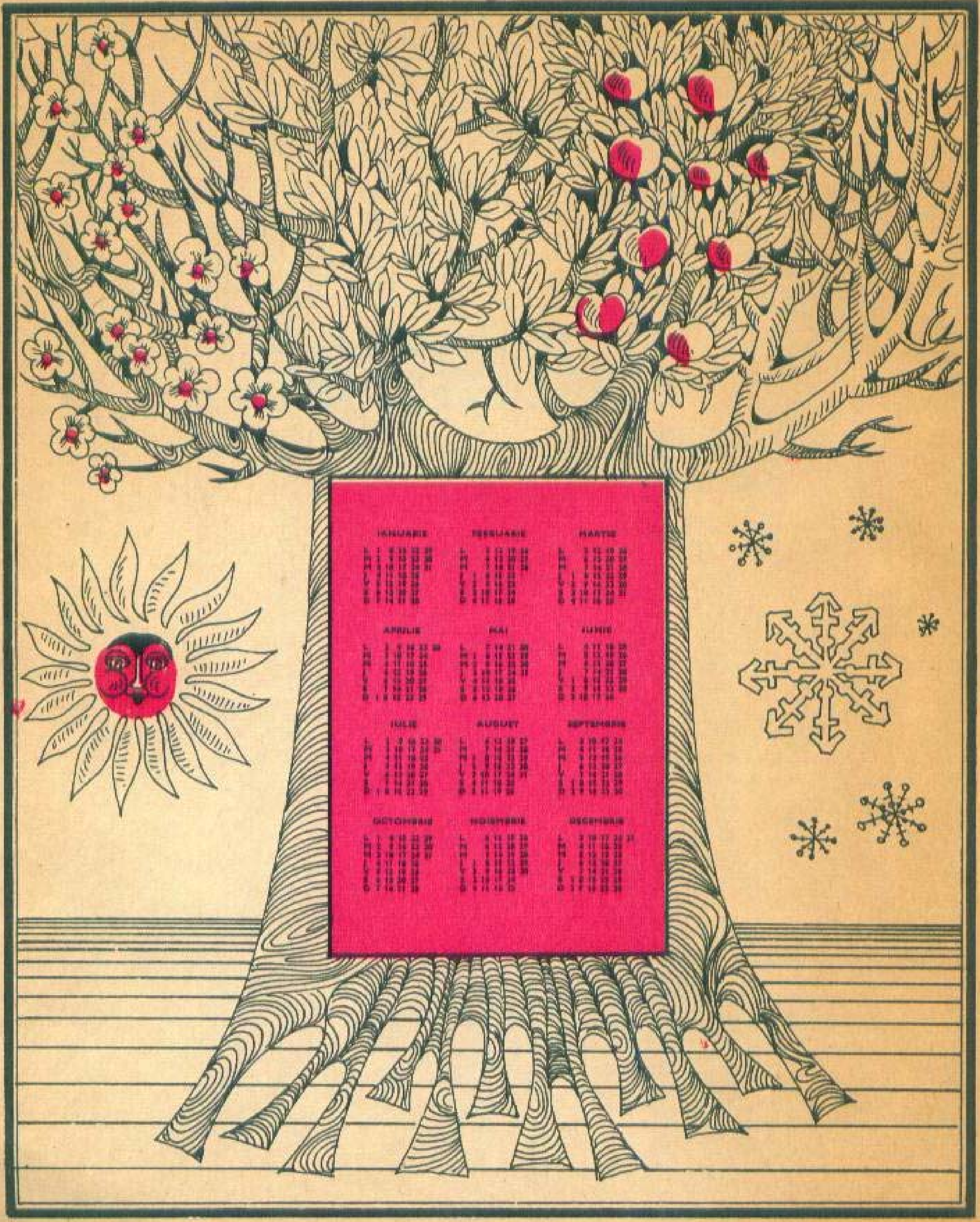
IANUARIE
FEBRUARIE
MARTIE
APRILIE
MAI
IUNIE
IULIE
AUGUST
SEPTEMBRIE
OCTOMBRIE
NOIEMBRIE
DECEMBRIE

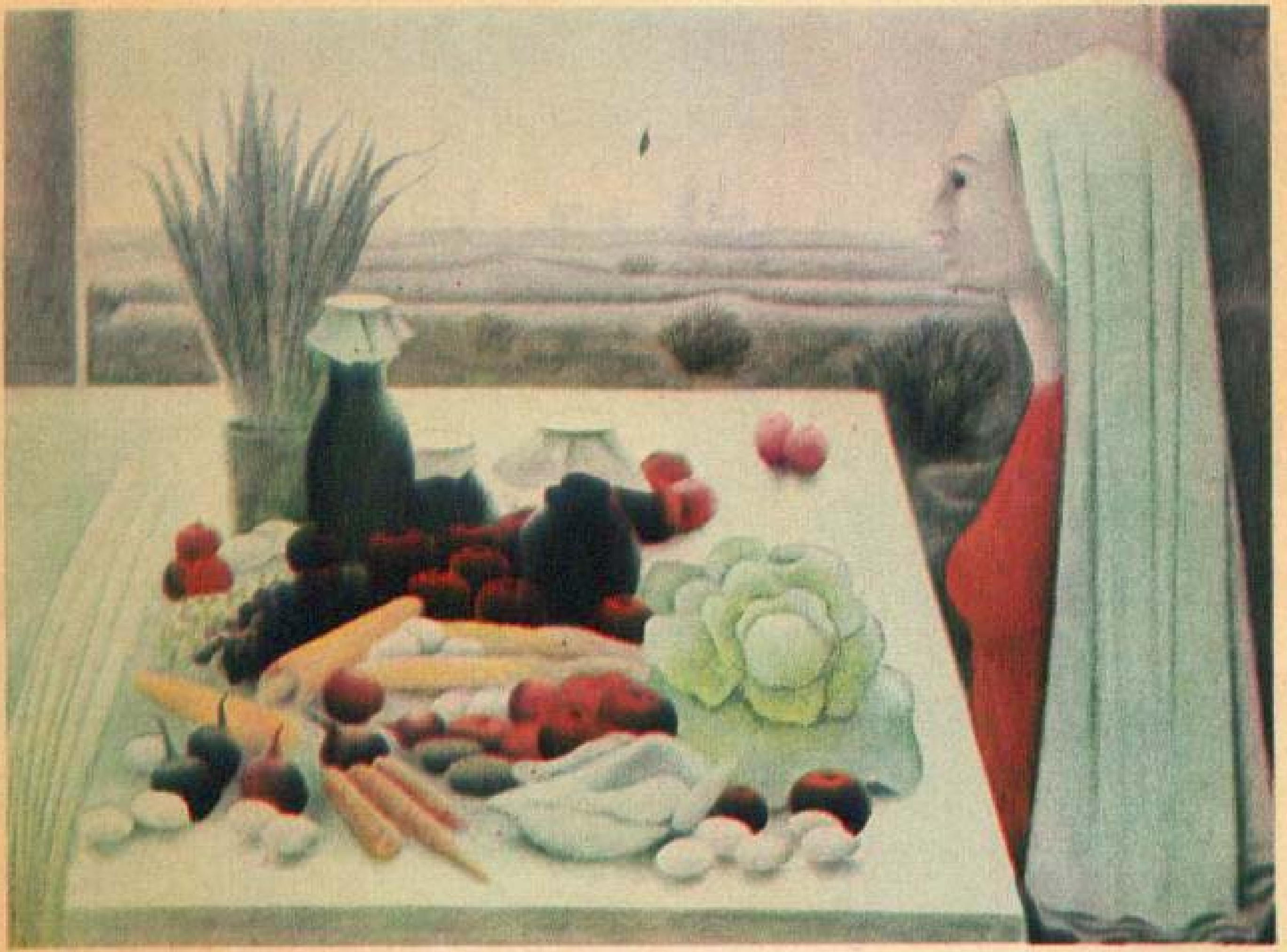

Eugen **CRĂCIUN** — **Toamnă luminoasă**

O DEFINIȚIE PENTRU 1972

de N. IOAN

Stă în firea noastră ca la fiecare sfîrșit de an să privim înapoi în timp, să ne judecăm ultimele noastre trecute 365 de zile și chiar să le catalogăm, să le definim. Cu alte cuvinte, să facem însuși anului împlinit o caracterizare, să-i găsim specificul, personalitatea. Aceasta-i întreprinderea pe care v-o propun s-o facem împreună de-a lungul acestor cîtorva pagini.

Firește — față de ritmurile de trăire a națiunii noastre, față de multitudinea fronturilor implicate de construcția societății socialiste multilateral dezvoltate și față de multiplele noastre acțiuni, strădanii, menite să contribuie la răspîndirea unui climat al păcii și colaborării pe planetă — nu-i deloc simplu să spui ce a însemnat 1972-ul românesc. Și totuși!

*

Anul acesta, partidul, prin reprezentantul său cel mai de seamă, ne-a spus mai răspicat ca niciodată cum stau lucrurile cu noi:

«Cu toate succesele uriașe obținute în anii de după eliberare în creșterea potențialului material al țării, din punct de vedere al dezvoltării economice între România și țările avansate ale lumii, inclusiv unele țări socialiste mai dezvoltate, există încă un decalaj însemnat. Realitatea social-economică obiectivă — nivelul venitului național pe cap de locuitor, ponderea populației agrare în totalul populației, precum și alți indicatori economici — demonstrează că mai avem încă un drum lung de parcurs pentru a lichida starea de înapoiere de la care am pornit, pentru a ajunge la nivelul țărilor dezvoltate; de aceea trebuie să spunem deschis

ÎN 1973, MAI MULT, MAI BINE, MAI REPEDE...

• Reducerea cu un procent a ponderii cheltuielilor materiale în industrie la nivelul anului 1973 echivalează cu un spor de venit național de circa 4 miliarde lei.

• În anul 1973 trebuie să se asigure în industria republicană o productivitate a muncii pe salariat cu cel puțin 9 la sută mai mare decît în 1972.

• Să avem totodată în vedere că planul pe 1973 este hotărîtor pentru realizarea prevederilor Conferinței Naționale. Vom înfăptui aceste prevederi dacă vom face pregătiri din timp, dacă planul pe 1973 va fi bine întocmit, dacă se va asigura pregătirea lui temeinică. Cînd vorbesc de planul pe 1973, mă gîndesc nu numai la producție, ci la tehnică, și mai cu seamă la pregătirea cadrelor, pentru că, dacă pînă în 1973 timpul este mai scurt, planul pe anul viitor trebuie să ne ajute să rezolvăm radical, pentru 1974-1975, problema cadrelor. Am în vedere și cadrele de muncitori, nu numai cadrele de conducere — întreaga forță de muncă necesară. Anul 1973 este anul hotărîtor și va trebui să ne concentrăm toată atenția, toate forțele pentru pregătirea și realizarea măsurilor necesare îndeplinirii planului în acest an.

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Raportul prezentat la Conferința Națională din iulie și din cuvîntarea la Consfătuirea de lucru care a avut loc la C.C. al P.C.R. în zilele de 7 și 8 septembrie a.c.)

că România continuă să fie o țară în curs de dezvoltare».

Este vorba aici de o judecată lucidă, bărbătească, menită să mobilizeze.

Pentru că tot partidul, tot prin secretarul general și tot cu clarviziune științifică, ne-a arătat și calea, soluția pentru depășirea actualului nostru nivel de dezvoltare:

«Pentru lichidarea acestui decalaj, pentru apropierea cît mai grabnică de nivelul țărilor avansate din punct de vedere economic, Congresul al X-lea a pus în fața întregului popor sarcina intensificării eforturilor pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a societății, modernizarea industriei și agriculturii, pentru realizarea unei economii în pas cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii mondiale, pentru valorificarea la maximum, la un nivel superior, a resurselor materiale și umane ale țării».

Și soluția aceasta nu ne-a fost dată, nu ne-a fost spusă doar în general, ci în chipul cel mai detaliat, cel mai concret.

De fapt, partidul ne-a cerut *să facem totul pentru* a asigura *o eficiență reală optimă a economiei noastre naționale.* Aceasta însemnînd și folosirea la maximum a mașinilor, a utilajelor, într-un cuvînt, a capacităților; și nivel tehnic și calitate a produselor noastre; și reducerea cheltuielilor materiale, scăderea costurilor producției, atît prin reducerea consumurilor fizice cît și prin prelucrarea superioară a materiilor prime; și creșterea productivității muncii, dar nu prin intensificarea efortului fizic, ci prin gîndire, prin adaptarea unor mijloace care să determine tocmai diminuarea efortului fizic, deci prin reproiectarea unor mașini și utilaje, prin îmbunătățirea unor tehnologii prin mecanizare, automatizare și trecerea la mașini-agregat, prin mai buna organizare a producției, a muncii, a fluxului de fabricație, prin mecanizarea transportului, prin îmbunătățirea continuă a calificării oamenilor muncii, prin transferul tehnicienilor și inginerilor din aparatul funcționăresc în producție, prin comasarea unor sectoare și funcții care să ducă la diminuarea ponderii personalului administrativ; înseamnă și specializarea, concentrarea și cooperarea în producția internă; și extinderea autoutilării; și îndreptarea fondurilor de inves-

Nu mărirea eforturilor fizice, ci trecerea la automatizare!

O DEFINIȚIE PENTRU 1972

industria grea — piatra unghiulară a întregii economii.

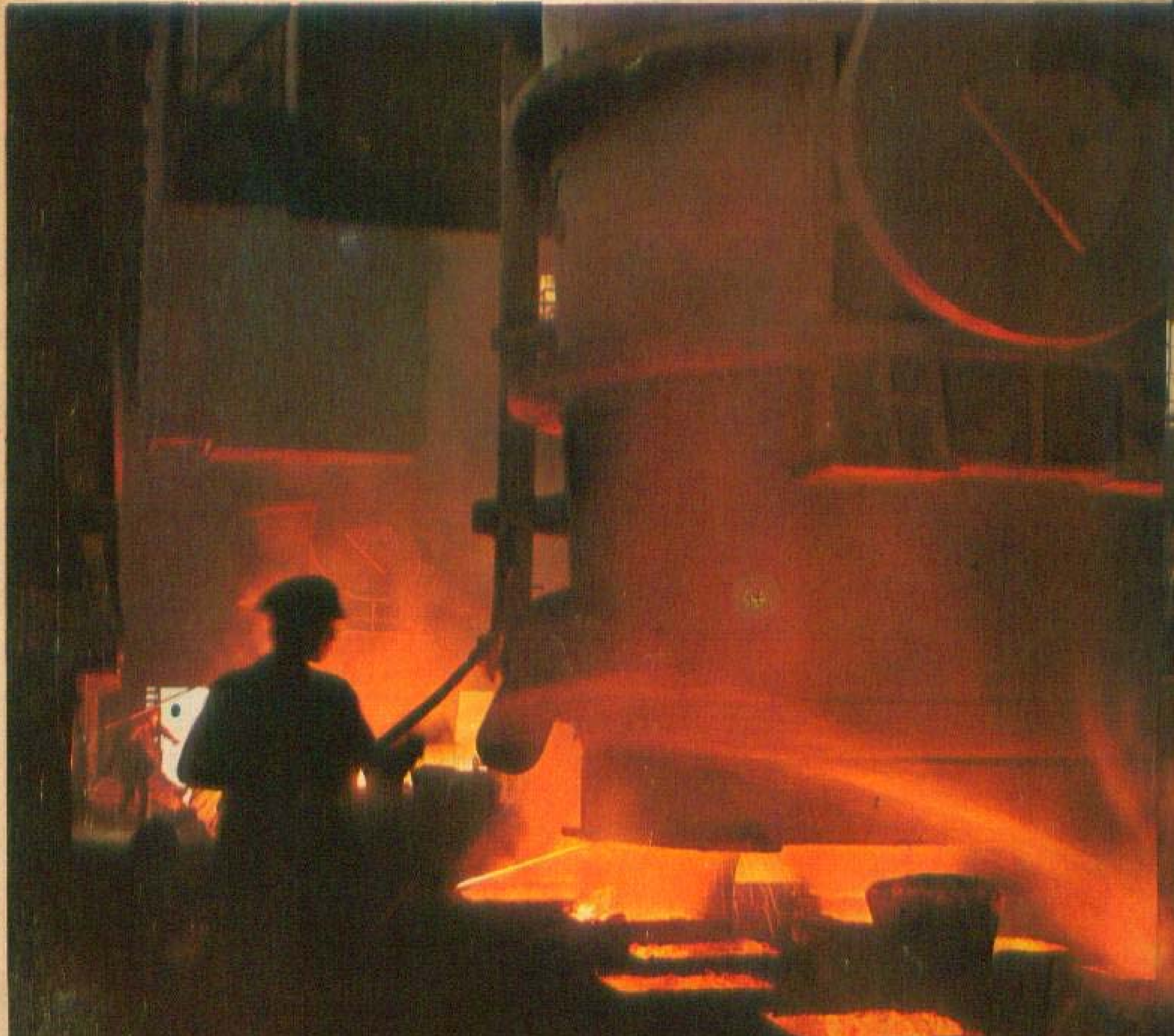

tiții spre dotare, spre tehnică, spre utilaje, și nu spre construirea de noi spații de producție înainte de a fi folosite la maximum spațiile existente; și realizarea investițiilor la timp; și... Dar să ne oprim, pentru că n-am intenționat să fac o listă, un inventar al generatorilor de eficiență, ci am vrut

doar să subliniez caracterul precis, concret, al chemării partidului.

*

«Sintem chemați ca în următorii 10–15 ani să lichidăm cu desăvîrșire rămînerea în urmă pe care am moștenit-o, să ridicăm poporul român la un

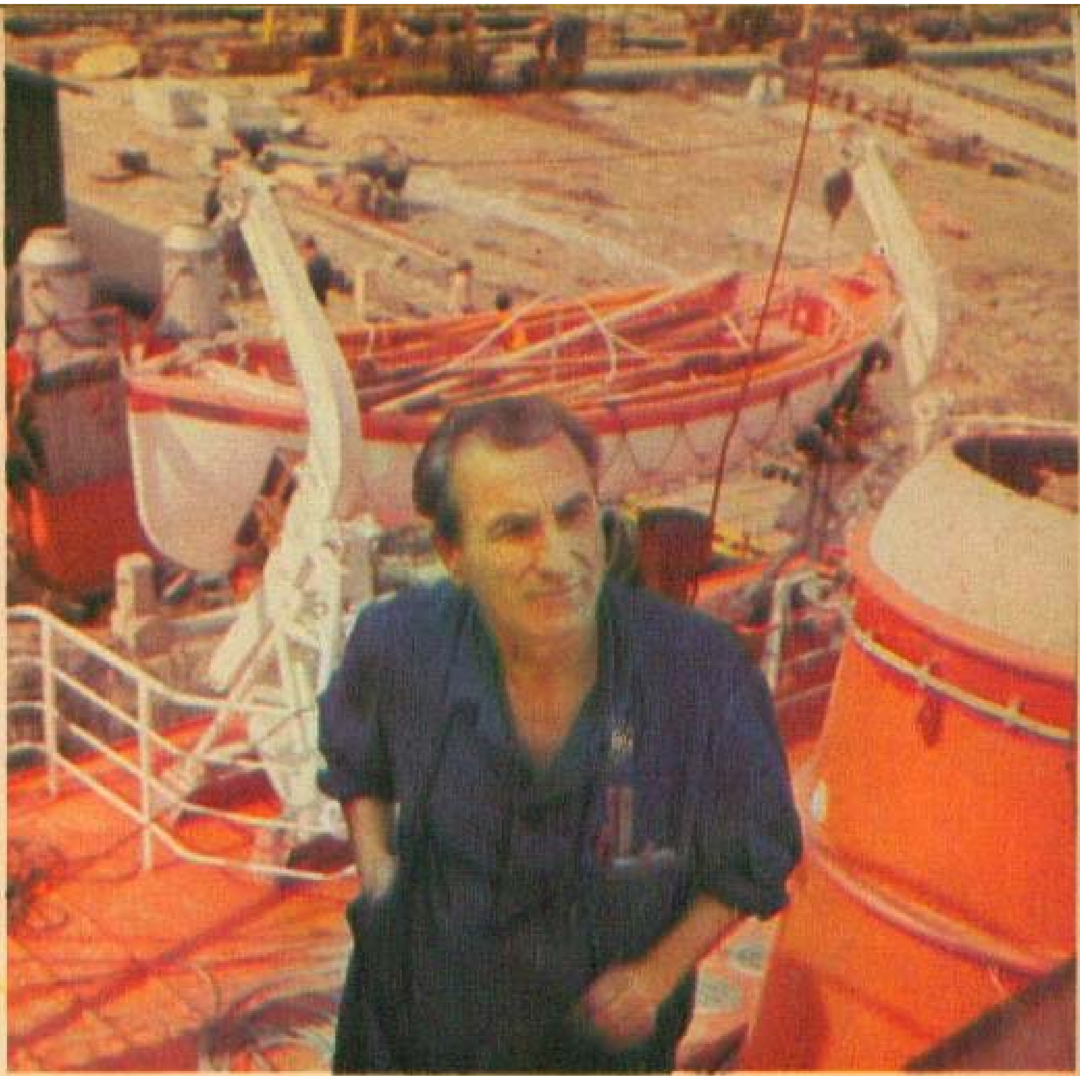

Personajul central al anului 1972: fruntașul în muncă, omul priceput, harnic și ingenios, al recordurilor.

înalt nivel de dezvoltare economică, științifică, culturală, să-i asigurăm un nivel de trai superior. Problema se pune în felul următor: sau vom realiza acest obiectiv și ne vom înscrie pe orbita civilizației moderne, sau vom continua să rămînem în urma țărilor dezvoltate, condamnînd națiunea noastră să se mențină în această situație în decursul a mai multor generații.

Avem răspunderea față de viitorul copiilor noștri, față de viitorul întregului popor, față de cauza socialismului și comunismului în România, față de națiunea noastră socialistă — de a face totul pentru dezvoltarea în ritm susținut a patriei, pentru crearea unei societăți socialiste moderne, dezvoltate».

Cu aceste cuvinte fierbinți s-a adresat — în iulie — secretarul general al partidului,clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, tuturor oamenilor muncii din această țară; cu aceste cuvinte ni s-a adresat secretarul general al partidului, nouă.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut apel la responsabilitatea noastră socială, dar totodată ne-a dat un exemplu de responsabilitate socială absolută, de patriotism adevărat:

«De la tribuna Conferinței Naționale doresc să asigur partidul, întregul popor că, în ce mă privește, voi închina întreaga activitate, întreaga viață realizării acestui obiectiv, cauzei socialismului și comunismului, viitorului fericit al întregii noastre națiuni».

Însuflețiți de chemarea celui mai bun

1972

Industria grea —
piatra unghiulară
a întregii economii.

Dar să ne oprim, pentru că n-am intenționat să fac o listă, un inventar al generatorilor de eficiență, ci am vrut

10–15 ani să lichidăm cu desăvîrșire rămînerea în urmă pe care am moștenit-o, să ridicăm poporul român la un

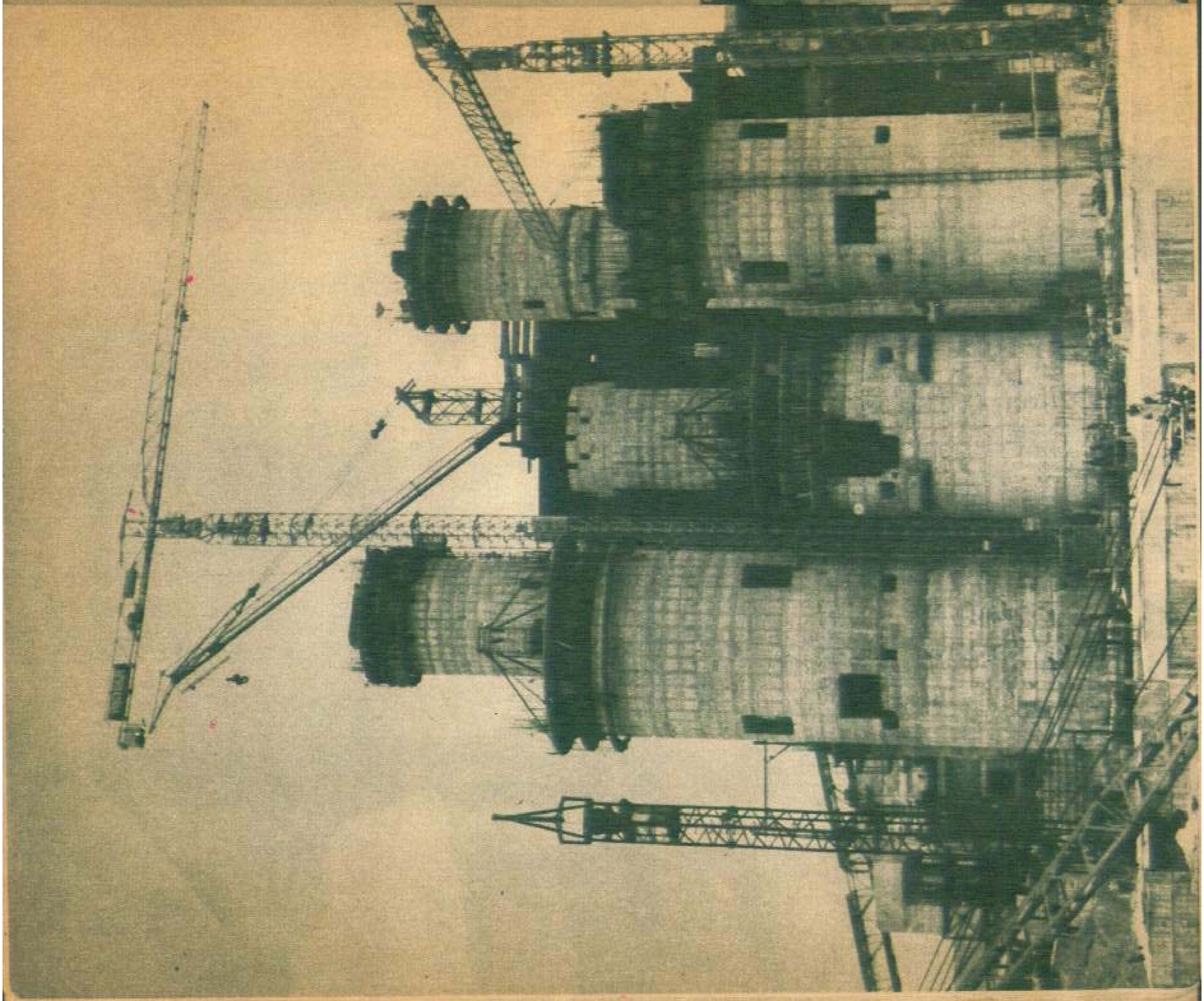

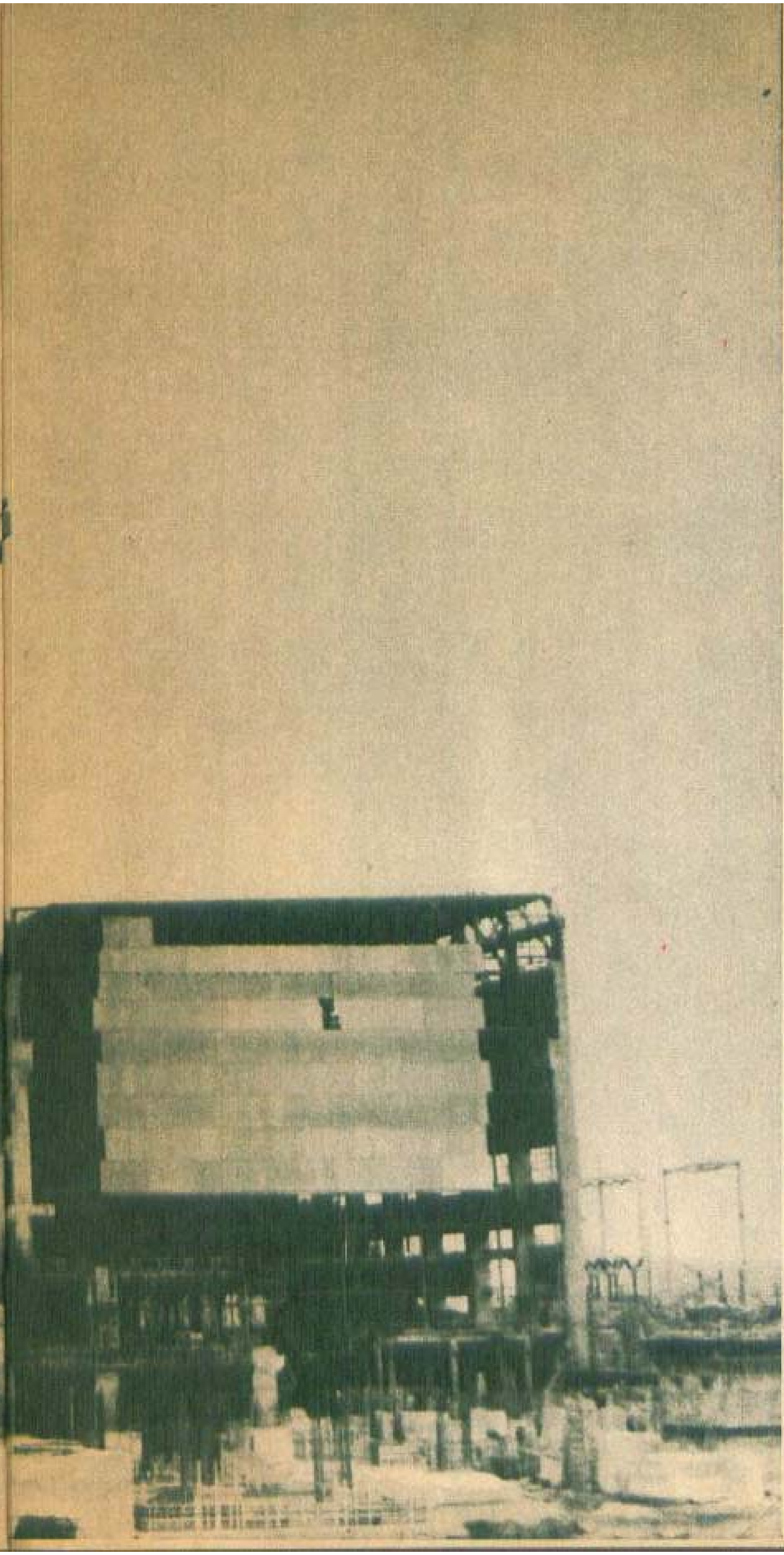

O DEFINIȚIE PENTRU 1972

fiu al poporului nostru, mobilizați de chemarea partidului, animați de cele două mari evenimente ale anului 1972, — Conferința Națională a partidului și a 25-a aniversare a republicii — comuniștii și toți oamenii muncii ai țării au răspuns pe măsură și — reanalizînd rezervele economiei noastre, reapreciind propriile lor forțe — și-au asumat marele angajament al îndeplinirii cincinalului cu mult înainte de termen.

1972 a fost un an de răscruce al cincinalului, un an economic dificil în care au trebuit să intre și au intrat în producție un mare număr de întreprinderi, un an economic dificil în care au trebuit să fie și au fost realizate proiectele și documentațiile necesare investițiilor din întregul cincinal, deci ale tuturor capacităților de producție ce vor fi date în funcțiune pînă la sfîrșitul lui 1975; dar 1972 a fost și anul întrecerii socialiste avîntate, anul inițiativelor și al activității creatoare, anul rezultatelor de excepție, al recordurilor în muncă, anul autodepășirilor, anul multiplelor și largilor consultări ale partidului cu poporul, anul marilor dezbateri și al marilor decizii ale conferinței din iulie.

Anul acesta dovedește o dată în plus clarviziunea politicii partidului, dovedește atașamentul oamenilor față de cauza comunistă, dovedește de ce sînt capabile masele eliberate de exploatare și chemate la conducerea societății, dovedește adevăratele dimensiuni ale posibilităților economiei noastre.

Dar peste toate, răspunsul faptic al națiunii la chemarea partidului denotă, — dacă îmi acceptați exprimarea foarte

◀ *Investiții în utilaje moderne, productive, nu în clădiri costisitoare, magnifice și ineficace.*

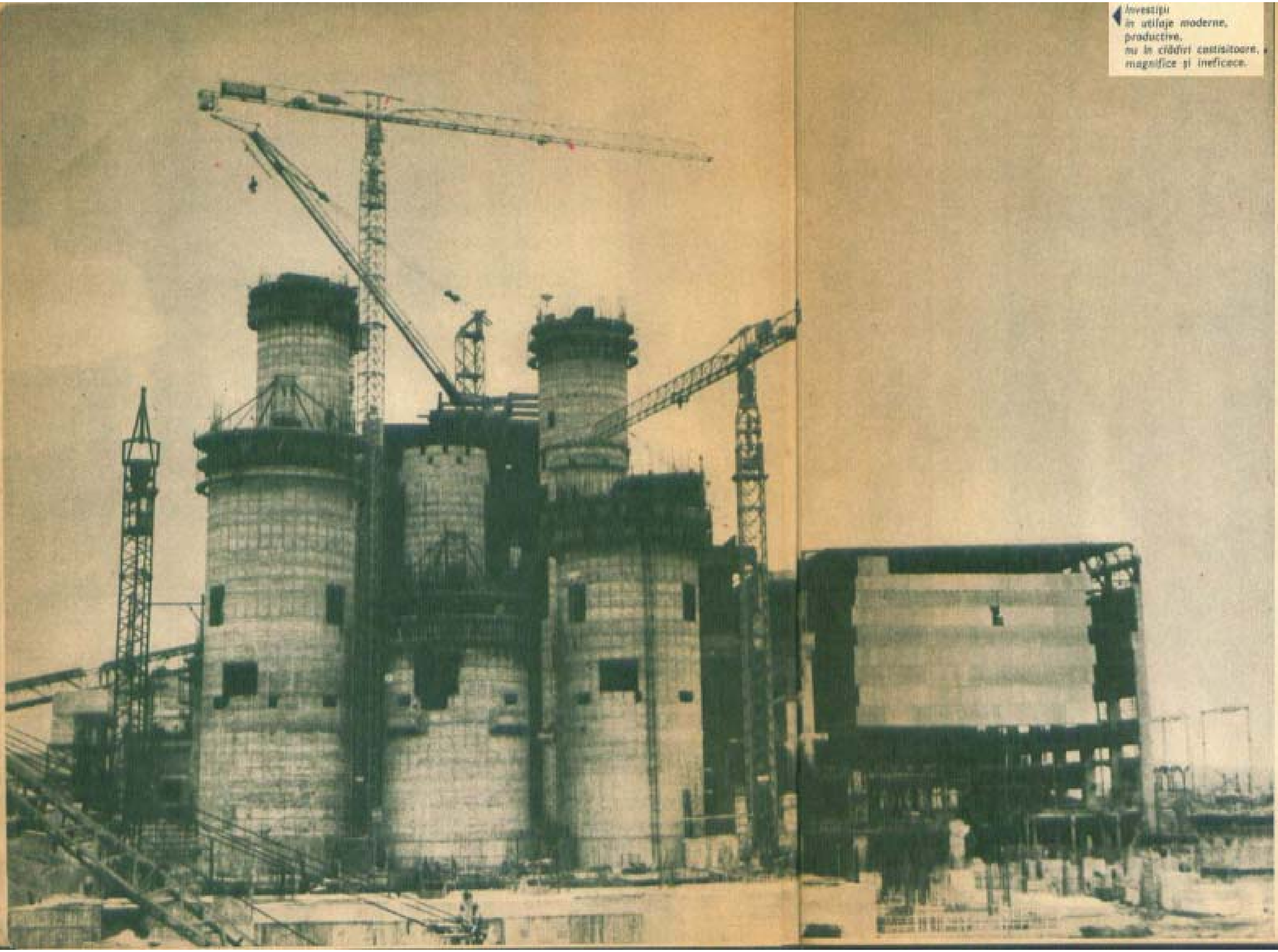

Investiţii
în utilaje moderne,
productive,
nu în clădiri costisitoare,
magnifice şi ineficace.

Dialogul permanent dintre partid și popor. Întîlnirile conducătorului statului nostru cu oameni și cadre de conducere din economie se înscriu în practica profund democratică a conducerii partidului și statului nostru de a se consulta cu făuritorii de bunuri materiale asupra sarcinilor curente și de perspectivă, de a cunoaște la fața locului munca și problemele constructorilor socialismului.

Eficiența muncii depinde de calificare. Iar calificarea începe din ucenicie, din atelierul-școală.

O DEFINIȚIE PENTRU 1972

prozaică — denotă pur și simplu că ne cunoaștem interesele. Pentru că, în condițiile socialismului — așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu — «...ridicarea eficienței economice se reflectă pînă la urmă în creșterea bunăstării materiale a oamenilor muncii, a întregului nostru popor».

*

Și acum, revenind la punctul de plecare, să încercăm să găsim totuși o definiție pentru anul economic românesc 1972.

Nu credeți că anului acestuia — în care timpul calendaristic al unui cincinal a fost redus, în care am făcut un mare pas spre certitudinea dorită de noi de a realiza în acest cincinal o producție dublă față de 1970 — i se cuvine pe drept numirea de «an al luptei pentru eficiență economică și an al responsabilității sociale»?

O DEFINIȚIE PENTRU 1972

▲ Perfecționarea mijloacelor de producție asigură și în agricultură o eficiență economică sporită.

◀ Locul tehnicianului, inginerului — în producție, lîngă muncitor, lîngă utilaj, indiferent că-i vorba de schimbul I sau III.

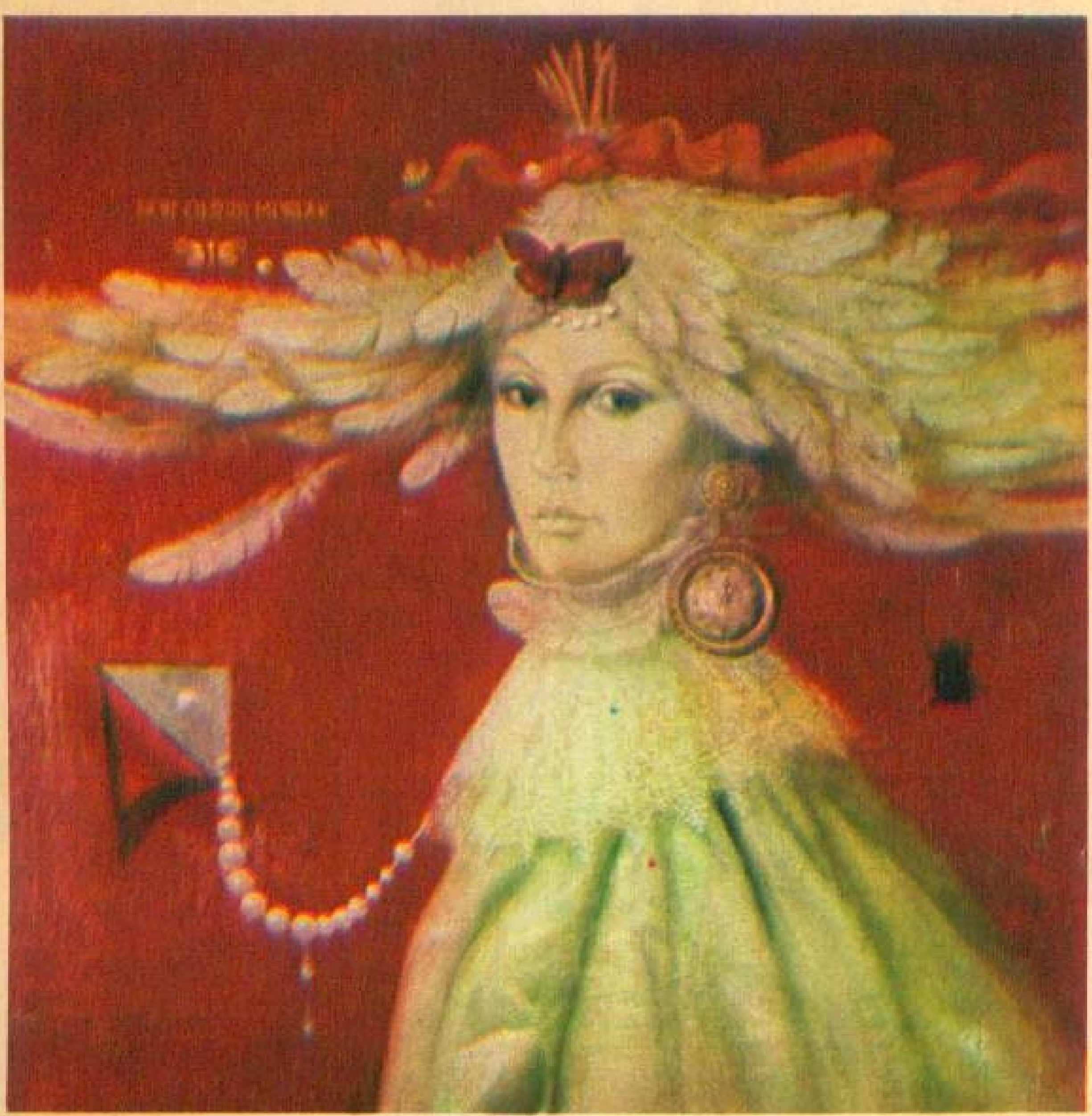

Sever **FRENȚIU** — **Portret**

UN PĂTRAR DE VEAC ÎNCHINAT ÎNFLORIRII REPUBLICII

de I. NICOLAE

Vă propun un scurt răgaz meditativ în timpul căruia să privim înapoi, în istoria noastră, cu o privire lungă exact de douăzeci și cinci de ani.

Să ne amintim de momentul 30 Decembrie 1947: cînd regele Mihai I — nepotul celuilalt rege pe a cărui frunte Iser a săpat un 1907 cu cifre de sînge — a abdicat, plecînd din țară, și cînd Adunarea Deputaților a adoptat Legea nr. 363 prin care s-a proclamat Republica Populară Română.

Să ne amintim de 1948: cînd Uzina de strunguri din Arad și-a început producția; cînd în toate institutele de învățămînt superior au început să se predea cursuri de filozofie marxistă; cînd a început construirea prin muncă voluntară a Fabricii de confecții din București; cînd au început lucrările pe șantierele naționale ale tineretului de la Bumbești-Livezeni, Salva-Vișeu și Lunca Prutului; cînd — la 13 aprilie — cei 401 deputați ai Marii Adunări Naționale au votat Constituția Republicii Populare Române; cînd — la 11 iunie — același for, votînd Legea privind naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport, a desființat puterea economică a marii burghezii industriale și financiare, creînd sectorul socialist de stat în economia națională; cînd — la 1 iulie — s-a înființat Comisiunea de Stat a Planificării; cînd apare primul roman al unei noi literaturi — «Desculț» de Zaharia Stancu — și cînd s-au înființat stațiunile de mașini și tractoare. M-am oprit la acest 1948 mai mult și totuși nu suficient, *pentru că el demonstrează cîte fapte de răscruce au putut încăpea în chiar primul an de republică.*

Dar să ne amintim și de ceilalți ani. De 1949, în care apare Legea pentru organizarea Asigurărilor sociale de stat; în care — la 3-5 martie — Plenara Comitetului Central al P.C.R. a adoptat rezoluția privind transformarea socialistă a agriculturii; în care, prin decret, țărănimea cu gospodării mici a fost complet scutită de impozitul agricol; și în care Dumitru Paraschivescu stabilește primul record mondial al unui sportiv român.

Și totuși am pornit de la un standard de viață scăzut pentru majoritatea populației. Una dintre marile unități spitalicești create în ultimii ani (stînga).
Aspect recent de pe un șantier de construcții de locuințe (dreapta).

Cauza bilanțului bogat, cauza împlinirilor noastre: unitatea dintre națiune și conducătorul ei — partidul comuniștilor.

Și totuși am pornit de la un nivel scăzut al forțelor de producție și de la o repartizare neechilibrată a lor pe teritoriul țării... (În fotografie, banda de montaj a Uzinei de autoturisme Pitești)

De 1950, în care am adoptat primul cod al muncii din istoria țării, care prevedea introducerea principiului socialist al repartiției după cantitatea și calitatea muncii, acordarea salariului egal pentru muncă egală, stabilirea zilei de muncă de 8 ore, concediul de odihnă plătit pentru toți oamenii muncii, încheierea de contracte de muncă, obligativitatea întreprinderilor de a asigura măsuri pentru protecția și igiena muncii, și în care a fost adoptat planul de electrificare a țării pe zece ani și cifrele primului plan cincinal. De 1954, în care malaria a fost eradicată și în care a apărut decretul pentru acordarea asistenței medicale gratuite. De 1955, în care Sadu V a început să producă energie electrică; în care a început să apară Dicționarul limbii române literare contemporane, și cînd am fost primiți în O.N.U.

UN PATRAR DE VEAC INCHINAT INFLORIRII REPUBLICII

Sau să ne amintim de 1956, cînd apar «Primele iubiri» ale lui Labiş; şi cînd la Hunedoara intră în funcţiune cel dintîi cuptor Martin automatizat. De 1958, cînd am organizat întîiul Concurs şi festival «George Enescu». De 1960, cînd la Craiova a început construirea locomotivei diesel-electrice de 2 100 CP, iar la Mamaia complexul de turism; cînd Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat în unanimitate rezoluţia propusă de delegaţia noastră şi intitulată «Măsuri menite să promoveze în rîndurile tineretului idealurile păcii, respectului reciproc şi înţelegerii între popoare». De 1961, cînd am trecut la învăţămîntul general obligatoriu şi gratuit de 8 ani; cînd am participat la constituirea Comitetului celor 18 state pentru dezarmare. De 1962, cînd am încheiat procesul de cooperativizare a agriculturii. De 1963, cînd cargoul «Bucureşti» a ancorat la Constanţa după prima călătorie în jurul pămîntului.

Sau să ne amintim — fireşte, niciodată nu se poate exhaustiv — de oricare altul dintre evenimentele noastre, indiferent de domeniul căruia aparţine şi indiferent de ponderea lui istorică, pur şi simplu pentru că ele toate sînt rodul muncii, luptei şi îndîrjirii noastre.

Dar mai presus de toate, să ne amintim de acel 1965, an al Congresului al IX-lea, an al Constituţiei, care a proclamat Republica Socialistă România, an al păşirii ţării noastre pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste.

Iar apoi, trecînd prin anii răstimpului fierbinte de atunci şi pînă azi, dens în fapte de muncă şi în fapte politice, — culminate de 1967-ul Conferinţei Naţionale din decembrie, de 1969-ul Congresului al X-lea şi de 1972-ul Conferinţei din iulie — fapte care ne-au ridicat patria şi naţiunea pe o cu totul altă treaptă de dezvoltare şi prestigiu, să încercăm să vedem, fireşte, în esenţă, ce au însemnat pentru România 25 de ani de republică în condiţiile edificării socialismului.

*

A fost lichidată exploatarea omului de către om, crearea proprietăţii socialiste stînd la temelia revoluţionării tuturor relaţiilor dintre oamenii ţării; forţele de producţie, potenţialul economic naţional au cunoscut o amplă dezvoltare; industria a devenit ramura conducătoare a economiei; transformarea socialistă a scos la iveală adevăratele posibilităţi ale agriculturii noastre; relaţiile socialiste s-au consolidat în întreaga economie; condiţiile de viaţă materială ale poporului s-au îmbunătăţit; de asemeni, cultura a ajuns la îndemîna maselor; o politică naţională marxist-leninistă a asigurat egalitatea deplină în drepturi a oamenilor muncii de toate naţionalităţile, a asigurat dezvoltarea unor relaţii frăţeşti în cadrul naţiunii; s-au dezvoltat intens relaţiile democratice — omul muncii de la noi este, se simte şi se poartă ca producător dar şi ca proprietar: munceşte dar şi decide, conduce; continua perfecţionare a relaţiilor din societatea noastră şi continua creştere şi perfecţionare economică, împreună cu politica noastră externă, — stabilă — ne-au atras respectul şi simpatia celorlalte state, pentru noi, pentru munca şi politica noastră, pentru înţelepciunea conducătorului nostru, Partidul Comunist.

Dar trecînd de la constatări generale, să vedem ce spun — cu privire la realizările noastre din acest răstimp istoric — şi cîţiva indicatori deosebit de concreţi, de precişi.

«Avem motive să fim satisfăcuţi de succesele obţinute pe calea dezvoltării economico-sociale a României, mai ales dacă ţinem seama de nivelul scăzut de la care am pornit. Producţia industrială este anul acesta de 21 ori mai mare decît în 1938; producţia agricolă globală din anul 1971 a depăşit de 1,9 ori nivelul antebelic. Comparativ cu anul 1938, venitul naţional este în acest an de 7,6 ori mai mare. Aceasta a permis ca paralel cu alocarea unor însemnate resurse pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a economiei să se asigure îmbunătăţirea continuă a condiţiilor de viaţă ale întregului popor. Salariul real este astăzi de peste 2,7 ori mai mare decît în 1938. Pentru a se înţelege mai bine progresele importante obţinute în ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii trebuie arătat că numai fondul de salarii din 1972 este de peste 3 ori mai mare decît întregul venit naţional al României anului 1938. Au cunoscut o puternică înflorire cultura, învăţămîntul, s-a creat un larg sistem de ocrotire a sănătăţii, au fost cheltuite fonduri importante pentru asigurări sociale. În acest an se alocă de la bugetul statului nostru pentru aceste scopuri fonduri de 19—20 ori mai mari decît în 1938».

Desigur, comparaţii se pot face în variate privinţe şi tot în variate privinţe se pot trage concluzii separat. Important însă este sensul dezvoltării noastre. Or, cert este — realizările noastre de pînă acum ne îndreptăţesc s-o afirmăm — că într-o etapă istorică relativ scurtă vom ajunge să ne depăşim stadiul actual de ţară în curs de dezvoltare, vom ajunge în rîndul ţărilor dezvoltate din punct de vedere economic şi vom ajunge, implicit, la un standard de viaţă ridicat.

La conferinţa din iulie am hotărît să îndeplinim cincinalul acesta mai devreme; am stabilit măsuri pentru perfecţionarea conducerii planificate a societăţii; şi în general am stabilit măsuri pentru dezvoltarea economico-socială mai accelerată a ţării, pentru intensificarea procesului făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate. Totodată am abordat problema orientărilor şi direcţiilor dezvoltării economico-sociale a României în deceniile următoare. Ne-am preocupat de activitatea ideologico-educativă şi de dezvoltarea conştiinţei socialiste a tuturor oamenilor muncii. Ne-am preocupat de dezvoltarea naţiunii socialiste. Şi ne-am preocupat de asemeni de sensurile politicii noastre externe; de întărirea prieteniei, solidarităţii şi colaborării cu toate ţările socialiste; de colaborarea cu ţările care au păşit pe calea dezvoltării independente; de colaborarea cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială; de

promovarea unei politici de egalitate în drepturi între state, de colaborare și destindere, de pace în lume; de întărirea solidarității internaționaliste cu partidele comuniste și muncitorești, cu forțele democratice, antiimperialiste, progresiste din întreaga lume.

E adevărat, avem planuri de o vădită amploare. Dar tot atît de adevărat este și că le vom realiza! Dovadă pentru realismul planurilor noastre stau împlinirile din acest sfert de veac — totuși scurt față de ele, de împliniri — pe care l-am depășit.

*

Și acum, 1972! Ultimul din primii 25. Anul aniversării pătrimii de veac de republică dar și anul Conferinței Naționale a partidului.

Anul aniversării întîmpinate cu rezultate deosebite în toate domeniile, întîmpinate cu marele angajament al terminării cincinalului mai devreme, întîmpinate cu inițiative și cu recorduri în muncă, întîmpinate cu muncă entuziastă închinată înfloririi republicii.

1972, 30 Decembrie! Anul, ziua în care pășim în cel de-al doilea pătrar de veac de republică hotărîți... «să facem totul pentru a fi demni de istoria glorioasă a poporului nostru, să putem spune întotdeauna că nu am precupețit nimic pentru a făuri un viitor demn națiunii noastre socialiste. Să lăsăm generațiilor viitoare, urmașilor urmașilor noștri, o viață liberă, înfloritoare, un viitor minunat, comunist ».

Și totuși am pornit de la o agricultură rudimentară...
(Utilaje moderne românești destinate viticulturii)

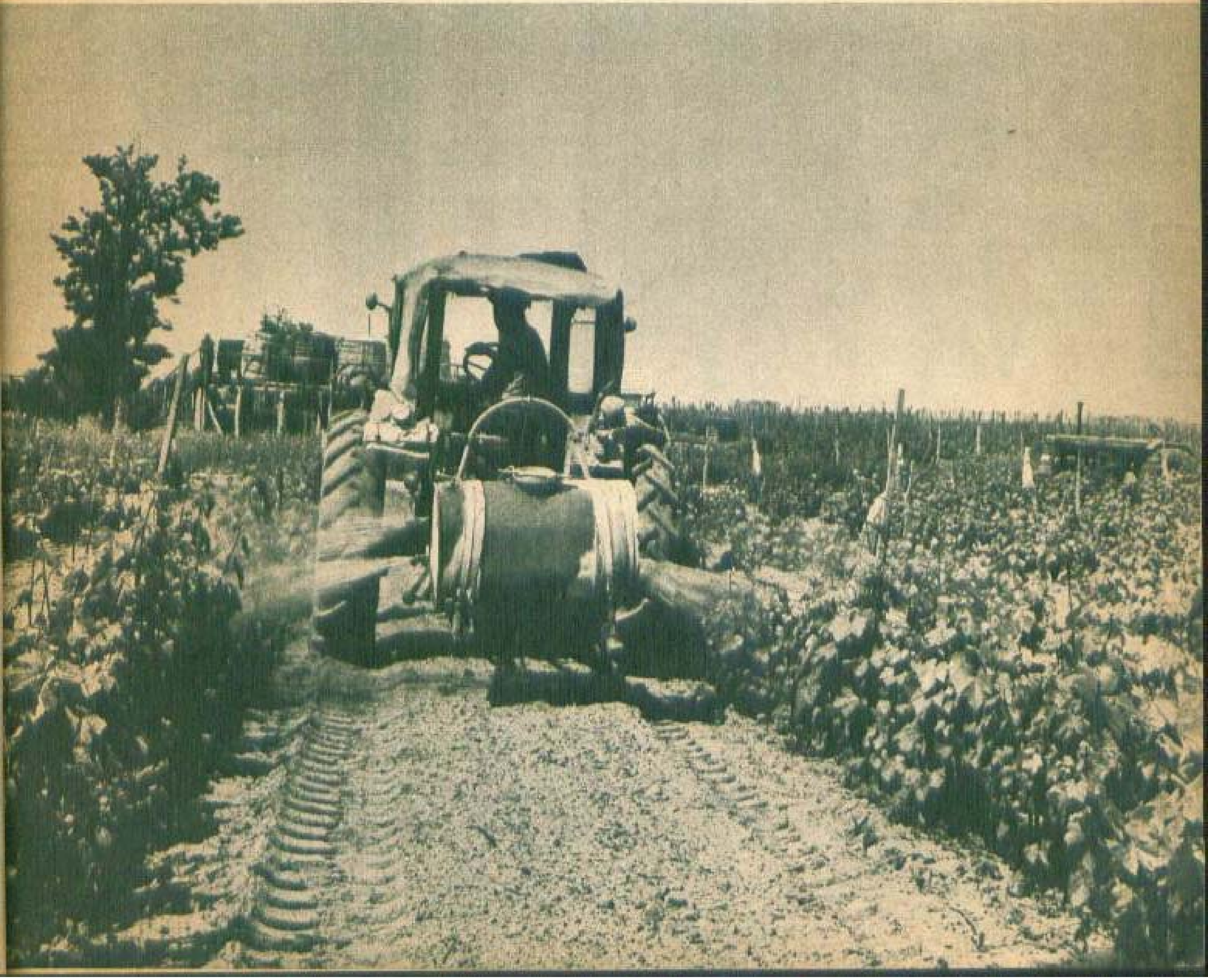

UN PĂTRAR
DE VEAC
ÎNCHINAT
ÎNFLORIRII
REPUBLICII

Şi totuşi am pornit de la o industrie slab dezvoltată, utilată cu mijloace învechite...

PODURI DE APE

de Cristache NICOLAE

Sînt locuri în țară care au trăit de totdeauna cu visul sau coșmarul apei. Tîrguri sărace, prăfoase și uscate, cu sacale transportînd picul de apă sălcie pentru buze, pentru supraviețuire... Cîmpii arse, pămînturi neroditoare, crăpate într-o rețea dureroasă de mici tranșee ale uscăciunii, căci rîuri mari chiar, ca Oltul, ca Mureșul, vara rămîneau un singur fir, atît cît să-și amintească ele, lor, că sînt ape. Coșmarul apei mari, cînd pămînturile răscolite se aliau cu apele și rădeau tot ce le sta în cale. În urma lor, nămolul se întindea de pe frunzele copacilor pînă pe pămîntul holdelor, se usca și crăpa dînd impresia unei morți minerale, cenușii, pe mii de hectare. Și atunci începea iarăși coșmarul apei puține.

Cum va fi mîine? Harta hidrografică a viitorului înfățișează imaginea unei țări-grădină scăldată de o salbă neîntreruptă de lacuri și rîuri navigabile, intersectată de la un capăt la celălalt de o rețea de poduri albastre, drumuri de ape cu debit egal și constant, pîraie devenite canale fluviale, depresiuni devenite lacuri de acumulare. După Bistrița și Argeș a urmat Dunărea, a început Oltul și se pregătesc Sebeșul, Rîul Mare, Mureșul, Crișul. În stadiul cel mai avansat se găsește fără îndoială Lotrul. În locuri pînă nu demult cu desăvîrșire sălbatice, solemnitatea bolților de catedrală ale brazilor se va oglindi de aici încolo în apele lacului al cărui nume, Vidra, rămîne doar un simbol al fostei împărății a șerpilor. Sprijinit de cel mai înalt baraj de anrocamente din țară, lacul colector al rîurilor din Munții Lotrului, îmblînzindu-le, le va îndemna mai departe spre a-și lepăda lumina în kilowați, pentru el păstrînd fascinația pitorescului. Pe malurile lui se află în construcție una dintre cele mai frumoase stațiuni alpine din țară, important centru al sporturilor nautice și de iarnă. Orgolioșii constructori visează la ziua cînd aici se vor organiza, pentru prima oară în țara noastră, Jocurile Olimpice de iarnă. Propunerea a fost lansată.

Nu departe de malurile sale, la 40 de km de defileul Oltului, se înalță o altă amenajare turistică — Voineasa. Căsuțele duplex, presărate printre hotelurile moderne din sticlă și beton, construite pentru folosința unei singure familii, cu living-room la parter și dormitoare la etaj, oferă de la nivelul balcoanelor, gîndite în stilul pito-

Oltul, cel mai mare rîu interior al țării, a fost deviat la Rîmnicu Vîlcea.

La Voineasa, după terminarea lucrărilor, constructorii nu vor lăsa doar o cetate a luminii, ci și o stațiune de toată frumusețea.

Hidrocentrala de pe Someș, obiectiv de seamă al actualului cincinal.

resc al regiunii, priveliștea inefabilă a Munților Lotrului și Cibinului. Pentru amatorii de excursii s-a deschis acces direct spre cheile Oltețului cu peșterile Muierii și Polovraci. Dar lacul Vidra nu este singurul contur albastru pe harta Munților Lotru, alte două acumulări de ape, Galbenul și Petrimanul, își recoltează zestrea de ape din multiplele izvoare pe care pămîntul le deschide în coasta munților, dăruindu-le Latoriței pentru a le dirija prin canale de aducțiune și galerii de deviere spre stabilimentul de echilibru al marelui baraj.

Înscrisă în memoria pămîntului este amintirea unui lac, loc de întîlnire a două ape mari, pe care l-au sfărîmat, spulberîndu-l spre cer, în nașterea lor, Carpații. După mii și mii de ani, Oltul și Mureșul se vor întîlni din nou, la poalele Sebeșului, într-un lac construit de oameni. Povestea se va șterge. Oamenii, brazii, fabricile, cîmpiile își vor făuri alte povești: pe malurile lacului Cazane, despre Ada-Kaleh, un loc de flori ascuns sub ape, pe malul stîng al Oltului, de-a lungul suburbiei Goranu, pe malul nou al Oltului, povești cu care trase de boi trecînd prin vad, la pas. Copiii vor privi cerul în mulțimea de ape a celor 31 de lacuri și vor încerca să creadă cum era... Pentru că 31 de baraje, cîte se prevăd a fi construite de-a lungul Oltului, înseamnă tot atîtea lacuri, și dacă astăzi ni se pare de domeniul fanteziei pure, generațiile viitoare vor primi cu neîncredere vestea că bunicii lor se puteau lipsi de plăcerea unei croaziere pe Marea Neagră plecînd direct cu vaporul de la Slatina. Dar mai presus de orice, amenajarea Oltului va însemna cîmpia Boianului de 80 de mii de hectare, care va avea apă. Oamenii dau ploaie. Înseamnă orașe ca Rîmnicu Vîlcea, care se va făuri pe sine,

În marile cazane de piatră ale Argeșului și Lotrului, constructorii hidrocentralelor au deschis drum apelor dăltuind coasta muntelui la sute de metri înălțime, prinși în corzi ca niște veritabili alpiniști.

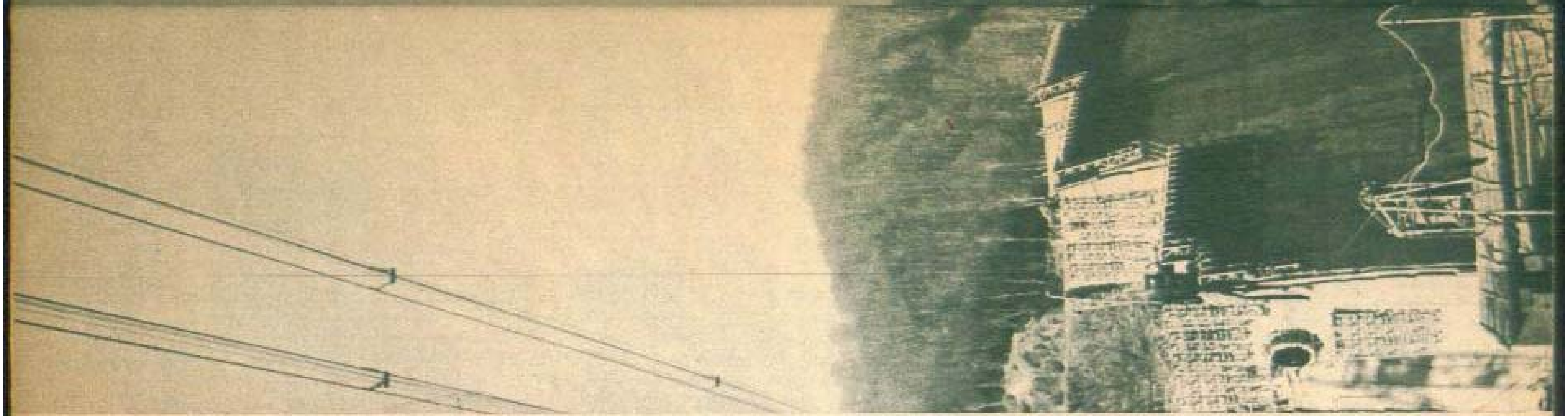

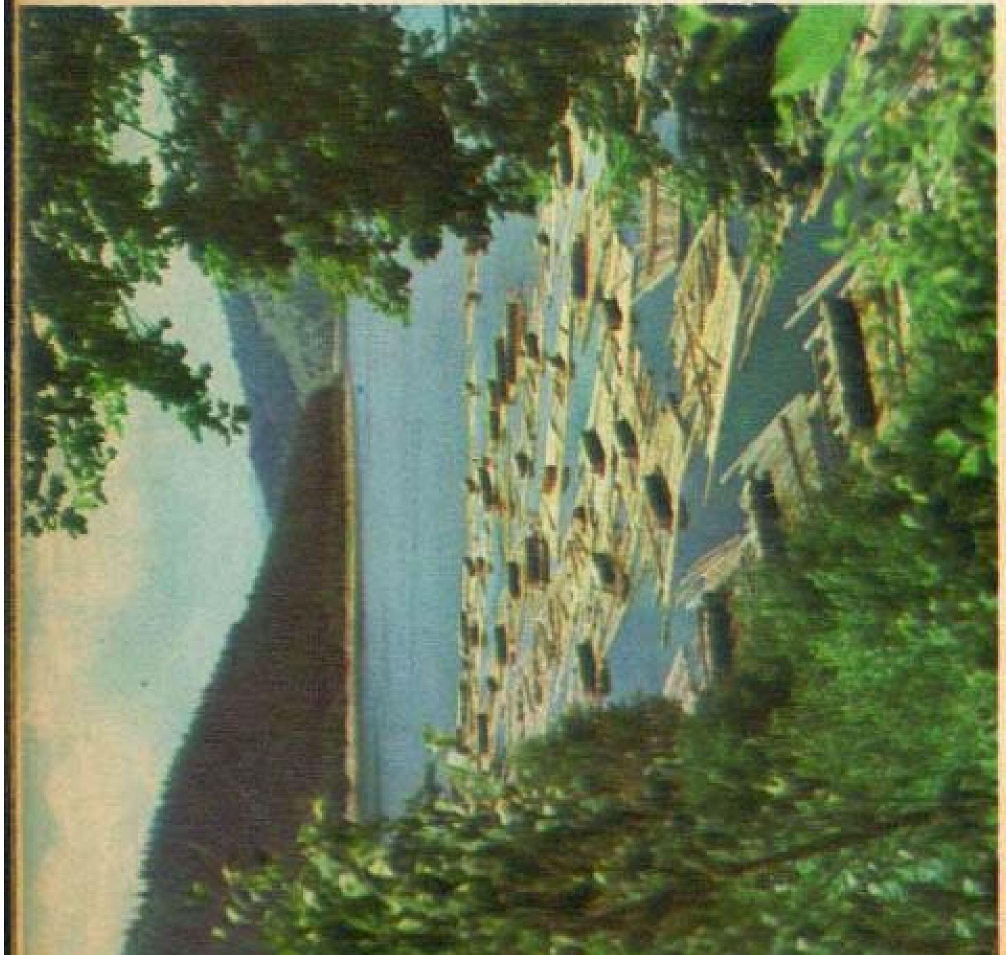

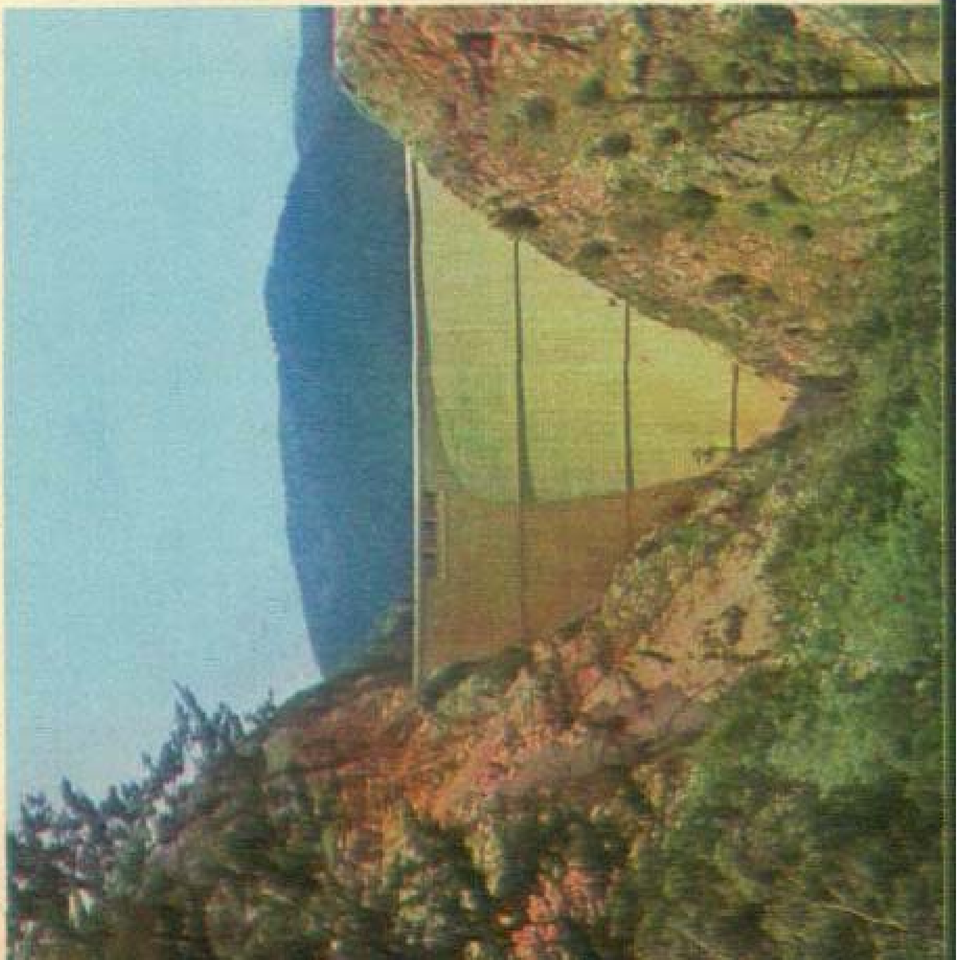

PODURI DE APE

◀ Bena, familiar element al șantierelor hidroenergetice.

◀◀ Lacul de acumulare de la Bicaz.

▲ Barajul de la Leșu a schimbat nu numai geografia Bihorului dar și viața locuitorilor. Mulți dintre aceștia au devenit constructori de nădejde ai marelui edificiu.

◀◀ Stavilă în calea Argeșului: muntele de beton de la Vidraru.

PODURI DE APE

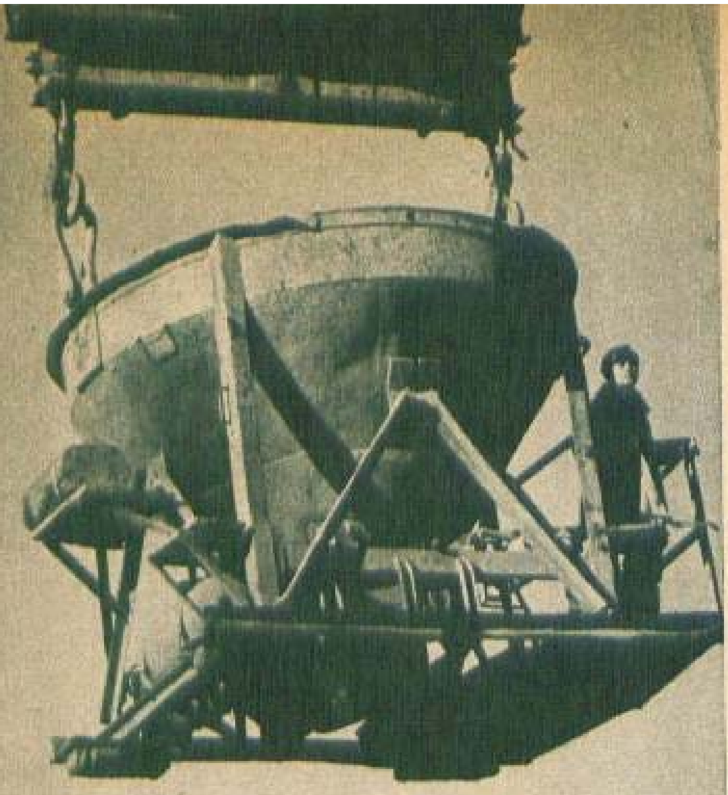

Bena, familiar element al șantierelor hidroenergetice.

Lacul de acumulare de la Bicaz.

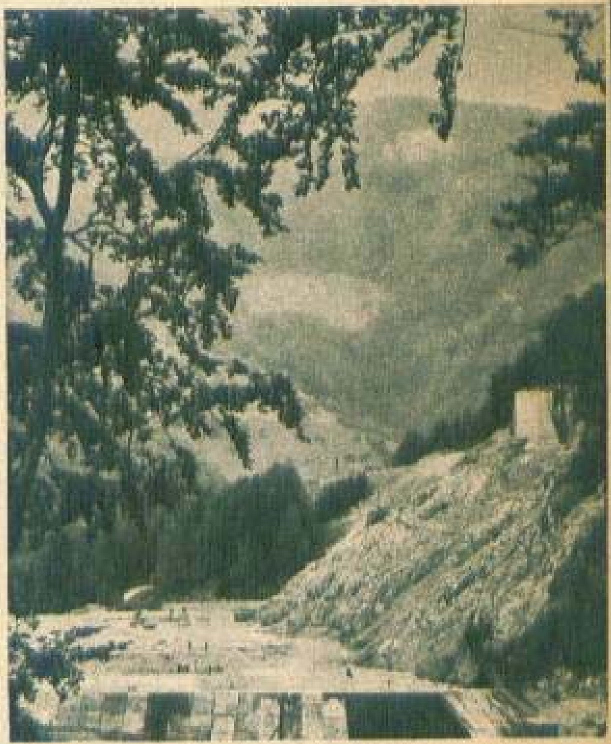

Barajul de la Leșu a schimbat nu numai geografia Bihorului dar și viața locuitorilor. Mulți dintre aceștia au devenit constructori de nădejde ai marelui edificiu.

Stavilă în calea Argeșului: muntele de beton de la Vidraru.

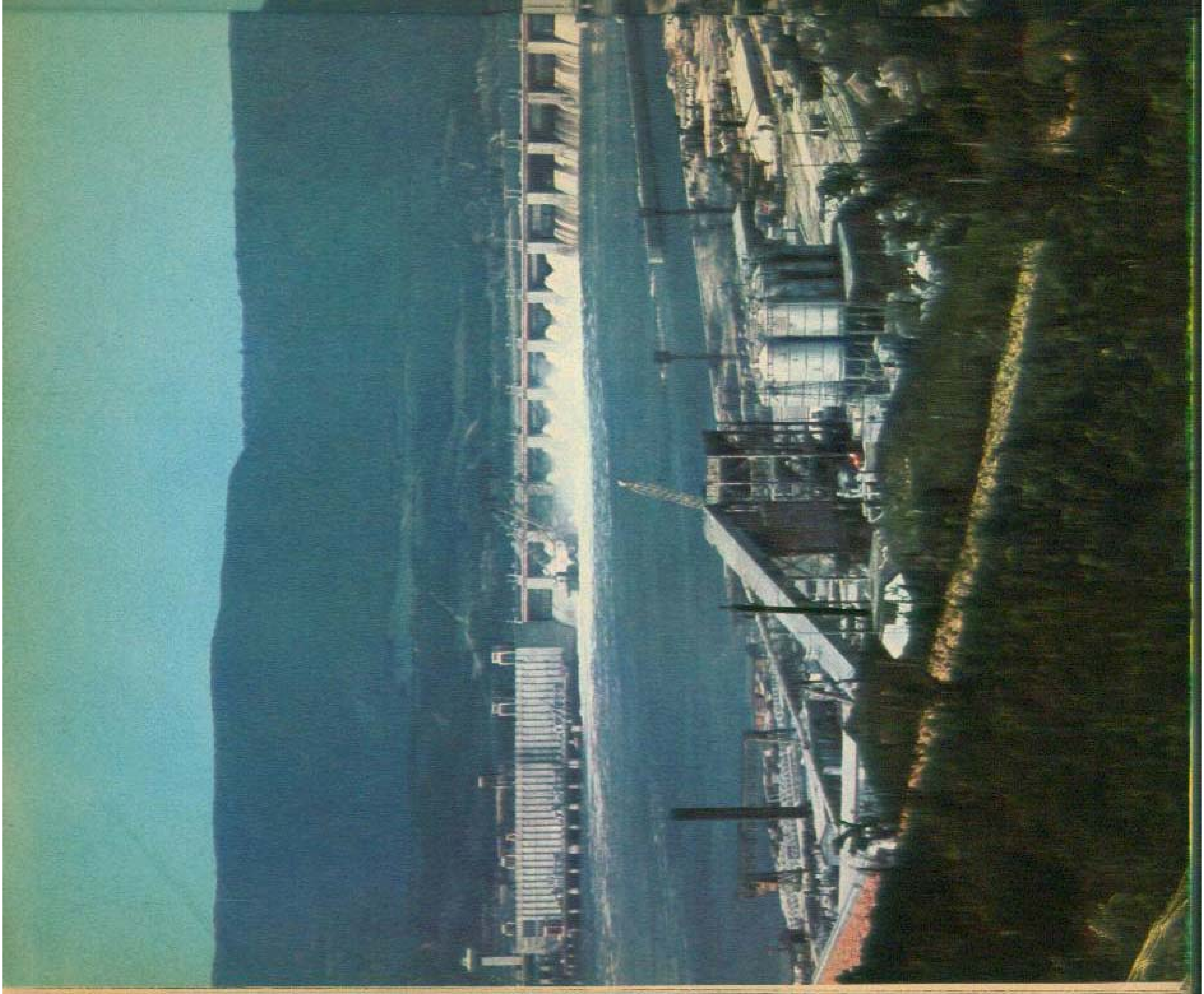

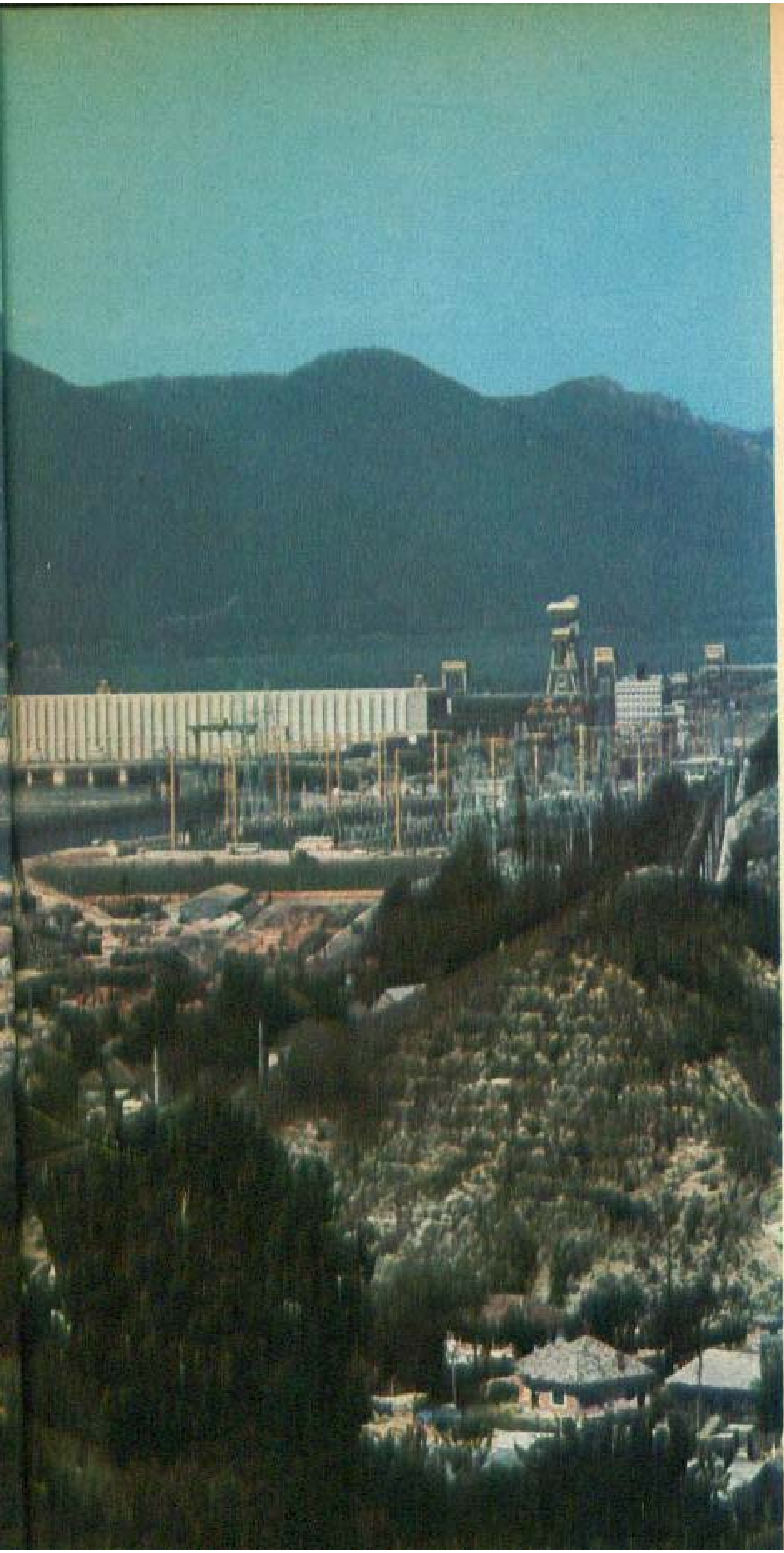

PODURI DE APE

Porțile de Fier — o mare investiție dată în folosință în 1972, care a demonstrat posibilitățile reale ale economiei românești.

glorios, înconjurat de brîuri de lacuri. Căci noua cetate a chimiei are nevoie nu numai de apă industrială, de apă potabilă, are nevoie de oameni, de copii, de sentimentul de odihnă în fața scurgerii unei ape. La rîndul lui, fratele geamăn al Oltului, Mureșul, își va scrie propria carte fertilizînd o suprafață de 17 970 de hectare, pe o rază ce cuprinde suprafețele a 7 județe beneficiare: Mureș, Alba, Harghita, Sibiu, Cluj, Bistrița-Năsăud, Brașov. «Proiectul Mureș» — planul special de apărare împotriva inundațiilor — reprezintă garanția pentru casele și obiectivele industriale ce vor apărea, factorul statorniciei, al certitudinii că niciodată valul prădalnic al viiturii nu va mai stînjeni efortul creator al omului.

Cine nu știe cît de scumpă era apa pe meleagurile gorjene, adusă de sacagii, în bidoane sau căldări, încărcate pe măgari în căruțe, în care sau pe umeri, și vîndută cu cana? Și cît de însetate erau pămînturile crăpate sub arșiță, așteptînd stropul care să-i încolțească în pîntece sămînța aruncată-n primăvară. Harta hidrografică a țării, din care n-am prezentat decît o mică parte, va fi de aici încolo harta echilibrului apelor care nu se vor mai lăsa așteptate, nu vor mai amenința cu forța lor de distrugere, îmblînzite, ele vor fi prietenul omului, strunite, îi vor elibera energiile lor inepuizabile.

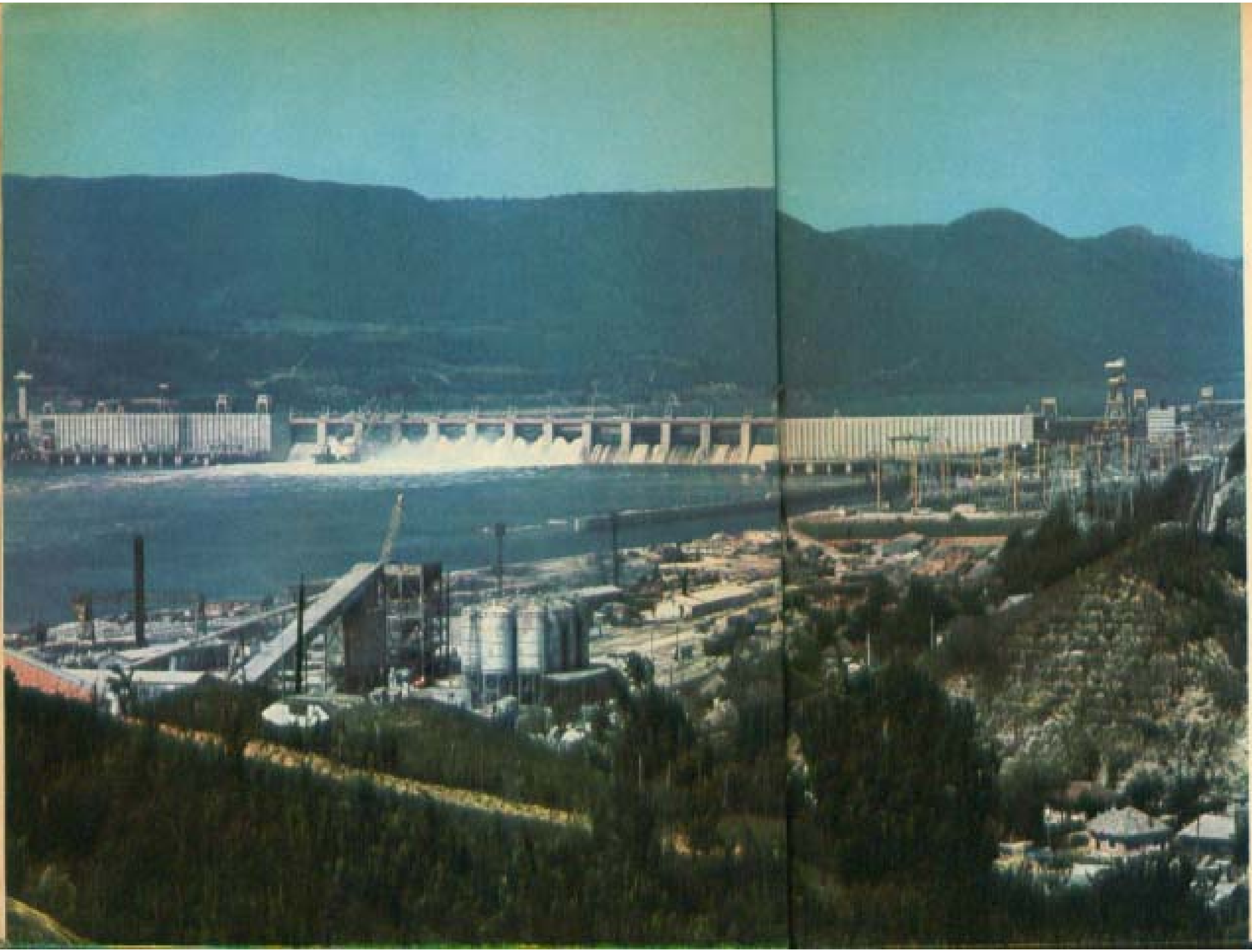

PODURI DE APE

Porțile de Fier — o mare investiție dată în folosință în 1972, care a demonstrat posibilitățile reale ale economiei românești.

glorios, înconjurat de brîuri de lacuri. Căci noua cetate a chimiei are nevoie nu numai de apă industrială, de apă potabilă, are nevoie de oameni, de copii, de sentimentul de odihnă în fața scurgerii unei ape. La rîndul lui, fratele geamăn al Oltului, Mureșul, își va scrie propria carte fertilizînd o suprafață de 17 610 de hectare, pe o rază ce cuprinde suprafețele a 7 județe beneficiare: Mureș, Alba, Harghita, Sibiu, Cluj, Bistrița-Năsăud, Brașov. «Proiectul Mureș» — planul special de apărare împotriva inundațiilor — reprezintă garanția pentru casele și obiectivele industriale ce vor apărea, factorul statorniciei, al certitudinii că niciodată valul prădalnic al viiturii nu va mai stînjeni efortul creator al omului.

Cine nu știe cît de scumpă era apa pe meleagurile gorjene, adusă de sacagii, în bidoane sau căldări, încărcate pe trăgari în căruța, în care sau pe umeri, și vîndută cu cana? Și cît de însetate erau pămînturile crăpate sub arșiță, așteptînd stropul care să-i încolțească în pîntece sămînța aruncată-n primăvară. Harta hidrografică a țării, din care n-am prezentat decît o mică parte, va fi de aici încolo harta echilibrului apelor care nu se vor mai lăsa așteptate, nu vor mai amenința cu forța lor de distrugere. Îmblînzite, ele vor fi prietenul omului, struniți, îi vor elibera energiile lor inepuizabile.

ploile pămîntului

Însemnare de Petre ANGHEL

Prin canale de aducțiune, Dunărea va ajunge pînă hăt, departe, în zonele secetoase.

Dacă am putea înlătura pentru o clipă scoarța pămîntului, spectacolul oferit de broderia țevilor de irigație care împăienjenesc cîmpiile ar fi de-a dreptul fascinant. Așa cum fascinante și impresionante sînt și rezultatele acestei ploi ce pornește din pămînt, se așterne peste plante în plină arșiță și se întoarce apoi pămîntului după ce a lăsat culturilor vremea potrivită pentru a se adăpa. Și în felul acesta Bărăganul, marele ogor al țării, Cîmpia Olteniei, Lunca Siretului sau Valea Carasului încep de cîțiva ani să nu mai însemne doar întinderi de pămînt, mănoase dar lăsate sub capriciile naturii.

...Am stat ani în șir într-o astfel de cîmpie binecuvîntată și oricît de dragi mi-ar fi alte amintiri nu pot să scap de obsesia pămîntului crăpat ca de o sete veșnică. Bătrînii priveau neputincioși peste sat și nu rămîneau decît cu iluzia paparudelor: să ude din belșug copiii săraci ai satului și cerul își va desface băierile. În vara trecută, mai mare peste irigații l-am găsit pe un asemenea bătrîn, cu un ceas cît un pepene transferat la baraca din cîmp, declanșînd la oră fixă ploile.

Surpriza cea mai îmbucurătoare e locul comun al acestei imagini. Bătrînul meu nu era singurul aducător de ploaie comandată. Cooperativele agricole din județul meu și al său — Doljul secetos și capricios — însumează la sfîr-

Sistemul de irigații Sadova–Corabia, de unde vă prezentăm această imagine, asigură irigarea unei suprafețe de 55 000 ha.

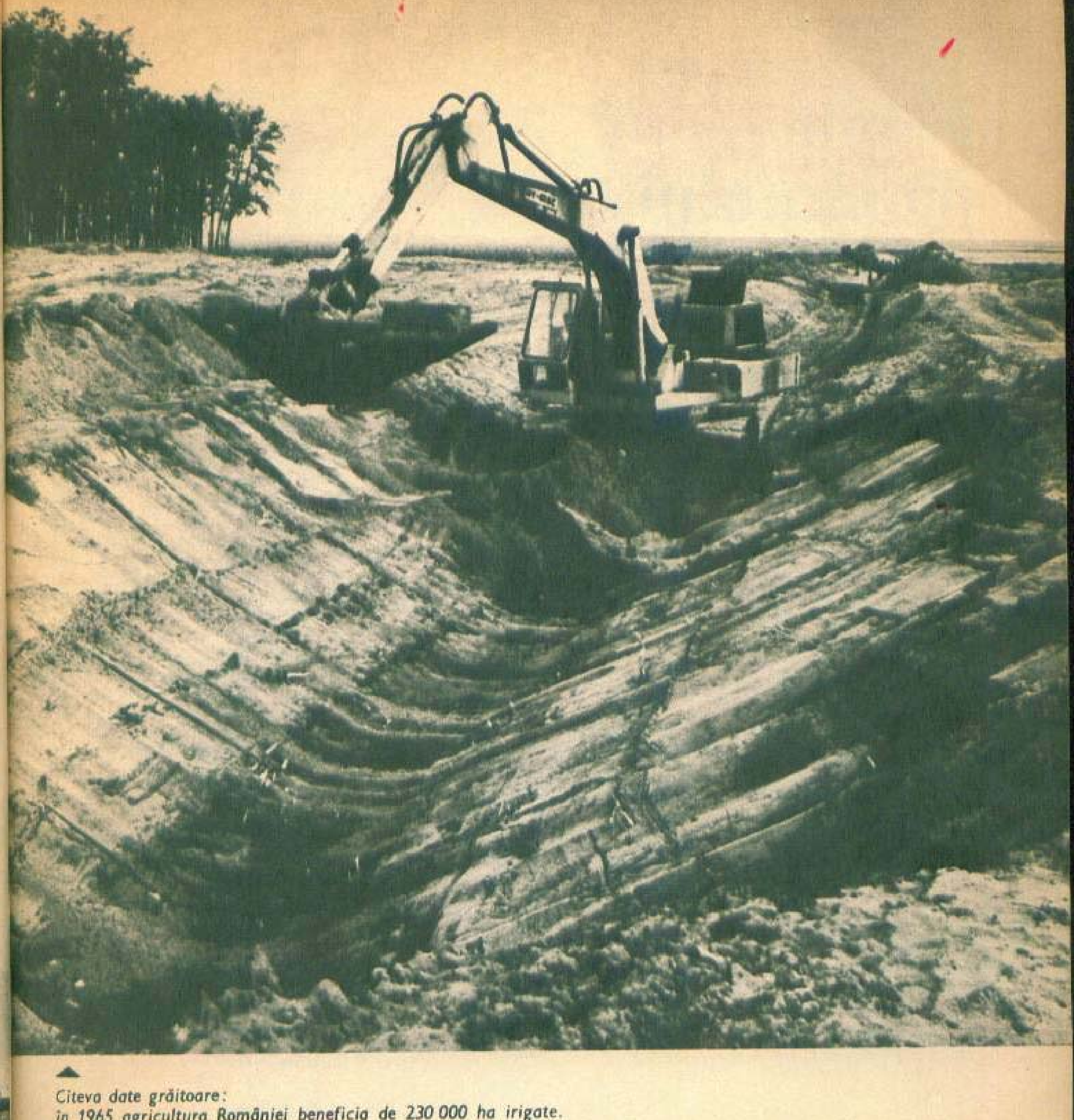

▲
Citeva date grăitoare:
în 1965 agricultura României beneficia de 230 000 ha irigate.
Suprafaţa irigată a crescut anul acesta la un milion,
urmînd să atingă 2,5 milioane la sfîrşitul actualului cincinal.

ploile pămîntului

șitul acestui an o suprafață irigată de 87 500 ha. O întindere nesfîrșită peste care, ca niște fluturi enormi, aspersoarele împrăștie viață. Originea lor, acele broderii subpămîntene de care pomeneam la început.

La rîndul ei, Dunărea, drumul fără pulbere aflat la 20–30 km de sate, a fost adusă prin canale pînă în spatele casei. Ritmul acesta intens de irigare, declanșat de Congresul al IX-lea și al X-lea, va culmina cu anul 1990 cînd, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului, «se va asigura irigarea întregii suprafețe ce se justifică din punct de vedere economic».

Așadar, înainte de toate, eficiență, căci aceasta este rațiunea supremă a investițiilor. Efectul irigațiilor va fi vizibil (el se face simțit încă de pe acum cu prisosință) în același an 1990, prin obținerea unei producții de 20–30 milioane tone de cereale. La Sadova, în Dolj, am văzut o conductă prin care putea merge în voie un camion. Un rîu mult mai bogat și mai impunător decît rîul satului în care se scăldaseră generații de-a rîndul de țărani.

Prin infinite guri, acest rîu ajunge la rădăcina plantelor adăpîndu-le la ceasul potrivit. Un circuit al apei supuse. Un spectacol al adîncului pămîntului dar și al văzduhului. O ploaie născută din pămînt și pentru pămînt, de oameni în folosul oamenilor.

Un uriaș rîu artificial, cu un debit în stare să adape zi și noapte rădăcinile plantelor.

memoria COLECȚIILOR

de Marina PREUTU

Mărturii ale dezvoltării omului și societății, punte între civilizații și popoare, între generațiile anterioare și cele contemporane — colecțiile sînt în același timp manifestări de artă, dar și un inepuizabil rezervor documentar.

Ochiul avid de frumos, dar inevitabil subiectiv, al colecționarului s-a oprit de fiecare dată asupra piesei unice, originale. Rîvna sa a acumulat de-a lungul anilor inestimabile comori. Donate statului, aceste mărturii ale spiritualității noastre se oferă generos amatorilor de artă. Multe dintre ele nu au avut încă timpul să intre într-un mai larg circuit muzeografic. Iată de ce ne propunem în paginile ce urmează scurte incursiuni în universul unor colecții de artă mai puțin cunoscute publicului larg, cu speranța că ele vor constitui tot atitea invitații la o lectură mai atentă a valorilor pe care le conțin.

MUZEUL DE ARTĂ FEUDALĂ Ing. D. MINOVICI
(str. dr. Minovici nr. 3)

Prima colecție de artă donată în 1945 Academiei române — Muzeul de artă feudală «ing. D. Minovici» își păstrează un loc deosebit în cadrul muzeelor românești prin armonia pe care arhitectura clădirii (gotic terțiar englez, al epocii Tudor), parcul (stil italian) și colecția de artă (extrem de variată) îl formează. Este mai mult o unitate de atmosferă care, dincolo de diferențele de stil și epocă,

Colț din «Colecția de artă comparată», cu obiecte de artă medievală și populară românească.

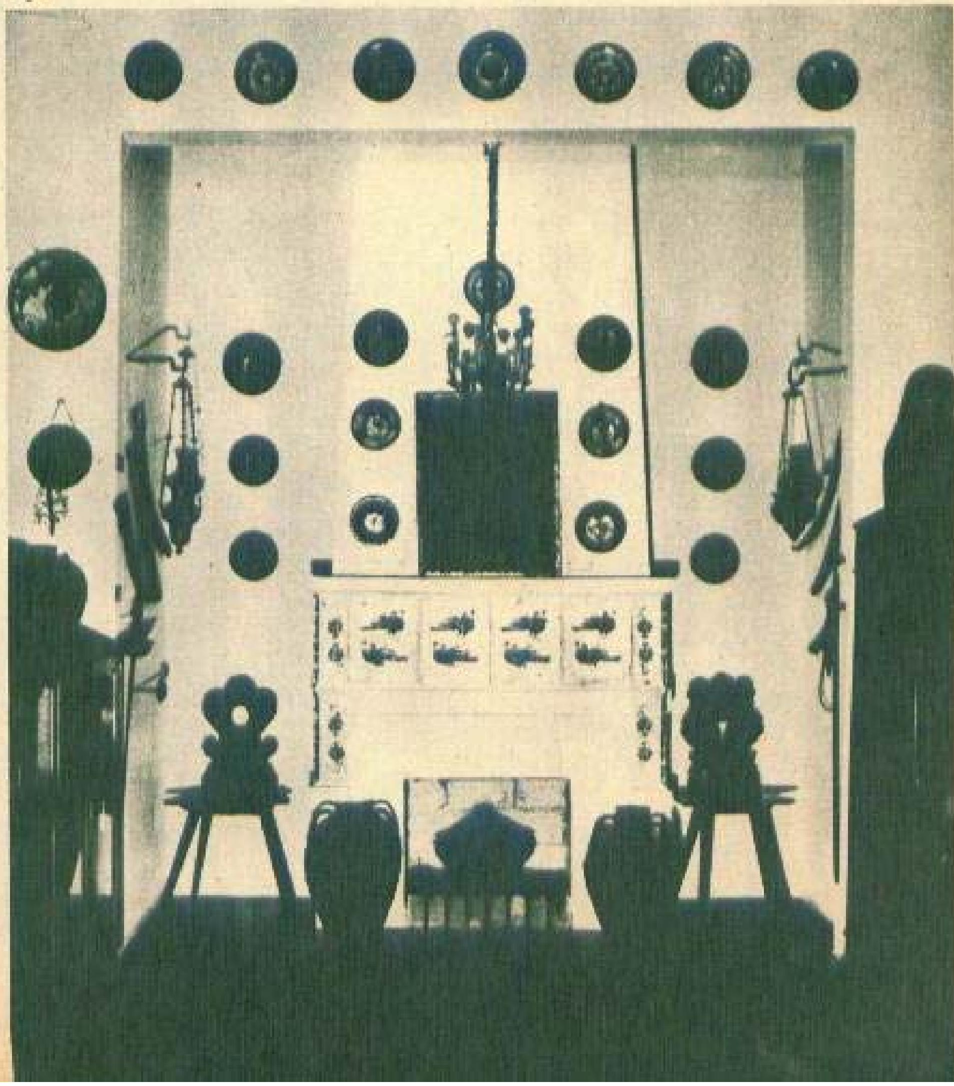

memoria COLECȚIILOR

Ceramică persană din «Colecția de artă comparată».

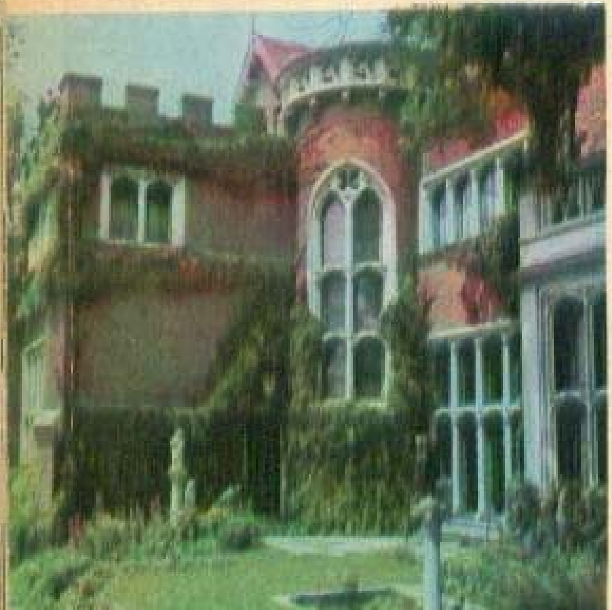

Mazeul de artă feudală «Ing. D. Minovici» — vedere spre grădină.

Cîteva dintre icoanele pe sticlă aparținînd Colecției «J. Minulescu».

Obiecte de artă decorativă din Colecția «G. Avakian»

Aspect al Colecției «M. Weinberg», cu lucrări de Gh. Petrașcu, Th. Pallady și I. Iser.

tinde să pună în valoare obiecte de artă adunate cu migală și pricepere de-a lungul a zeci de ani de donatorul său, ing. D. Minovici. Sculpturi ale Renașterii italiene se învecinează cu tapiserii flamande aparținînd secolului al XVII-lea; mobilier de stil se alătură unor picturi flamande atribuite lui Roeland Savery și Jan Fyt; cele circa 2 000 de volume, ediții în majoritate vechi, cu legături în piele, de epocă, ale bibliotecii, vitraliile de proveniență elvețiană și germană sînt prezentate în vecinătatea colecției de obiecte de argint (germane și daneze).

Lucrări dintre cele mai diferite — cărți, tipărituri rare, gravuri, ca și variate obiecte de artă — conlucrează, completîndu-se reciproc în recrearea unui mediu ambiant cît mai favorabil receptării lor estetice.

COLECȚIA G. AVAKIAN
(str. S. Cihoski nr. 10)

Lumea sunetelor melodioase, studiul atent, pasionat al viorii și-au aflat un corolar firesc în activitatea de colecționar a profesorului Garbis Avakian. Iar rezultatele, cu totul remarcabile, ale acestei ultime activități s-au înscris (începînd din anul 1967, cînd colecția a fost donată statului) în patrimoniul de aur al culturii noastre. Și n-ar fi decît să amintim cele 45 de pînze de Th. Pallady, panourile încărcate cu lucrări semnate de N. Grigorescu, Șt. Luchian, Gh. Petrașcu, C. Ressu, D. Ghiață, Al. Ciucurencu ș.a., sau seria icoanelor populare pe sticlă, multe dintre ele exemplare unice prin originalitatea lor, pentru a da o imagine destul de sumară a valorilor pe care le cuprinde colecția. O imagine care poate fi completată numai prin contemplarea în continuare a obiectelor de artă decorativă

Una dintre vitrinele cu obiecte de ceramică ale Colecției «G. Oprescu».

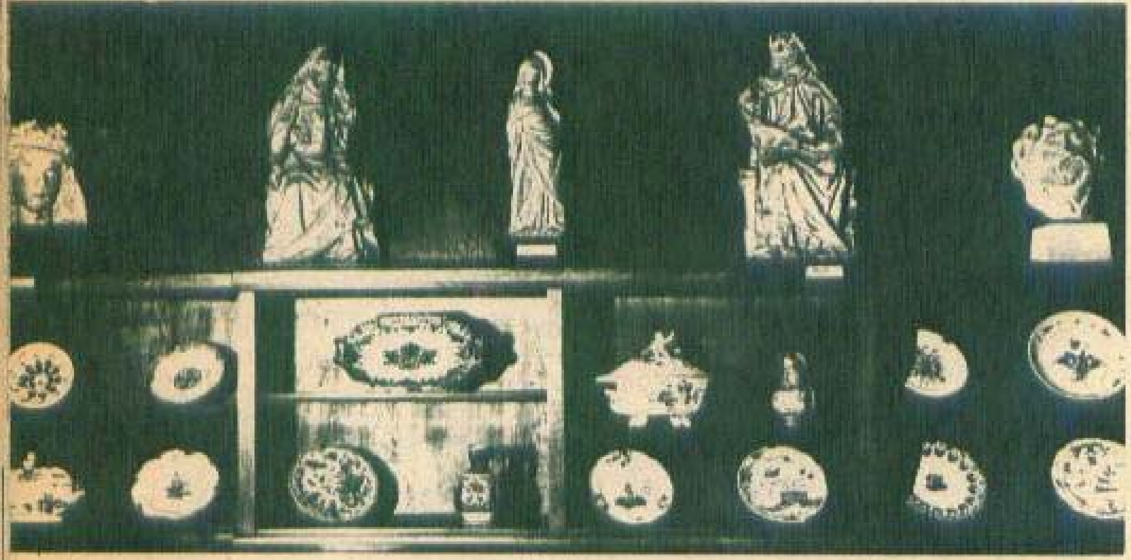

orientală și europeană, a mobilierului stil Ludovic XV și XVI, a vitrinelor cu sticlărie de Boemia, a ceramicii populare sau textilelor pe care sălile de expunere ale colecției le oferă amatorilor de artă.

COLECȚIA M. WEINBERG
(str. Al. Sahia nr. 36)

Colecția de artă care poartă numele lui M. Weinberg, sistematic orientată asupra picturii românești, este poate mai puțin cunoscută publicului larg. Numeroasele participări cu lucrări din patrimoniul său la expoziții din țară și străinătate i-au conferit însă un binemeritat prestigiu în circuitul muzeelor românești. Nota distinctivă a întregului tezaur artistic pe care-l conține este dată de prezentarea, prin intermediul picturilor sale, a personalității complexe a lui Iosif Iser. Prietenia înfiripată în jurul anului 1935 cu pictorul, și consolidată apoi în timp, i-a oferit posibilitatea lui M. Weinberg să-i cunoască îndeaproape creația și să prezinte publicului de azi o admirabilă sinteză a vieții și operei sale. Cele aproape 200 de lucrări semnate de I. Iser ilustrează nuanțat aproape toate fazele de creație ale pictorului, începînd cu cele mai timpurii lucrări de grafică și continuînd apoi cu aspecte ale călătoriei sale în Spania, peisajele dobrogene din jurul anilor '30, o întreagă serie de arlechini, balerine, odalisce, naturi statice și portrete. Picturi de Th. Pallady, Gh. Petrașcu, R. Schweitzer-Cumpăna, R. Iosif, Al. Ciucurencu ș.a. completează armonios colecția.

COLECȚIA DE ARTĂ COMPARATĂ
(str. dr. Obedenaru nr. 3)

Opt decenii de activitate, conștient îndreptată în direcția achiziționării de obiecte de artă de către dr. Alexandru Slătineanu și urmașii săi, au stat la baza alcătuirii Colecției de artă comparată. Alăturarea, uneori surprinzătoare, a unor obiecte dintre cele mai diferite din punct de vedere stilistic încearcă, dincolo de obișnuitele modalități istorice de prezentare muzeografică, să se adreseze unei superioare înțelegeri a fenomenelor artistice. Rupînd cadrele unei prezentări didactice, ea favorizează vizitatorului de azi neașteptate conexiuni, oferă prilejul unei atente meditații asupra unor modalități de exprimare dintre cele mai variate. Arta românească și universală, arta populară și feudală, ceramica românească (începînd cu cea de tip Boian și Cucuteni), lăzile de zestre, obiectele de lemn sculptat, icoanele pe sticlă transilvănene sînt prezentate paralel cu admirabile piese de mobilier occidental, cu lăzi spaniole din piele de Cordoba, cu tapiserii și broderii franceze din secolul al XVIII-lea, cu cele aproximativ 3 000 de piese de ceramică persană, chinezească, occidental-europeană, cu ediții bibliofile. Dar numai parcurgînd unele după altele sălile colecției din cartierul Cotroceni vizitatorul poate avea imaginea exactă a realei bogății și originalități pe care acest ansamblu o ilustrează.

COLECȚIA ION MINULESCU
(bd. dr. Gh. Marinescu nr. 19)

Scriitorii Ion Minulescu și Claudia Millian, soția sa, s-au înscris în memoria amatorilor de artă nu numai prin creația lor artistică, dar și prin colecția de artă care, începînd din anul 1947, figurează în patrimoniul statului. Preocupările artistice manifestate în creația literară și-au aflat, astfel, în pasiunea de a colecționa o firească completare.

Icoanele pe sticlă formează nucleul de valori în jurul căruia se grupează toate celelalte obiecte de artă. Nu numai numărul — peste 40 — dar mai ales deosebita lor calitate artistică le singularizează. Și n-ar fi decît să menționăm, spre exemplificare, dublul portret al Sf. Gheorghe și al Sf. Teodor din Tyr sau «Fuga în Egipt», care pun în evidență remarcabile calități de ritm și echilibru compozițional, rafinate armonii cromatice.

Prietenia cu un mare număr de artiști contemporani lui a atras, inevitabil, orientarea preferințelor lui Ion Minulescu spre lucrările acestora. Astfel încît Th. Pallady, I. Iser, J. Al. Steriadi, Șt. Popescu, C. Ressu, M. Bunescu — situați de amatorii de artă contemporani în zona valorilor ferme ale artei românești — figurează în această colecție cu lucrări dintre cele mai reprezentative de pictură și grafică.

COLECȚIA Dr. I.N. DONA
(str. g-ral Dona nr. 12–14)

Prieten și admirator fervent al unor pictori contemporani lui (Luchian, Petrașcu, Tonitza), dr. Iosif Dona și-a început activitatea de colecționar cu tablouri de Nicolae Grigorescu, continuînd-o apoi cu lucrări de Th. Pallady, Al. Ciucurencu, Fr. Șirato, C. Ressu ș.a. Casa care-i adăpostește acum colecția mai păstrează încă ambianța care-i reunea odinioară pe acești artiști, ca și pe Caragiale, Vlahuță, Dobrogeanu-Gherea, Delavrancea ș.a.

Momente esențiale ale creației lui N. Grigorescu (lucrări din perioada primei șederi a pictorului la Paris, piese reprezentative pentru creația sa peisagistică și portretistică), ca și lucrări de multă vreme consacrate ale artiștilor mai sus-citați (la care se adaugă Șt. Dimitrescu, Lucian Grigorescu, O. Han ș.a.) se completează reciproc, în cadrul actualei colecții, cu lucrări de artă străină (dintre care distingem semnăturile lui C. Pissarro, Albert Besnard, Marie Laurencin, Carpeaux ș.a.). Preponderente, lucrările de artă românească aflate în expunere indică marile linii de orientare a picturii românești, distingîndu-se prin aceasta în ansamblul celorlalte colecții de artă.

COLECȚIA GEORGE OPRESCU
(str. dr. Clunet nr. 16)

Nenumărate studii și cărți de istoria artei semnate de acad. prof. George Oprescu reflectă elocvent aplecarea sa atentă, consecventă, asupra fenomenului de artă românească și străină. Colecția care-i poartă numele, intrată începînd din octombrie 1962 în patrimoniul «Muzeului de artă al Academiei R.S. România», este o dovadă în plus a acestei constante preocupări. Iar valoarea și diversitatea pieselor care o alcătuiesc îi conferă un profil unic în ansamblul muzeistic românesc. Cele mai multe dintre lucrările prezentate în casa profesorului din str. dr. Clunet (purtînd marca unor colecții celebre ca Reynolds, Benj. West, Walpole) au fost achiziționate în perioada anilor 1922-1930.

Pictura românească, ilustrată prin lucrări de aleasă calitate realizate de Grigorescu, Andreescu, Pallady, Petrașcu, D. Ghiață, J. Al. Steriadi, Al. Ciucurencu, își află o firească contrapondere în lucrările de pictură străină. Nume ca Géricault, Courbet, Monticelli, Forain, Picasso, Degas, Renoir, Utrillo, Teniers, Bonington ș.a. confirmă prin prestigiul lor binecunoscut valoarea întregii colecții. Gustul rafinat în materie de artă al profesorului s-a orientat și în direcția alegerii pieselor de artă orientală (chinezești, khmere, persane, indiene). Cele aproape 1 000 de stampe japoneze (datorate unor artiști de mare renume ca Toyokuni, Hokusai, Utamaro, Kuniyoschi ș.a.), cele aproape 8 000 de piese ale colecției de desene și gravuri (dintre care menționăm doar 1 000 litografii de H. Daumier), biblioteca alcătuită din aproape 10 000 de volume, incluzînd o bogată bibliografie de istoria artei, bogăția colecției de covoare, faianțe, porțelanuri, realizează un ansamblu care, în diversitatea lui, nu face decît să confirme pasiunea pentru artă și priceperea realizatorului ei.

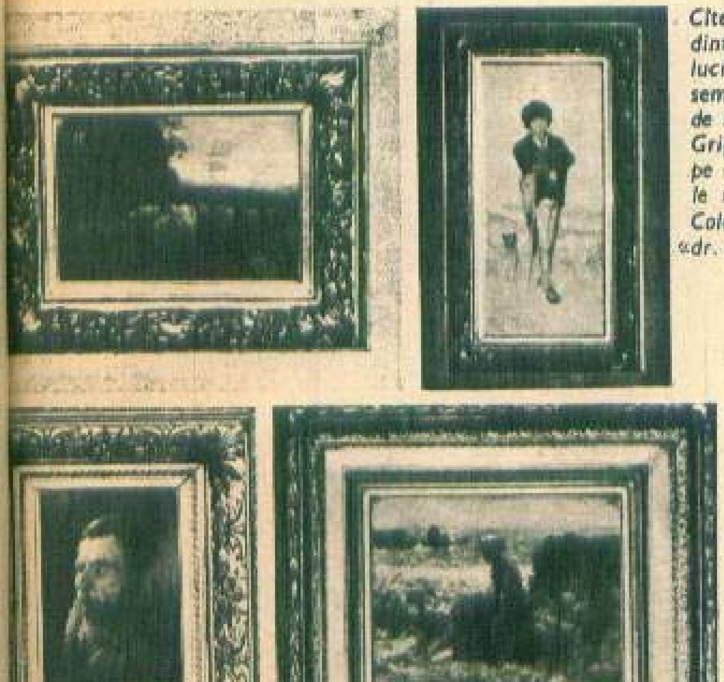

Cîteva dintre lucrările semnate de Nicolae Grigorescu pe care le reunește Colecția «dr. I.N. Dona»

MUZEUL MEMORIAL M. SADOVEANU
(comuna Vînători-Neamț)

Imaginea marelui nostru Sadoveanu, reconstituită din nenumăratele aspecte, individuale sau oficiale, ale vieții sale, este păstrată intactă și redată acum de Muzeul memorial care-i poartă numele. Loc de odihnă și destindere pentru scriitor, dar și admirabil mediu ambiant pentru creație, casa care i-a aparținut — situată în comuna Vînători-Neamț — a fost transformată într-un muzeu modern. Fotocopii după manuscrise, diplome, scrisori, cărți în ediții princeps, obiecte de mobilier, uneltele și botforii de pescuit care i-au aparținut tind să-i mențină vie, peste ani, amintirea.

MUZEUL MEMORIAL ION CREANGĂ
(Humulești)

Abecedare din vremea dascălului Iordache, ceaslovul pe care a învățat Nică a lui Ștefan a Petrii, roata de tors, soba la gura căreia mai sînt și acum legați doi motocei cu care «se jucau mîțele de crăpau»... Sînt obiecte intrate de mult în legendă; obiecte care evocă pentru fiecare dintre noi o întreagă lume a copilăriei, dar care, în același timp, pentru vizitatorul Muzeului memorial «Ion Creangă» sînt tot atîtea prilejuri concrete de rememorare a minunatelor «Amintiri».

Pas cu pas, pe măsură ce vizitezi casa, ieși în pridvor, contempli împrejurimile, îți revin în amintire Humuleștii de acum un secol și mai bine, figurile tuturor eroilor basmelor și povestirilor atît de magistral plăsmuite de scriitor.

Sabin BĂLAȘA — Bucuria roadelor

SOPHIA LOREN: mîncați cu mine

După cum am făgăduit într-unul din numerele revistei noastre din acest an, iată-ne pregătiți să vă invităm de-a binelea în bucătăria marii vedete. Am ales din voluminoasa sa carte, plină de bunătăți și de amintiri cinematografice, cîteva rețete care ni s-au părut nouă mai insolite și, ca să fim sinceri, mai la îndemînă.

Reamintim mărturisirile actriței care, în prefața cărții, atrage atenția că indicațiile sale culinare n-au cituși de puțin o ținută savantă, sînt adeseori amestecate cu «un gînd sau o amintire personală». Străduiți-vă să aveți succes în noua dumneavoastră aventură gastronomică. Nu de altceva, dar ar fi păcat să nu-i dați satisfacție Sophiei Loren, care și-a pus în joc orgoliul său personal. Știți și dv., ați văzut în filme, cît de orgolioasă poate fi o napolitană.

TARTINE CU VINETE ȘI MAIONEZĂ

Coaceți pe plită cîteva vinete frumoase, ar trebui cam un kilogram pentru șase persoane. Cînd sînt bine făcute și începe să se desprindă coaja, luați-le de pe foc, scoateți pulpa vinetei și lăsați-o să se răscoacă. Între timp, preparați o compoziție din două ouă tari și două sau trei lingurițe cu suc de ceapă (sau ceapă tăiată foarte mărunt). Amestecați totul cu vinetele coapte, acționați cu grijă căci trebuie să obțineți o pastă foarte omogenă. Cînd vi se pare că ați ajuns la sfîrșitul travaliului, faceți o nouă mixtură din această pastă și o cantitate abundentă de maioneză. Puneți totul la rece.

Cu această cremă se ung felii de pîine prăjită pe care le puteți acompania cu carne rasol, pește sau chiar cu felii de ouă. Variantă: întrucît această cremă are un gust foarte delicat, exotic, ușor fumé, unii adaugă compoziției și o mică cantitate de sardele. Personal, prefer fără. Încercați și hotărîți singuri.

TARTINE NAPOLITANE

Tăiați 12 felii de pîine cam de vreo 8-10 cm. Pe fiecare așezați, în ordine: o felie de caș proaspăt, unul sau două fileuri de sardele, cîteva feliuțe de roșii, peste care presărați piper, sare și maghiran. Rînduiți-le într-o tavă bine unsă și dați totul la cuptor (foarte încins) timp de zece minute. Serviți-le imediat.

MACAROANE CU SOS À LA SOPHIA

Încep prin a vă mărturisi că am vrut odată să prepar un sos după propria mea inspirație, dar pînă la urmă a ieșit altceva decît mă așteptam. Prietenii îmi spun însă că rezultatul este bun, sper că nu o zic doar pentru a-mi face plăcere; dealtfel, cînd le ofer acest fel mănîncă porții atît de mari, încît nu știu cum să o scot la capăt.

Deci: striviți cîțiva căței de usturoi, amestecați-i cu pătrunjel tocat, adăugați cîteva sardele bine curățate, cîteva măsline cărora le-ați scos sîmburii, o ceapă mică fin tăiată, mestecați totul cu grijă pentru a obține o pastă omogenă și picurați apoi, încet-încet, ulei (de preferință de măsline) pînă ați dobîndit un sos fluid. Și acum preparați macaroanele; alegeți o varietate dintre cele subțiri, iar după ce le-ați fiert în mod obișnuit și le-ați zvîntat, treceți-le într-o tigaie cu ulei, unde le lăsați doar atît timp cît le este necesar ca să devină aurii. Ajunși cu treburile aici, așezați-le într-o supieră, adăugați sosul descris mai sus și un praf de piper.

CROCHETE DE OREZ (supplì)

Cine a fost o singură dată la Roma cunoaște acest fel: *supplì;* sînt crochete de orez, în mijlocul cărora se află carne tocată și bucățele de caș proaspăt. Cu două sau trei crochete de acest fel poți rezolva problema unei mese. Și eu am recurs uneori la o astfel de soluție între o turnare și alta. În Italia de sud, mai ales în Sicilia, există ceva asemănător, așa-numitele «portocale din orez». Dar trebuie să vă spun că, după ce am făcut ambele experiențe, «supplì romani» îmi plac mai mult, au ceva «mai viu» în gust. Iar acele «supplì» care se găsesc în comerț nu sînt decît o palidă idee — lăsați-mă să mă laud puțin — a celor pe care știu să le prepar eu, după rețeta tradițională. Se fierbe orezul (600 grame pentru 6 persoane) în mod obișnuit, în apă ușor sărată. Pregătiți un sos de carne în genul unui ragù, după cum urmează: rumeniți într-o cratiță încinsă cu ulei un morcov, o ceapă și o gulie tăiate mărunt, usturoi pisat, adăugați 300 grame de pulpă de vacă tocată, un mănunchi de pătrunjel, sare și piper, apoi un pahar de vin alb sec. După ce vinul a fost înghițit, mai adăugați un kilogram de roșii curățate de pieliță și țineți totul în cratiță, mestecînd din cînd în cînd, aproximativ o oră și jumătate. Așadar, deoparte aveți un ragù, de altă parte orezul. Puneți orezul într-un vas cu

deschiderea foarte largă și vărsați peste el sosul din ragù, cu ajutorul unei strecurători, astfel încît bucățelele de carne și de verdeață să rămînă în strecurătoare. Trei gălbenușuri de ou și o mînă de parmezan ras sînt ultimele materii prime necesare, mestecați totul cu grijă și lăsați compoziția să se odihnească — este un amănunt foarte important — o oră sau două, după care preparați «i suppli» cu propriile dv. mîini: luați echivalentul a două linguri de orez, în mijloc așezați cam cît cuprinde o lingură din carnea și legumele rămase în strecurătoare, împreună cu cîteva bucățele de caș. Dați o formă crochetelor în jurul acestui nucleu central, o formă alungită, asemănătoare unui ou. Tăvăliți-le prin pesmet și apoi prăjiți-le în ulei mult, încins.

Se mănîncă foarte calde. Vi se va părea că sînteți la Roma, într-unul dintre cartierele acelea vechi și atît de umane, în preajma celebrei Fontano di Trevi, la Trinità dei Monti sau în inima lui Trastevere.

ZEPPOLE

Aș vrea să vă învăț cum se fac acele «zeppole» care erau o adevărată fericire a copilăriei mele, la Napoli.

Sînt dulciuri populare, simple și vesele, legate de tradiția Carnavalului. De cînd locuiesc la Roma nu există an în care mătușa mea Dora să nu-mi trimită din Pozzuoli o mare cantitate de zeppole, convinsă că fără ele aș avea parte de un Carnaval urît, plin de presimțiri negre. Iată cum le prepară mătușa mea.

Se pune pe foc un vas cu o jumătate litru de apă, se lasă să dea în fiert, după care se varsă înăuntru o jumătate kilogram de făină, mestecînd fără întrerupere, pînă se formează o cocă îndeajuns de tare. Se desprinde coca din vas, se așază pe o tavă de marmură sau ceramică ușor unsă cu untdelemn. Se întinde apoi cu vergeaua, de mai multe ori, pînă devine o foaie elastică, de grosimea unei lipii. Se taie bastonașe lungi de 20 cm care se unesc la capete, în formă de colăcei. Partea cea mai grea a trecut. În rest nu vă rămîne decît să-i prăjiți în ulei (din abundență) pînă devin crocanți, după care îi tăvăliți prin zahăr și scorțișoară amestecate într-un vas special.

GELU I MALUNI (ÎNGHEȚATĂ DE PEPENE VERDE)

În Sicilia, la Palermo mai ales, este foarte răspîndit acest dulce încîntător. În primul rînd aveți nevoie de pulpa unui pepene verde, matur, pe care o treceți prin sită. Trebuie să obțineți o cantitate de aproximativ 2-3 kilograme suc, pe care îl amestecați bine cu 750 grame de zahăr și 250 g amidon (special pentru bucătărie). Se dă la fiert cîteva minute. Separat se iau un praf de vanilie, 50 g ciocolată ruptă în bucățele, 50 g coajă de portocală și grepfrut glasate, tăiate nu prea mici, se amestecă totul, se pune într-o formă care se ține în frigider cel puțin 3 ore.

SOPHIA LOREN:

mîncați cu mine

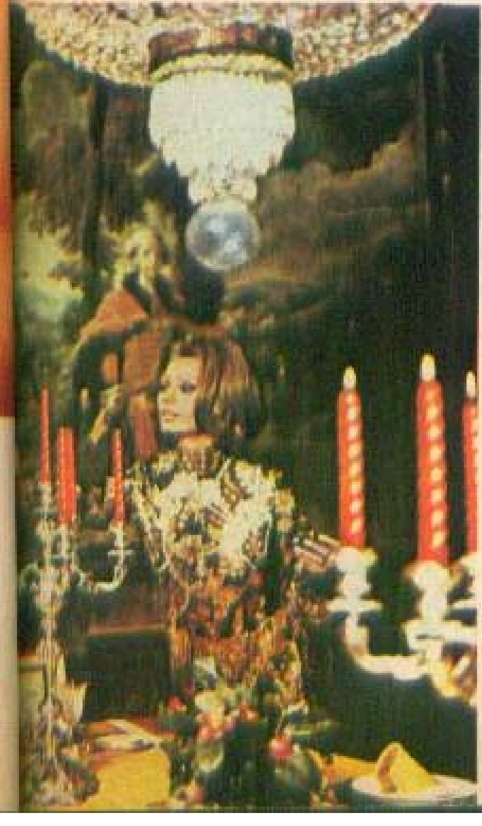
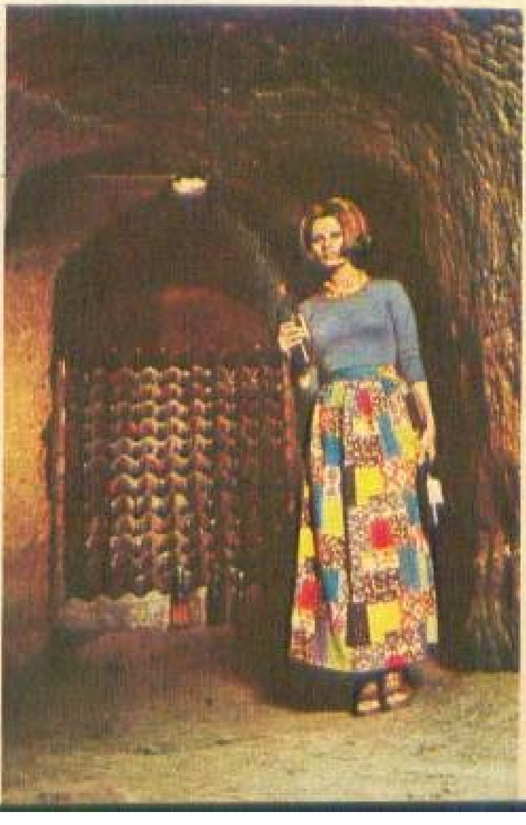

artiștii și modelele

de Petre OPREA

Găsirea unui model constituia o preocupare dificilă pentru pictorii și sculptorii din țara noastră în secolul al XIX-lea, și datorită acestui fapt se explică, în parte, slaba reprezentare a nudului ca gen în arta plastică românească.

În secolul trecut întîlnim rareori nuduri prin expoziții, și atunci cînd le aflăm, în majoritatea cazurilor, sînt executate în străinătate. Chiar și școlile de bele-arte de la București și Iași își recrutau cu greu modelele. Ele erau îndeobște țigănci, iar cînd era vorba de un model masculin, bătrîni și bețivi.

Mentalitatea vremii lăsa cu greu să pătrundă în casă un nud. Cînd această barieră era totuși trecută, el era plasat în dormitor, deasupra patului, deci într-un loc discret, ferit de privirea celor care intrau în casă.

Din relatările lui Adrian Maniu, aflăm că pictorului Th. Aman, spre exemplu, ori de cîte ori îi poza vreo țigăncușă, soția lui își găsea mereu treburi prin atelier, unde în alte împrejurări nu intra niciodată inopinat, și-l sîcîia cu tot felul de întrebări stupide, pentru a-i supraveghea comportarea.

Nicolae Grigorescu, atît de sensibil la frumusețea feminină, a pictat doar cîteva nuduri, «cea mai deplină și mai frumoasă formă» cum zice Arghezi, mai mult ca sigur realizate în popasurile sale în străinătate.

Chiar către sfîrșitul secolului trecut găsirea unui model era foarte anevoioasă. Astfel, Șt. Ionescu-Valbudea sculptase în 1892 o Nimfă, «al doilea nud femeiesc... care iese din mîinile lui, deoarece și modelurile se găsesc cu greu», după afirmația cronicarului ce ne relatează aceste știri de la artistul intervievat. Luchian întîmpina și el greutăți în găsirea modelelor. Mai «băftos», cum se exprima cu mult haz pictorul, la un moment dat a avut șansa, pentru scurtă vreme, să aibă un model profesionist, care căsătorindu-se cu sculptorul Talpoșin a refuzat să mai pozeze și altora în afara soțului...

Așa cum scria în «Rampa» (1913) Ioan Masoff, tratînd despre lipsa de modele în București, nu oricine se putea achita onorabil de această sarcină, căci «întocmai ca un figurant de teatru, el (modelul) nu e de ajuns să stea ca o momîie pe scenă, el trebuind să ia parte la acțiune. Vă închipuiți — se lamentează criticul Masoff pentru artiștii plastici — ce pățește bietul pictor cînd are de-a face cu modele care se prăbușesc pe divan cu gîndul să-și odihnească ciolanele».

Dealtfel, de o atare indiferență și blazare dădeau dovadă și modelele, oricum mai profesionalizate, prin folosirea lor mai îndelungată de către școlile de bele-arte. O. Han, în amintirile sale din vremea cînd învăța sculptura, laudă pe unul din modelele școlii, anume Kirilov, care încerca din inițiativă proprie să mai varieze statul în poză. Acesta «ne propunea o poză frumoasă și ne ruga să-l lăsăm să pozeze astfel, pentru că un model, cum se obișnuiește la noi în școală, pozează de regulă pe piciorul drept, cu un braț în lungul corpului, cu celălalt la spate sau pe piept. Astfel devine un model manechin, monoton... Kirilov lua atitudini foarte grele, în care sta, și pentru noi devenea un model viu, o nouă reprezentare plastică, ce ne mărea entuziasmul de lucru și ne apropia de dînsul cu o simpatie omenească». Kirilov, fost potemkinist, rămas în țara noastră, a ajuns unul dintre modelele cele mai solicitate între 1905 și 1916. El a pozat mult timp lui Paciurea și Fr. Storck pentru realizarea de către acești sculptori a giganților din compoziția «Legenda Jepilor», inaugurată în 1907 în fostul Parc Carol. De asemeni, lui Steriadi pentru portretul Mitropolitul Necșorescu, iar lui Fr. Storck, pentru sculpturile alegorice «Muncitorul» și «Agricultura», ce decorau fațada primăriei din Galați.

Un alt impediment în găsirea unui model, de fapt cel mai greu de satisfăcut, este faptul că nu orice nud convine mai multor artiști. Ei își caută, fiecare, în general, un model apropiat idealului lor plastic și, în particular, unul care să întruchipeze cît mai apropiat viziunea lucrării pe care dorește s-o realizeze. Un pictor este atras de grenul pielii care absoarbe lumina, altul dorește, dimpotrivă, o piele care s-o radieze; un sculptor are nevoie de un corp masiv și planturos, pe care altul îl respinge, preferînd unul puber, încă nedezvoltat ș.a.m.d.

Pictorul Agafiței, depănînd amintirile sale de elev al Școlii de bele-arte ieșene, în clasa maestrului O. Băncilă, ne relatează că acesta îl «trimitea să-i caute modele, mai ales țigănci de pe la Frumoasa. Dacă nu-i spunea nimic modelul, nu se apuca de treabă. Ce portret minunat i-a făcut Tincăi Luca, hangița de la Treisarmale, care-i plăcea mult»...

Din cauza greutăților enumerate mai sus, precum și din pasiunea pentru consoartele lor, luate din dragoste, mulți artiști pictează sau sculptează nudul soțiilor în primii ani ai căsniciei lor.

Kimon Loghi, de exemplu, cunoscut și apreciat ca pictor de scene romantice, imediat după primul război mondial, a avut o vogă cu nudurile sale, pentru care îi poza tînăra sa soție, cu care se însurase de curînd, o vieneză cu pielea albă, diafană, înaltă și extrem de subțire. Deoarece ei nu-i plăcea să pozeze, plictisind-o șederea îndelungată într-o singură poziție, soțul-artist o picta dimineața între orele 7 și 9, ea continuînd în timpul pozării să dormiteze culcată cu spatele spre pictor. Aceeași situație o întîlnim și în cadrul altor menajuri de artiști. C. Artachino picta nudul soției sale tot în

Th. **PALLADY: Nud**

aceeași perioadă, făcînd concurență colegului de la Tinerimea artistică, un nud planturos, văzut din față, stînd cu pieptul aplecat spre pat, a cărui figură era tot mereu acoperită de un braț. Și unul și altul, după cîțiva ani, deși au continuat să picteze nuduri, au apelat pentru variație la modele profesioniste, soțiile pozînd îmbrăcate.

Excepție este cazul lui Gh. Petrașcu, care și-a realizat puținele nuduri din activitatea sa pictîndu-și soția. De fapt el este cel care a dat tonul în folosirea ca model aproape în exclusivitate a membrilor familiei. N. Tonitza, dacă n-a folosit drept model pentru nuduri soția, apoi a exploatat la maximum nuditatea puberă a fiicelor sale. Un caz aparte, întărind regula, este cel al lui Th. Pallady, care, stînd la Paris, a pictat-o de nenumărate ori pe Yvonne Cousin, între 1924 și 1939. Această constanță este cu atît mai demnă de reținut cu cît pe el nu-l interesa să redea asemănarea fizică a modelului. Cu toate acestea, prezența ei era stimulatoare pentru artist, fapt pentru care, în semn de prețuire și recunoștință, pe spatele lucrării își numerota lucrările realizate cu ea sau în prezența ei, fie ele peisaje sau naturi moarte. Acest obicei, aflîndu-l mai tîrziu, după 1939, Lucian Grigorescu l-a folosit și el, atașînd sub iscălitură inițiala prenumelui persoanei care îl inspira la acea vreme.

automobil

ÎNGER SAU DEMON?

de Dumitru LAZĂR

Primul motor cu aburi a apărut la 1707 grație lui Denis Papin. Cu 63 de ani mai tîrziu, inginerul Nicolas Joseph Cugnot, care lucra pentru artileria franceză, a avut intuiția să pună acel motor pe un car și să realizeze astfel cel dintîi vehicul autopropulsat din lume.

După intrarea în secolul al 19-lea, invențiile tehnice se precipită: în 1805 apare prima locomotivă cu aburi, la 1807 se legăna pe valuri primul vapor, prin 1830 se vorbea curent despre transportul pe calea ferată.

Din punct de vedere tehnic, secolul trecut a fost al aburului. Dar cel în care trăim noi?

Către 1890 se recunoștea domnia electricității, apoi aceea a motorului cu ardere internă. Pe urmă au venit alte cuceriri epocale: zborul mecanic, energia atomică, zborul în cosmos.

Și totuși, parcă ne vine greu să spunem că acest veac este al avionului, sau al energiei nucleare, sau al zborului spre alte planete. Ne este mai la îndemînă să afirmăm — și poate nu greșim prea mult — că secolul nostru este al automobilului, al acestei realizări de o monstruoasă răspîndire.

Fenomen util sau dăunător? Părerile sînt împărțite. Unii nu ezită să afirme că automobilul — acest copil teribil al tehnicii moderne — este, după roată, cea mai importantă realizare. Alții nu-i văd decît tarele și servituțile, cerînd punerea lui în afara legii.

Fără îndoială, se exagerează și de o parte și de alta, pentru că, — așa cum bine spunea cineva — în ciuda laudelor sau a blestemelor, mașina automobilă continuă să disemineze, să-și sporească statutul de fenomen social, să modeleze condiția umană pentru răul ca și pentru binele ei.

ROMÂNII SE NUMĂRĂ PRINTRE PIONIERI

Dacă a fost sau nu Cugnot cu adevărat un precursor al locomoției mecanice, contează mai puțin. Ceea ce ne interesează mai ales și ceea ce putem spune cu certitudine este faptul că aburul a dat automobilului impulsul inițial. Și spre bucuria noastră, printre pionierii locomoției terestre bazate pe abur se numără și românul Dumitru Văsescu.

Văsescu dovedise de timpuriu înclinații tehnice și plecase în Franța să studieze ingineria. Acolo a realizat o «trăsură» echipată cu un cazan cu aburi, la comenzile căreia și-a făcut apariția în 1880 pe Champs Elysées. Vehiculul a produs senzație, deoarece «un moment cel puțin — cum scria o revistă specializată — el a reprezentat cea mai perfectă mașină în acest gen».

După francezul Cugnot, după americanul Evans, după românul Văsescu, a urmat o pleiadă de inventatori, fiecare dintre ei aducîndu-și contribuția la perfecționarea automobilului. Din păcate, construcțiile acelor ani nu s-au impus definitiv. Motorul cu aburi era costisitor, avea un randament scăzut și, în fața unei eventuale folosiri a lui la omnibuze, s-au opus companiile de poștalioane și căi ferate.

Învinși pe tărîmul aburului, inventatorii și-au îndreptat atenția spre alte surse de energie, folosind mai întîi electricitatea și apoi gazele rezultate din arderea cărbunilor, a petrolului, a benzinei. La sfîrșitul secolului trecut, două nume se impun: Karl Benz și Gottlieb Daimler. Primul pe care l-am citat a prezentat public, în 1886, un triciclu cu motor cu benzină în patru timpi, și se pare că acesta trebuie considerat strămoșul automobilului de azi.

Motorul cu ardere internă s-a ivit deci, ca mecanism perfecționat, în Germania. Adevărata lui glorie avea să se nască însă în Franța, unde constructori ca Panhard-

ul-

Levassor și Peugeot au cumpărat brevetele lui Daimler și au declanșat adevărata lansare a «trăsurii fără cai». La hotarul dintre secolul trecut și cel actual, triumful automobilului era asigurat: în Franța se construiseră 600 de mașini, în Anglia, 110, în Italia, 100, în Germania, 80, în Statele Unite, 60, în Belgia, 55.

Unul dintre cele 55 de automobile realizate în atelierele belgiene poate fi văzut astăzi la Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România. El a circulat în București, încă din 1895, fiind importat în aceeași vreme cu un Oldsmobile cu motor cu ardere internă și cu două vehicule cu aburi marca Gardner-Serpollet. Amănuntul merită reținut, pentru că România poate avea satisfacția de a fi fost printre primele zece țări din Europa care au introdus automobilul în circulație și printre primele șase din lume care au organizat curse automobilistice.

TREI MAȘINI FABRICATE ÎNTR-O SECUNDĂ!

Susținătorii pasionați și detractorii activi au însoțit automobilul de la primii săi kilometri. În Prusia s-a votat o lege care declara acest vehicul nedemn pentru funcționarii superiori, iar în Berlin circulația auto a fost permisă abia în vara anului 1901. În Franța, un publicist binecunoscut scria articole fulminante împotriva primelor «voitures sans cheveaux», cerînd pietonilor să se apere cu focuri de pistol dacă se simt amenințați de «nebunii lansați în lungul bulevardelor cu viteza locomotivelor».

Numeroase personalități, mari artiști, iluștri scriitori s-au declarat adepți sau chiar fanatici ai locomoției automobile. Jules Romains, François Mauriac, Henri Lefebvre au descris cu emoție primele lor întîlniri cu automobilul, iar Roland Barthes declară textual: «Automobilul este echivalentul destul de exact al marilor catedrale gotice — vreau să spun o mare creație a epocii, concepută cu pasiune de către artiști anonimi».

Romancierul italian Gabriele D'Annunzio și marele dramaturg belgian Maurice Maeterlinck au iubit mașinile și viteza. D'Annunzio a instituit un premiu de viteză pe apă (acordat însă unor recordmani tereștri), iar

Industria românească de automobile va cunoaște o deosebită dezvoltare în anii care vin. Potrivit prevederilor, la sfîrșitul actualului cincinal se vor realiza anual 50 000-55 000 de autoturisme și 37 000-38 000 de autocamioane, autobasculante și autotractoare. Prin diversificarea producției, la Uzina de autocamioane din Brașov vor apărea, alături de cunoscutele «Carpați» și «Bucegi», noile camioane R O M A N de 8, 10 și 12 tone, echipate cu motoare diesel de 135 și 215 CP. Aceste autocamioane se vor realiza în 13 tipuri, cu 43 de variante.

Motoarele diesel, construite într-o variantă de 196 CP, vor fi plasate pe autobuze de mare capacitate, folosite în scopuri turistice sau pentru transportul urban și interurban de pasageri.

Pe lîngă mult încercatul și mult solicitatul la export M-461, constructorii din Cîmpulung-Argeș vor realiza în serie noua mașină ARO. Într-o primă etapă se construiește în serie varianta ARO-240 pentru mărfuri și persoane, cu două uși. Din 1973 se va trece la realizarea lui ARO-241, autoturism de teren pentru persoane și mărfuri, cu patru uși.

•

Întrecerile automobilistice în teren accidentat au luat o mare dezvoltare în anii din urmă. Autoturismul «tout-terrain» M-461, care se fabrică la Cîmpulung-Argeș și se exportă în aproape 40 de țări, a fost prezent și el la startul unor asemenea concursuri, cîștigînd locuri fruntașe. Iată cîteva dintre competițiile la care a luat parte și rezultatele obținute:

- *În 1969, mașina M-461 (cunoscută și sub numele de ARO) a luat parte la un autocros organizat la Tripolis, în Grecia. Ea s-a clasat pe primul loc într-o întrecere dificilă, la care au participat mașini de teren de diferite mărci.*
- *Un M-461, condus de doi concurenți belgieni, a învins la categoria «mașini de teren cu patru roți motrice» din cadrul «Raliului pădurilor», organizat în mai 1970 la Aywaille (Belgia).*
- *În același an și în aceeași lună, și tot în Belgia, în localitatea Dison, un importator local a prezentat două M-461 la «Raliul smîrcurilor». Automobilele fabricate în România au ocupat locurile 2 și 3, în grupa mașinilor cu motoare de peste 1 000 cmc.*
- *Două M-461, conduse de tehnicienii români Ion Irimia și Victor Ionescu, s-au clasat pe locuri fruntașe într-un autocros organizat la Pardubice (Cehoslovacia) în anul 1971. Una dintre mașinile ARO a ocupat locul secund în clasamentul general, înaintea unor automobile Morris, Mercedes, BMC-Cooper.*
- *Automobiliștii francezi organizează anual în Pirinei un «Raliu al piscurilor». În vara lui 1971, în acest raliu au luat startul 33 de mașini dar, din cauza dificultăților traseului, numai 17 au ajuns la finiș. Printre aceste 17 mașini s-a numărat și un M-461 condus de francezul Bigot.*
- *Mașinile ARO au luat parte și la două maratoane. În iunie-octombrie 1970, două M-461 au efectuat [illegible] de peste 25 000 km, în cadrul unei expediții cehoslovace care a ajuns pînă în Afganistan și Pakistan, cu treceri peste înălțimi de 4 000 m. În 1971, după cum se știe, un automobil de teren fabricat la Cîmpulung-Argeș, împreună cu alte mașini românești, a traversat Africa de la Vest la Est, cu prilejul unei expediții științifice organizate de țara noastră.*

Trebuie precizat că automobilele ARO nu sînt concepute pentru întreceri sportive. Faptul că ele au obținut rezultate atît de bune, în niște concursuri în care au fost prezentate ocazional și fără o pregătire specială, denotă cu prisosință înaltele lor calități tehnice, maniera exemplară în care sînt realizate.

Aro M-461, mașină românească de teren, trecînd cursul unei ape în Italia. Acest automobil se exportă astăzi în peste 40 de țări.

automobilul– ÎNGER SAU DEMON?

De aici au pornit elegantele limuzine de astăzi. În fotografie: un Mercedes model 1901. Motorul de 5 300 cmc furniza numai 35 de cai putere!

Automobilul «de formulă» reprezintă expresia cea mai subtilă și mai perfecționată a mașinii obișnuite, de mare serie. Viteza de peste 250 km pe oră nu mai reprezintă nimic deosebit pentru un astfel de vehicul.

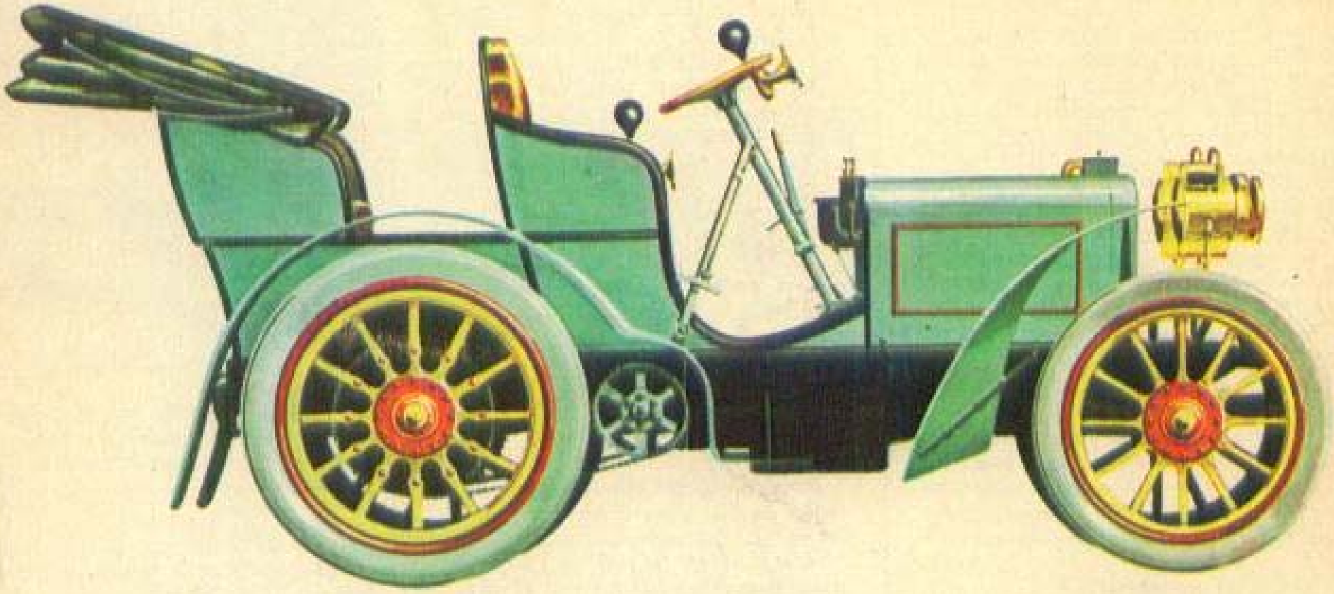

Maeterlinck era fericit să știe că numele uneia dintre piesele sale, «Pasărea albastră», a fost scris pe caroseriile bolizilor de record construiți și pilotați de Malcolm și Donald Campbell.

Primele automobile — unele dintre ele adunate acum în frumoase muzee din Europa sau America — constituie, fără îndoială, admirabile dovezi ale inteligenței și spiritului inventiv omenesc. În ele este înmănuncheată o apreciabilă cantitate de fantezie, de experiență, de cunoștințe în scopul realizării unui mijloc de locomoție care a schimbat fața lumii.

Acceptat sau repudiat, automobilul și-a continuat marșul triumfal. Imediat după anul 1900 circulau în lume cu puțin peste o mie de mașini, pentru ca în preajma celui de-al doilea război mondial numărul acestora să se ridice la peste 45 de milioane. După 1945, industria de automobile a cunoscut o dezvoltare fantastică, așa încît, la ora actuală, se află în circulație pe planeta noastră peste 250 milioane de mașini — în medie un automobil la 13 locuitori!

Ritmul de creștere este de necrezut. În prezent se produc în lume în jur de 30 milioane de automobile pe an, adică peste o sută de mii pe zi, ceea ce înseamnă mai mult de trei pe secundă! Timp de cîteva decenii, în fruntea producției mondiale au stat uzinele nord-americane. Acum, producția firmelor vest-europene și americane tinde să se echilibreze.

În economia modernă, industria de automobile joacă rolul de industrie-pilot, de industrie de prim rang. În Franța, această industrie consumă 12% din producția siderurgică, 50% din cea de oțeluri speciale, 50% din cea de cauciuc, asigurînd existența a patru milioane și jumătate de persoane și furnizînd statului 16% din totalul resurselor sale.

În S.U.A. un american din șapte trăiește de pe urma industriei de automobile, a acelei industrii în care sînt angrenați cam tot atîția specialiști de cîți dispune NASA pentru programele ei spațiale. Statistici recente arată că 86% din cetățenii nord-americani care voiajează folosesc pentru aceasta automobilul, în timp ce doar 8% merg cu avionul, 3% cu autobuzele și numai 1% cu trenul.

Aceste cifre ar putea să-i îngrijoreze pe unii. Altora, dimpotrivă, ele le produc adevărate efuziuni lirice. Iată, pentru edificare, finalul unui eseu publicat de Jean-Albert Gregoire în «Le Figaro littéraire»: «Răspîndirea automobilului permite contemporanilor noștri să-și regăsească nomadismul natural... În vîltoarea întîmplătoare a drumurilor sale, cel ce călătorește cunoaște frumusețea orașelor, a peisajelor, a muzeelor pe care altfel nu le-ar fi descoperit... Cine nu-și amintește un răsărit de soare pe drum, miresmele unei păduri, murmurul unui torent de munte? Farmec, poezie, cultură! Bucuriile automobilismului!

CU VITEZA BIRJELOR DIN SECOLUL TRECUT

Nu putem însă ignora și cealaltă față a realității.

Automobilistic vorbind, societatea modernă trăiește un paradox. Pe măsură ce producția de autoturisme crește, serviciile aduse de mijlocul de locomoție motorizat se îngustează. Uitînd acest lucru, constructorii de automobile nu încetează să laude velocitatea produselor lor, arătînd, spre exemplu, că un Lamborghini GT poate fugi cu 265 km pe oră, iar un Maserati Ghibli, și mai repede. Dar unde se pot utiliza aceste viteze, cînd se știe că puține șosele au mai

Stiliștii și carosierii se inspiră adeseori și din zoologie. Un motor Alfa Romeo, îmbrăcat într-o caroserie gen «cărăbuș» (mașina se numește Bertone Carabo).

Emerson Fittipaldi, campionul mondial de automobilism al anului 1972. Brazilia are acum o altă mare vedetă sportivă alături de Pelé.

automobilul– ÎNGER SAU DEMON?

rămas neaglomerate, iar străzile marilor orașe cunosc coșmarul «embouteillage»-lor?

Producătorii de mașini se străduiesc să convingă clientela că pasiunea vitezei a existat dintotdeauna. Ceea ce, s-o recunoaștem, nu-i o afirmație fără acoperire. Primul lucru pe care au dorit să-l afle, încă de la început, constructorii de automobile a fost acela de a vedea cît de repede pot alerga mașinile lor. Așa s-a născut unul dintre cele mai spectaculoase și mai insolite recorduri din lume: recordul mondial absolut de viteză terestră.

Provocarea a semnat-o la 1888 constructorul De Dion. Conducînd un «tractor» cu aburi, de construcție proprie, el a înregistrat amețitoarea viteză (amețitoare pentru acele timpuri) de... 45 km pe oră. Dar performanța n-a stat în picioare decît cîteva luni, fiind depășită de Chasseloup-Laubat cu ajutorul unui automobil electric.

Anii trec. Recordul urcă spre cifre incredibile: 205 km pe oră în 1906; 327 km pe oră în 1927; 650 km pe oră în 1961, pentru ca, la 23 octombrie 1970, americanul Gary Gabelich să înregistreze, pe pista de sare de la Bonneville Salt Lake, la comenzile unui bolid cu motor-rachetă, fabuloasa viteză medie de 1 001 km pe oră.

La ce folosesc, în fond, toate acestea?

Specialiștii spun că întrecerile de record și cursele de automobile au menirea să probeze calitățile și defectele unor prototipuri, să verifice oportunitatea utilizării unor materiale și soluții noi. Frînele-disc (care echipează «Daciile» noastre), camerele de ardere de formă emisferică ale motoarelor moderne, scaunele bine studiate anatomic — acestea și multe altele au fost încercate mai întîi la curse și apoi transferate producției industriale.

Din acest punct de vedere, rațiunea vitezei este de înțeles. Cum rămîne însă cu restul?

Redactorii de specialitate ai unei mari reviste au efectuat un test prin Paris cu ajutorul a două automobile Renault 16. Ei au mers la volan, fără întrerupere, oprindu-se doar pentru alimentarea cu combustibili și lubrifianți, distanța de zece mii de kilometri. Rezultatul testului a fost edificator și alarmant: viteza medie obținută în orele de vîrf s-a ridicat la numai 22 km pe oră! Și aceasta cu mașini pe care fabricantul le-a construit pentru a alerga cu viteze maxime de 145 km pe oră!

Cu prilejul deschiderii Salonului de automobile de la Geneva din 1972, președintele Consiliului de Stat al cantonului de pe malul Lemanului declara: «În 1946 Geneva avea zece mii de vehicule cu motor. Numărul lor a ajuns acum la 132 de mii. Dacă acest ritm de creștere se va menține, în următoarele două decenii vom ajunge la 250 de mii de automobile. Oare unde vor staționa aceste mașini, cunoscînd că în centrul orașului nu vor fi mai mult de unsprezece mii de locuri de parcare?»

Se pare că un vrăjitor a declanșat niște forțe pe care nu le mai poate stăpîni. Orașe ca Lyon sau Toulouse sînt asfixiate de autovehicule, iar automobiliștii din Marsilia pierd zilnic din cauza «dopurilor» de circulație echivalentul în timp al unui sfert de secol.

Situația este și mai grea în Statele Unite ale Americii, unde se pune tot mai acut problema aruncării autovehiculului particular «extra muros» și trecerea masivă la transportul în comun. Edilii din Los Angeles regretă acum linia de tramvai suprimată după cel de-al doilea război mondial, iar cei din Washington vor trebui să investească, după unele surse, patru-cinci miliarde de dolari pentru înființarea unor servicii de transport public.

PROTESTE VEHEMENTE ȘI SOLUȚII INEFICACE

«Micul monstru motorizat», cum l-a numit cineva pe la 1900, este pus acum la stîlpul infamiei. Capetele de acuzare sînt grave: tulbură liniștea orașelor, otrăvește atmosfera, se coalizează cu bolile de cord și cu cancerul pentru a curma prematur viața oamenilor.

Ce se va petrece peste zece sau cincisprezece ani? În cartea intitulată «Șocul viitorului», viitorologul Alvin Toffler se arata pesimist. Și tot pesimiști sînt și unii dintre magnații industriei de automobile. Henry Ford II, nepotul omului care din 1908 s-a ambiționat să «pună America pe patru roți», a declarat: «Epoca de aur a automobilului s-a încheiat». Iar unul dintre directorii de la Fiat a completat pe un ton și mai sumbru: «Automobilul își trăiește ultimii ani de glorie, atît ca bun personal cît și ca expresie a unui statut social. Nu încape îndoială că acest vehicul — pe care îl folosim doar două-trei ore pe zi, dar care ne sufocă orașele și ne poluează atmosfera — a devenit sau este pe cale să devină un anacronism».

Este surprinzător să auzi astfel de afirmații de la niște oameni care se ocupă cu fabricarea și vînzarea automobilelor. Să nu uităm însă că cele două personaje se mișcă și respiră într-o societate care a jucat pînă la absurd cartea automobilistică și că, în delirul general care a cuprins actualmente civilizația de consum, personajele respective uită acele multe «pete albe» de pe glob unde vehiculul motorizat este o raritate iar cel particular nici nu există.

Campania antiautomobilistică a luat proporții în unele țări apusene, tirul cel mai puternic fiind lansat de avocatul Ralph Nader, autorul unei lucrări (devenită best-seller) cu privire la consecințele nefaste ale automobilului. Venită pe fundalul unor nemulțumiri mai adînci care stăpînesc America acestor ani, acțiunea lui Nader a găsit un larg ecou și, la ultimul Salon de automobile de la New York, vizitatorii și-au văzut drumul barat de stive de broșuri cu titlul «The car is anti-city» (Automobilul este dușmanul orașului).

Vînătoarea împotriva automobilului a contaminat și sferele politice, așa încît un parlamentar din statul Iowa a propus interzicerea vehiculelor motorizate în circumscripția sa electorală, iar altul din Sacramento a cerut Senatului californian să nu admită, pe teritoriul acestui stat, folosirea motoarelor cu explozie. Propunerea n-a fost acceptată în această formă, însă s-a votat o lege (Air Resources Board) care stabilește precis cantitatea de poluanți admisă pentru autovehiculele ce se vor comercializa începînd din 1975.

O serie de măsuri draconice, elaborate în ultima vreme, se referă la gradul de securitate al automobilelor ce se vor înscrie în circulație, în S.U.A., în viitorii ani. Din acest motiv, unii constructori europeni au întrerupt exportul de mașini peste Ocean, iar alții s-au văzut siliți să întreprindă o serie de cercetări costisitoare în domeniul securității și al poluării.

Pentru reducerea numărului de accidente (pe șoselele lumii mor anual în jur de 200 de mii de persoane!) se încearcă un evantai de procedee, începînd cu coborîrea limitei maxime de viteză admisă, trecînd prin obligativitatea purtării centurilor de siguranță și încheind cu construirea unor automobile «sigure».

Dar limitările de viteză n-au făcut să coboare curba accidentelor ci, după cum afirmă unii specialiști, au diminuat conștiința profesională a constructorilor, făcîndu-i să lanseze pe piață mașini mai puțin elaborate. În ceea ce privește automobilele «sigure» (caroserii ce se deformează progresiv la șoc, volane telescopice, fotolii împrumutate din aviație etc.), acestea se ridică la un preț exorbitant și de aceea nu pot fi introduse, deocamdată, în producția de serie.

Salvarea trebuie căutată, ne asigură autorii cei mai serioși, nu în cine știe ce realizări tehnice senzaționale, ci în primul rînd în ființa umană, în instruirea, educarea și perfecționarea celor ce conduc automobilele. Dintre cei trei factori generatori de accidente (omul, mașina și drumul), primului îi

revin cele mai mari responsabilități. Statisticile arată că 80% dintre cazurile mortale de pe șosele se datoresc greșelilor omenești și de aceea tocmai în acest domeniu trebuie să se acționeze cu mai multă fermitate.

«REZERVAT PENTRU PIETONI»

Un stand al Salonului de automobile de la Geneva din 1972 a fost consacrat poluării. Exponate de tot felul, desene, fotografii, grafice arătau vizitatorilor ce și cît respiră un om într-o zi, care sînt emanațiile cele mai nocive ale motoarelor etc. Standul se încheia cu o imagine optimistă: printre țevi de eșapament se ridicau spre tavan, împletindu-se cu ele, niște superbe flori albe... Crini și țevi negre, garoafe și tobe ruginite!

Doritor să afle mai multe decît i-a oferit salonul, un ziarist l-a abordat pe președintele Consiliului de Stat al cantonului genevez cu întrebarea: «Dacă printr-o lovitură de baghetă magică ați putea rezolva problemele puse de înmulțirea excesivă a automobilelor, cum ați proceda?» Interlocutorul a răspuns la întrebare cu următorul program în cinci puncte:

1. Interzicerea pătrunderii automobilelor clasice în oraș; pe străzi ar trebui să circule numai mașinile «curate» care nu viciază aerul.

2. Construirea unei centuri autorutiere la marginea orașului, asociată cu o rețea de parking-uri care să găzduiască automobilele cetățenilor noștri și ale oaspeților.

3. Legarea parking-urilor exterioare de centrul orașului prin linii rapide de transport în comun, nepoluante și negălăgioase.

4. Rezolvarea nevoilor interioare de transport al mărfurilor cu ajutorul unor vehicule electrice, așa cum se și face în unele stațiuni de munte.

5. Readucerea în orasul nostru a vieții liniștite de altădată, astfel ca fiecare cetățean să se plimbe nestingherit pe unde vrea, să respire aer curat, să admire de pe terase și de pe poduri arborii debordînd oxigen și păstrăvii jucîndu-se în apele Ronului.

Fantezie? Nu putem afirma acest lucru, deoarece există de pe acum unele orașe în care o parte dintre măsurile enunțate au fost sau sînt pe cale să se aplice. În Stockholm, autoritățile au elaborat un plan de cinci ani pentru restrîngerea aproape totală a circulației automobilelor particulare. Încă din 1971, patru străzi sînt rezervate numai pietonilor, staționarea autoturismelor fiind interzisă în oraș între orele 8 și 18 (se permite staționarea doar la parcmetre).

La Metz, Rouen, Avignon, New York, Tokyo, Buenos Aires, Roma au apărut, în anumite cartiere, plăci cu inscripția: «Rezervat pentru pietoni». Edilii New York-ului au făcut publică intenția lor de a suprima complet circulația, în viitorul apropiat, în Manhattan.

Dar problemele — acute uneori, alteori vădit exagerate — puse de înmulțirea automobilelor nu se pot rezolva prin simple ordonanțe sau măsuri organizatorice. De aceea, în ultimii ani, în această bătălie este chemată tot mai insistent cercetarea științifică, tehnica avansată. Se încearcă — și nu fără rezultate încurajatoare — construirea unor automobile de mici dimensiuni, echipate cu motoare electrice. Semnalul cel mai convingător l-au dat în 1968 frații Jarret, care au prezentat la Salonul de la Paris un vehicul de gabarit redus, silențios, nepoluant, echipat cu comandă electronică. Construcția l-a impresionat pînă și pe Herbert Marcuse, care a văzut în ea vehiculul ideal al anilor ce vin și, în același timp, o frînă necesară în goana actuală după cai putere și viteze amețitoare.

În laboratoare secrete, pe pistele de încercări se risipesc multe ore de muncă de înaltă calificare pentru găsirea unor surse noi de energie electrică sau pentru perfecționarea celor vechi, pentru aplicarea lor convenabilă la automobile. Una dintre sursele cele mai tentante în acest sens este «pila de combustibil», folosită pînă acum numai cu prilejul zborurilor cosmice.

Alte eforturi se depun pentru aplicarea mai largă în tracțiunea automobilă a aburului și

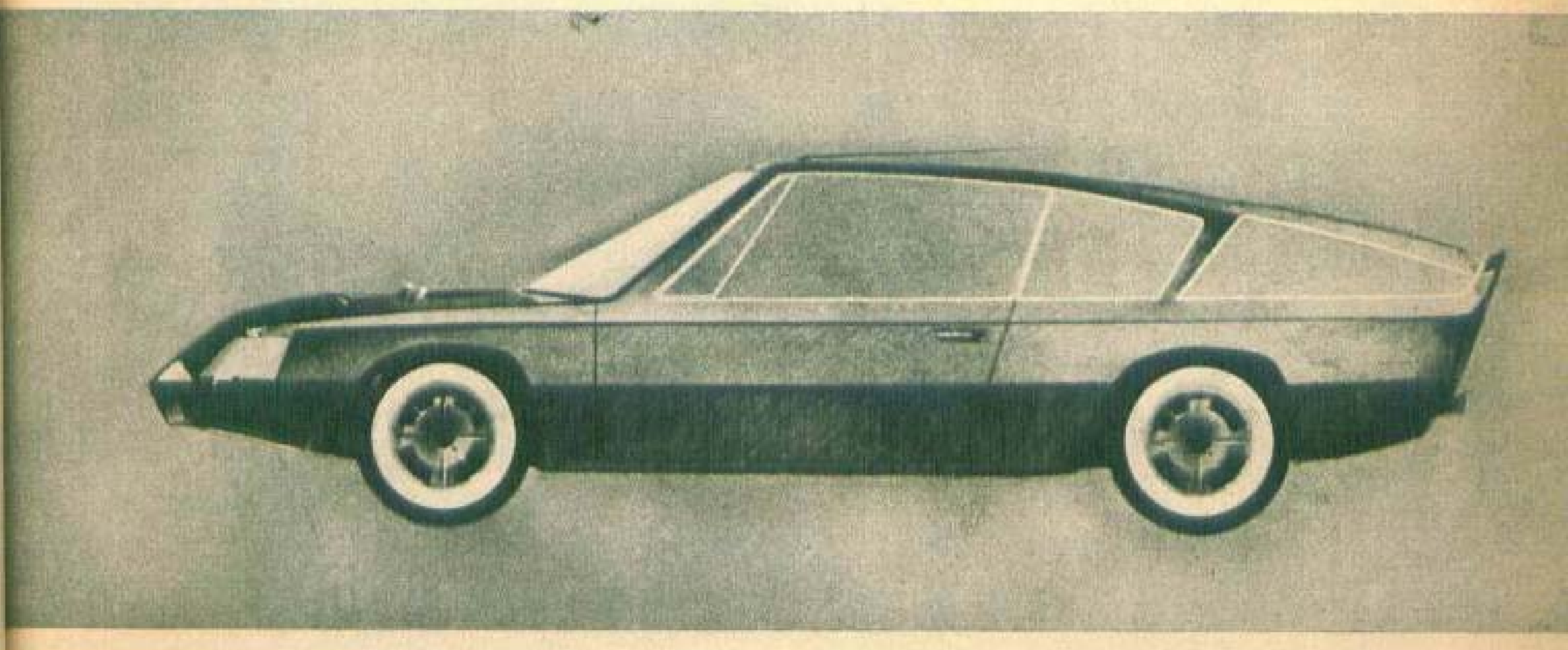

Un viitor autoturism românesc? S-ar putea. În orice caz, această schiță de proiect, realizată de arhitectul Adrian Vișan, a fost premiată la un mare concurs inițiat în Italia de celebrul carosier Bertone.

automobilul-
ÎNGER SAU DEMON?

100 kilometri pe oră era o viteză amețitoare în anul 1903. Ea putea fi obținută cu acest Fiat tip curse.

pentru înlăturarea unor factori nocivi din funcționarea motoarelor clasice cu aprindere prin scînteie. În această ultimă operațiune sînt angajate atît marile uzine de automobile, cît și societățile petroliere cărora nu le surîde perspectiva unei eventuale răspîndiri a mașinilor cu motoare electrice.

N-a trecut nici măcar un secol de cînd «trăsura automobilă» a luat startul pe drumurile planetei și, iată, în unele puncte geografice ea a și ajuns la o răscruce. Încotro se va îndrepta de acum încolo? Pe ce itinerar — pe un drum prăfuit și plin de gropi sau pe o autostradă modernă? Unele rezolvări promițătoare din ultima vreme, încrederea în capacitatea creatoare a omului ne dau girul să sperăm că dezvoltarea haotică a automobilului va fi stăvilită, că forțele cele mai active ale societății contemporane vor ști să canalizeze în folosul lor consecințele unei invenții cu care omenirea se poate mîndri pe bună dreptate.

Cel mai rapid vehicul terestru: «Blue flame» («Flacăra albastră»). În 1970, mașina a «mers» pe o pistă de sare cu peste 1 000 km pe oră.

Nicoleta ȘICA vă povățuiește:

SĂ FIM FRUMOASE ȘI IARNA!

O să repetăm un adevăr de mult știut spunînd că îngrijirile cosmetice au încetat de a mai fi considerate un lux, un capriciu feminin, că ele au intrat în viața atît de activă a femeii moderne ca o obligație firească: în fond, printre atîtea alte obligații mai vechi sau mai de curînd asumate, cea de a ne întreține și valorifica frumusețea rămîne — să recunoaștem — una dintre cele mai agreabile. E drept, se cere să ne rupem pentru aceasta ceva timp din puținul pe care-l avem disponibil. E drept, trebuie să ne mai echilibrăm nu numai bugetul de timp, ci și cel financiar. Dar cu chibzuială și bunăvoință, și mai ales cu cunoașterea unor elementare noțiuni de cosmetică, putem să arătăm mereu proaspete și cochete, lucru important pentru o femeie prezentă în viața socială și profesională. Iarna, mai ales, îngrijirile cosmetice își fac cu precădere simțite necesitatea. Ne-am adresat unei tinere și talentate cosmeticiene, care lucrează în noul și impozantul institut bucureștean de înfrumusețare «Venus», pentru a ne da cîteva sfaturi calificate, specifice sezonului rece. Să o ascultăm deci pe Nicoleta Șica:

Nu fac o pledoarie «pro domo» spunînd că înainte de a începe orice tratament al tenului e bine să intrați pentru o consultație într-un cabinet cosmetic. Dar fără o cunoaștere a tipului de ten pe care îl aveți, fără a-i determina perfect nevoile de «hrană» și îngrijire, se pot aplica, prinse «după ureche», niște procedee ce pot fi de-a dreptul dăunătoare. Să zicem însă că avem tenul uscat — poate cel mai ușor de identificat, din pricina senzației de «față strînsă» pe care o dă mai ales în sezonul ingrat al lapoviței și gerului. Ce obligații avem față de el?

Rezervați-vă neapărat seara, înainte de culcare și înainte de a ne face planurile de trebăluială pentru a doua zi, zece minute. Zece minute doar pentru obrazul și — poate — pentru moralul nostru.

Iată-ne deci în fața oglinzii.

Se va izola părul cu o bandă elastică sau un tifon, ne vom spăla pe mîini și vom trece la îngrijirea propriu-zisă. Se va demachia obrazul cu un tifon înmuiat într-un lapte hrănitor, începînd cu proeminențele feței de la nas spre urechi, de la gură spre urechi și bărbie, continuînd apoi cu fruntea și gîtul. Mișcările trebuie să fie ușoare, de mîngîiere, pînă ce tifonul (sau vata) va rămîne curat. Buzele vor fi de asemeni curățate cu mișcări circulare, după care se va aplica un strat de ulei vitaminizat (ce se poate realiza foarte ușor în prealabil din ulei de porumb și o fiolă de vitamina A).

O mare atenție vom acorda ochilor. Îi vom demachia de asemeni cu o cremă grasă, îndepărtînd ușor rimelul cu mișcări ce se realizează de la baza genelor spre exterior. Eye-liner-ul de tip Farmec, Hélène Rubinstein, Max Factor va fi și el îndepărtat, precum și fardul de pleoape (ales, firește, în funcție de culoarea ochilor).

• Așadar, întîi un strat de cremă întins printr-un masaj ușor pe întregul obraz.
• Nu uitați fondul de ten, o bază excelentă pentru machiaj și un aliat prețios în lupta împotriva porilor deschiși și a ridurilor.
• Să nu ne zgîrcim niciodată — dar mai ales iarna — cu pudra: dă obrazului o matitate plăcută și constituie totodată un admirabil strat protector împotriva prafului și a impurităților.
• Machiajul trebuie să țină neapărat seama de forma și culoarea ochilor, de prospețimea tenului: un machiaj discret ne va avantaja întotdeauna.

Un obraz hrănit cu o cremă adecvată și protejat cu fond de ten, peste care s-a trecut puful din belșug înmuiat în pudră, va fi ferit de toate neplăcerile sezonului rece.

După demachiaj ne vom ocupa mai întîi de nas. Vom folosi o loțiune de tip Lara, loțiune cu camfor, pentru a degresa și a strînge porii (în caz că avem pielea nasului și bărbia grase). Pe aceste porțiuni se poate aplica o mască de drojdie de bere cu 2-3 picături de lămîie stoarsă în ea.

În jurul ochilor vom aplica o cremă grasă antirid, ce va fi antrenată, cu mișcări circulare, de la coada ochiului spre baza nasului. Surplusul de cremă se îndepărtează cu un șervețel de hîrtie moale. Aceeași cremă va fi întinsă pe gît și decolteu.

Între timp, punem la fiert 1 litru de apă. Cînd a clocotit se toarnă această cantitate peste o lingură de rădăcini de nalbă (se găsește de vînzare la Plafar). Cînd infuzia s-a răcit, ajungînd la o temperatură suportabilă, se aplică o compresă pe toată fața, urmărind hidratarea pielii și calmarea ei. De asemeni, se ajută în felul acesta și penetrația mai rapidă a cremei grase.

După aceasta, vom aplica o mască hrănitoare obținută dintr-un gălbenuș de ou, un vîrf de lingură de zeamil și o jumătate de fiolă de vitamina A sau o mască dintr-un amestec de caimac de lapte și suc de morcovi, aceasta din urmă fiind o mască hidratantă și cu un aport natural de vitamina A.

Pe pleoape se aplică două comprese din infuzia de albăstrele (ce se găsește de asemeni în comerț). Este bine după aceea să nu ne odihnim fumînd o țigară, ci să bem o căniță de ceai de mușețel sau de flori de hammamelis.

Poate că a trecut ceva mai mult timp decît cele zece minute de care vorbeam la început, dar să nu ne pară rău, ne putem culca convinse că am făcut un lucru bun și necesar.

A doua zi, în caz că dorim să ne machiem, vom masa pe față o cremă hidratantă Eva sau Hélène Rubinstein, peste care se aplică o peliculă de fond de ten hidratant. Trecem pe față un nor de pudră praf (recomand produsul românesc Lux, o pudră cu calități reale, pregătită după cele mai noi rețete).

Pentru că sîntem la acest capitol trebuie să știm că pudra nu este numai un mijloc de cochetărie, ci și un mod de protecție a pielii, deoarece la nivelul ei se opresc o serie de impurități — praful de grafit și alte substanțe nocive.

După ce ne fardăm ochii (cu fard de pleoape și o linie ușoară de creion, discret, ca pentru zi), un ruj va contura forma buzelor.

În sezonul rece, multe femei suferă din cauza frigului, mai ales atunci cînd au o proastă circulație, aceasta fiind, la nivelul feței, un răsunet al maladiilor cronice n[illegible] tratate. Deci, atenție! În cazul în care obse[illegible]văm o vascularizație superficială a tenulu[illegible] ne vom feri de treceri bruște de la frig la cald. În acest caz vom proteja neapărat obrazul cu o cremă și ne vom pudra bine înainte de a ieși din casă.

În situația în care nu ne descurcăm totuși singure, ne vom adresa cosmeticienei care ne va indica cu răbdare îngrijirile necesare, depistînd și unele afecțiuni care intră în competența medicului dermatolog.

Istoriile lui ANDRÉ MALRAUX

de Cristian POPIŞTEANU

„Am fost întotdeauna sub dubla dominaţie: a demonului Artei şi a Istoriei. Arta este aceea care a statornicit întîlnirile mele cu Istoria".

André MALRAUX

De fiecare dată cînd am avut cinstea de a mă afla la Palais Royal, devenit sub André Malraux lăcaş al Ministerului Culturii al celei de-a V-a Republici, în acelaşi birou al lui Napoleon Bonaparte, istoria era flacăra convorbirilor. Fie că m-a reţinut minute sau aproape două ore, repetele istoriei jalonau gîndurile acestui personaj de legendă care, în toată complexitatea şi contradicţiile personalităţii sale, aparţine deopotrivă republicii artelor şi imperiului acţiunii. Prima dată mi-a vorbit despre acel cavaler al Speranţei Rezistenţei antifasciste franceze Jean Moulin şi al său Martiriu; a doua oară erau în discuţie evenimentele acelui Mai fierbinte '68 la ale cărui implicaţii şi consecinţe Malraux a meditat îndelung; ultima dată ne-am regăsit vorbind despre trecutul, prezentul şi viitorul Europei, despre independenţa naţiunilor — pe care Malraux,) consideră o manifestare fundamentală a vieţii internaţionale — şi despre pluralitatea civilizaţiei lor.*

Şi ce sînt romanele lui Malraux,) de la „Condiţia umană" la „Speranţă", de la „Cuceritorii" la „Calea regală", dacă nu istorie filtrată în tiparele ficţiunii, recoltată din prima jumătate a acestui veac al tuturor posibilităţilor?*

Şi ce sînt antimemoriile sale — volumele apărute şi cele care vor fi citite abia după moartea sa — decît un lung şi înţelept comentariu asupra întîmplărilor istoriei aceluiaşi secol şi a numeroaselor misiuni cu care generalul De Gaulle îl investea?

Şi ce este această „legendă a secolului", insolitul film de 10 ore pentru TV franceză — filmul în care un singur erou povesteşte milioanelor de telespectatori un singur subiect, istoria — decît o mărturie îndelungată a pasiunii sale pentru istorie?

Şi ce este însăşi această viaţă (care a inspirat şi cartea lui Pierre Galante cu un titlu atît de binevenit „Quel roman Malraux, que sa vie") trăită în focul atîtor vîrtejuri, dacă nu o măsură a angajării scriitorului în istorie?

André Malraux a trecut de 70 de ani. Ca şi secolul nostru. Este o adevărată înrudire de sînge. Ne-am străduit să oferim cititorilor Almanahului Flacăra o suită de fotografii revelatoare şi cîteva texte — culese din cartea lui Pierre Galante — despre acest om al secolului şi istoriile sale. Prezenţa lui Malraux în diferite puncte ale globului — de la China revoluţionară la războiul civil din Spania — i-a înconjurat traseul de enigme, niciodată descifrate. Nu mai puţin anii celui de-al doilea război mondial, cînd André Malraux a devenit colonelul Berger, luptătorul Rezistenţei antinaziste. Iată împrejurările în care s-a născut şi a combătut colonelul ***Berger.***

*) Şi chiar studiile sale despre artă nu sînt decît tot istorie travestită în forme plastice, în pictură, desen, gravură sau sculptură.

CASTELANUL—MAQUISARD DINTR-UNUL DIN CELE 1711 CASTELE DIN DORDOGNE**)

În timp ce aliaţii occidentali debarcă în Africa de Nord, ruşii supun, la Stalingrad, armatele germane unei înfrîngeri decisive. În Franţa situaţia se modifică. Ocupaţia germană devine mai opresivă şi mai brutală. La 11 noiembrie 1942, Wehrmachtul invadează întreaga Franţă. Pierre Laval, şeful guvernului de la Vichy, înlesneşte colaborarea cu ocupantul. Alimentele sînt raţionalizate, prizonierii de război sînt eliberaţi cu încetinitorul. În februarie 1943, muncitorii sînt concentraţi pentru muncă obligatorie în Germania. Pentru a scăpa, din ce în ce mai mulţi tineri iau drumul maquisului. Sînt amplificate reţelele Rezistenţei, încurajate de aliaţi. Aprovizionate şi

**) Subtitlurile aparţin redacţiei.

Istoriile lui ANDRÉ MALRAUX

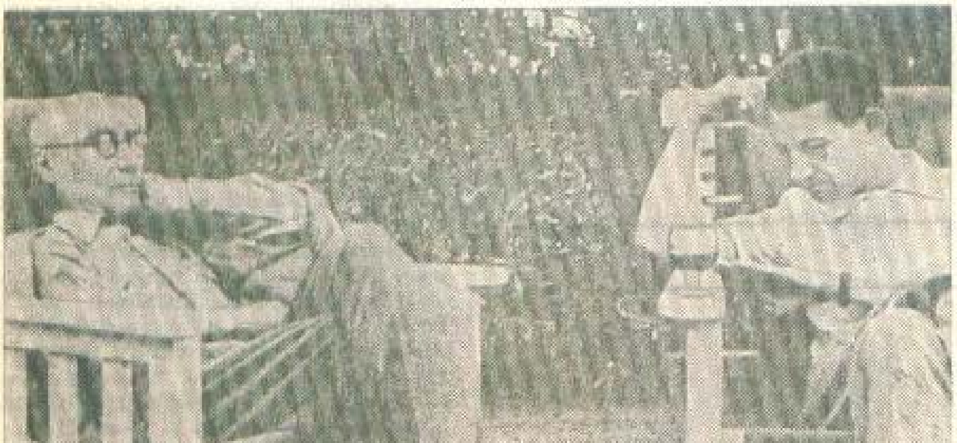

Cînd te afli în fața lui André Malraux, nota André Gide (în stînga, în imagine), nu te simți prea inteligent.

echipate pe calea parașutelor — mai puțin numeroase la început — ele beneficiază adesea de complicitatea poliției și a administrației. De la Londra, „Franța liberă" transmite instrucțiuni.

Reprimarea — atît din partea mercenarilor de la Vichy cît și a trupelor de ocupație — devine sîngeroasă. Încep deportările, torturile, execuțiile ostaticilor.

Războiul cheamă pentru a doua oară pe Malraux la acțiune. El abandonează viața de „complotist" în favoarea celei de soldat clandestin, și în 1943 se numără printre luptătorii maquisului.

Cu unul dintre șefii Armatei secrete (A. S.), locotenent-colonelul Jacquot, André Malraux va organiza maquisul în Corrèze, Dordogne și Lot. Credinciosul Raymond Maréchal îl urmează. Se va ocupa de tineri. Apoi Malraux preia conducerea maquisului în Dordogne, unde Rezistența care acționează se compunea din alsacieni și loreni refugiați sau urmăriți de germani. Rezistența se amplifică; ea amenință mereu mai stăruitor liniile de comunicație germane. În Mediterana, trupele americane, engleze și franceze gonesc pe cele italo-germane din Tunisia, ocupă Sicilia. O succesiune de înfrîngeri provoacă căderea lui Mussolini.

În septembrie, anglo-americanii și francezii debarcă în sudul Italiei, punînd la cale cucerirea peninsulei, apărată cu înverșunare de către germani.

În Rusia, armatele lui Stalin declanșează ofensivă după ofensivă și recuceresc mai mult decît ceea ce pierduseră în 1942.

Retrăgîndu-se de pe toate pozițiile, Germania vede cum sporesc dificultățile în țările ocupate unde mișcările Rezistenței devin din ce în ce mai puternice și mai îndrăznețe, în special în Iugoslavia, Norvegia, Polonia, Olanda, Belgia, Franța.

Pentru a duce la bun sfîrșit sarcina ce i-a fost încredințată de către șeful Franței libere, să unească Rezistența de la Limousin pînă la Pirinei, Malraux (Berger[1]) pe numele său clandestin) are foarte puțin timp. Trebuie să acționeze repede: cu autoritate și finețe psihologică, menajînd susceptibilitățile, acomodîndu-se cu unii și cu alții. Pentru toate acestea el avea un argument puternic: „Eu eram acela, spunea el, care dispunea de armele parașutate; argument care va fi prețios pentru a convinge pe cei mai refractari".

Ca un adevărat conducător din Rezistență, Malraux își plasează cartierul general în centrul acestei „zone teroriste", care pe hărțile statelor majore dușmane este încercuită cu creionul roșu.

Părăsind postul său de comandă de la Saint-Chaumant din regiunea Corrèze (unde lasă pe credincioasa sa soție Josette Clotis) coboară către valea Dordogne. Zidurile antice (ca de pildă cel al Domului, unde episcopul Bertrand de Cardaillac a făcut față unui asediu, în timpul războiului de 100 de ani, timp de 25 de ani împotriva englezilor) și masivele stîncoase își dispută peisajul cu pădurile seculare.

Dordogne are 1711 castele; Malraux l-a ales pe cel mai inaccesibil: castelul Poujade de la Urval[2]. Nu era cel mai puțin frumos: stilul său clasic feudal ar putea figura în fruntea unui album al acestei opulente fortărețe, devenite odată cu începutul fiecărui april un loc ospitalier fermecător. Malraux-Berger, datorită primirii generoase a celor din Commarque, își va face aici turnul de control și locul de adunare al tuturor șefilor de grupe din maquis.

Urval se situează la porțile muntelui Périgord cel Negru, între Quercy și Aquitaine. Comparat cu Vercors, cu Aubrac — sau cu alți masivi muntoși — Périgord cel Negru (ținut al „clorofilei brune") era un loc de refugiu ideal pentru cei aflați în clandestinitate: un paradis al ilegalității. SS-iștii au făcut din el un infern al groazei: 262 oameni, cei mai puternici, împușcați la Frayssinet-le-Gélat, la 19 mai, expuși apoi în fața bisericii, sub privirile și lacrimile mamelor, rudelor sau nevestelor. Cei din maquis nu s-au clintit: ar fi însemnat un carnagiu. Ei sînt, acești maquisarzi de la sud de Périgord cel Negru, cu toții devotați unui șef care îi înfricoșează mai mult decît îi comandă; singurul — dealtfel — a cărui legendă depășește limitele regiunii. Este vorba de Soleil (Soarele), evadat din închisoarea „Baumettes" de la Marsilia. Acest meridional de 26 de ani, suplu ca o felină, este de un

1) Berger: în amintirea lui Berger de Reichbach, veche familie alsaciană dinainte de 1870, care a optat pentru Franța împotriva și în ciuda tuturor.

2) Urval: castelul Bourlie și castelul Poujade sînt locuințe ancestrale ale marchizilor de Commarque. Godefroy de Commarque locuiește într-unul din cele două castele. Tatăl său, Gérard de Commarque, a fost arestat la 5 ian. 1944 pentru acțiuni de Rezistență, deportat la Buchenwald unde a murit la 16 febr. în același an.

◀*Înaintea celebrului zbor în deșertul etiopian pe urmele Reginei din Saba.*

celor întruniți la Urval, cu cuvinte ferme și precise.

El le spune: „Sînteți cu toții șefi. Vă voi confirma în posturile voastre de comandă dacă vă luați angajamentul să atacați și să vă bateți atunci cînd vă voi da ordine. Numai în acel moment. Cei care nu vor asculta vor fi executați".

„Întîlnirile cu șefii diferitelor grupe erau stabilite dinainte, ne-a spus Pierre Jacquot. Agenți speciali asigurau legăturile. Dar acest tip de întîlniri erau foarte periculoase. Desigur, cea mai importantă, prin numărul participanților și prin consecințe, a fost cea de la castelul Urval. Cu toții eram în mare primejdie, ar fi fost de ajuns o indiscreție, o scăpare sau o trădare pentru ca nemții să fi aflat și noi să fi fost împușcați iar toată mișcarea maquisului din regiune ar fi

curaj care atinge limitele inconștienței. La 19 iunie, în gara Mussidan (Dordogne), grupul său — cel mai bine antrenat în lovituri de acest fel — a atacat cu grenade un tren blindat. Germanii au fost hărțuiți, dar nici opriți, nici decimați. În schimb, maquisarzii au stropit operația cu sîngele lor.

Malraux sosește. Acțiunile prea îndrăznețe, prea costisitoare în vieți omenești, îl exasperează. Nu îl interesează cui îi bate ceasul. Pentru el, orice tovarăș mort înseamnă o tragedie. Sosește cu planul său; asistat de adjunctul său, Pierre Jacquot, va aduna la castelul Poujade pe toți șefii maquisului pentru a pune în practică tactica sa de luptă: unitate de acțiune.

În fapt, „a controla" Armata secretă (și grupele secrete depinzînd de ea) se rezuma pentru Malraux la o formalitate de principiu; din această Armată secretă făceau parte ofițeri și subofițeri din anii '39—'40, care și-au luat în primire serviciul punîndu-și din nou uniformele lor ținute la adăpost de molii.

Asemenea lui Brouel, colonelii Georges, Véni (șeful unui grup liberal) și toți ceilalți cu funcții de răspundere răspund la apelul său. În seara aceea, la 17 iulie 1944, Malraux se adresează

La Moscova, cu regizorul Meyerhold și cu scriitorul Boris Pasternak (de la stînga la dreapta: Malraux, Meyerhold, Pasternak).

fost la pămînt. Cînd Malraux a sfîrșit să vorbească în calitate de șef reprezentanților diferitelor grupe, m-am grăbit să spun: «Iată, domnilor, acuma cunoașteți ce așteptăm de la dumneavoastră. Ședința e terminată». În tot timpul acestei întîlniri, mitraliera mi-a fost la îndemînă".

De acum înainte cel mai mic mesaj va fi ascultat, executat în regiunea Périgord și mai departe. Conducători cu ideologii opuse — ca marxistul Ravanel — vor fi de acord cu realismul lui Malraux, cu calmul său în a conduce, cu previziunile sale îndrăznețe. „În război, în adevăratul război, teoria nu valorează nimic fără practică, fără mișcare, spune Malraux. Cînd cea mai mare divizie de blindate a celui de-al III-lea Reich se află pe pămîntul nostru și cînd ea nu trebuie, cu nici un preț, să ajungă în Normandia, aceasta se numește război. Există apoi obligația de a-ți asuma răspunderi pentru sine și pentru ceilalți. Iar dacă te-ai înșelat, ai datoria să nu accepți observații de la nici unul dintre ei".

Ministrul generalului De Gaulle.

Colonelul Berger, comandantul brigăzii Alsacia-Lorena, este decorat de generalul De Lattre de Tassigny.

Înainte de toate însă, acest înzestrat războinic este un om. Acolo unde domnește frica, el aduce încurajarea. Acolo unde se ivește frauda, el restabilește ordinea. Dușmanul este ocupantul. „O viață nu valorează nimic, dar nimic nu are valoarea vieții", a scris Malraux. Prea mult sînge a curs, prea multe execuții pripite, prea multe încheieri de socoteli fratricide.

Pentru Malraux există delictul opțiune. Dar cine a făcut o eroare de opțiune, nu este în mod necesar un delincvent.

„Nu vreau să ne pătăm mîinile cu sînge francez, exceptînd cazurile de ultragiu adus patriei". Aceste cuvinte le va fi rostit de nenumărate ori.

Omului-Malraux îi repugnă obligația de a pedepsi. El pedepsește doar acolo unde a nu pedepsi ar însemna o lașitate.

„Mai bine ucizi un nevinovat decît să lași să-ți scape zece vinovați", pretinde un luptător înverșunat. Nevinovații nu vor mai plăti pentru cei vinovați. Iar vinovații nu vor mai fi judecați în pripă cu două gloanțe în ceafă. Metodele sînt altele. Se poate respira. Malraux e prezent, Republica reapare la orizont, cu cele trei cuvinte săpate pe frontoanele primăriilor: Libertate, Egalitate, Fraternitate.

ABWEHRUL NU CREDE CĂ L-A ARESTAT PE ANDRÉ MALRAUX

Este deci un sentiment de siguranță care, odată cu Malraux, cîștigă teren în defavoarea spaimei.

Trebuie să facem războiul: războiul subversiv, cel pe care îl cunoaștem mai bine, cel pe care îl preferăm (am putea spune), pentru că acest război seamănă cel mai mult cu revoluția. Rezistența este o revoluție activă, adesea improvizată, care ține de tactica hărțuielii: lovituri neașteptate, capturări prin surprindere... „Cînd adevăratele lupte nu puteau fi evitate, preluam eu însumi conducerea, spune Malraux, dar întotdeauna m-am împotrivit luptei directe cu armata germană. Noi am oprit divizia «Das Reich» datorită aruncătoarelor de proiectile de tip Bazooka și ambuscadelor, nu altfel. Cînd maquisarzii au încercat să lupte în plin șes, ei au fost întotdeauna exterminați".

În ce consta exact *acțiunea*? Să întîrzie (sau să împiedice) prin sabotarea căilor ferate ca întăririle germane să ajungă pe punctul din Normandia. Sabotajul viaductului de la Souillac (Lot), pe linia Paris-Toulouse, va bara calea nemților către cel de-al treilea front european și a retragerii. Să pregătească, pentru adevărate înfruntări, trupe încă neorganizate care au confundat prea adesea Rezistența împotriva dușmanului cu amețeala dată de puterile depline, datorită unei libertăți care nu era scutită de obligații, desigur, dar era nesancționată. Legalitatea trebuia să pătrundă în ilegalitate. Acțiune însemna și a instrui pe noii recruți neexperimentați și a recicla pe veterani: a le inocula un spirit nou în comparație cu concepțiile perimate din anii '39—'40. Cum se manipulează o mitralieră, se învață în două minute. Ceea ce se învață mai greu e să arunci peste bord trecutul în raport cu un viitor de care depinde civilizația. În timp ce a învăța e o chestiune de tehnică, a te transforma este un fapt psihologic. „A transforma experiența în conștiință, iată ce înseamnă să fii un om", își intitulează Malraux unul din capitolele *Speranței*. În aceeași carte (construită ca o simfonie) el justifică titlul prin această frază:

„Speranța e forța Revoluției". Aceste două citate, inspirate de doi ani de război civil spaniol (1936—1937) explică tot comportamentul șefului de maquis.

Din 1944, Malraux s-a gîndit la 1945. Înainte de a fi prins, s-a gîndit la „pungile" — ascunzișuri amenajate de către dușman pentru a face față asediilor prelungite — care se înșiră de-a lungul coastei din Gironde pînă în Bretagne. Oceanul Atlantic, intrat în istoria acestui al doilea război mondial cu faimosul său zid, operă a organizației Todt, lasă acum să se întrevadă numai plajele cu sîrmă ghimpată dominate de siluetele masive și lugubre ale blochausurilor.

Un șef comandă și prevede. Nici o săptămînă nu s-a scurs între întîlnirea de la Urval și ziua de 23 iulie, zi în care Berger este prins în plasa Wehrmachtului. Aceasta înseamnă că eliberarea teritoriilor care cădeau în sarcina sa se va face fără el. Aceasta înseamnă, de asemeni, și mai ales, inteligența „punerii sale în scenă": Malraux prevăzuse minuțios succesiunea sa „în caz de ciorovăială", cum spunea el. Adjunctul său, locotenent-colonelul Jacquot, îl înlocuiește, și lui i se vor preda — în ziua de 15 august — garnizoanele germane de la Brive și Tulle.

Ceea ce ar putea părea surprinzător — în acest răstimp care începe cu debarcarea și ține pînă la intrarea în luptă a brigăzii Alsacia-Lorena[3]) — este lipsa datelor ieșite din comun în dosarul unui om în mod absolut senzațional, care a adus spectacolul prin fiecare loc pe unde a trecut.

Malraux (să o spunem încă o dată) are mai mult decît o viață: are un destin, un destin care nu încetează de a se afirma. Pe acest destin se sprijină legenda sa, care îl urmează ca o umbră de la douăzeci de ani.

[3]) Formată în septembrie 1944, instruită pe loc și gata de luptă la începutul lunii octombrie.

Nu se cunoaște nimic din munca pe care Malraux a desfășurat-o în umbră.

Dacă trebuia salvat din mîinile avide ale unui Hermann Göring, sau din cele nu mai puțin rapace ale serviciului german al bunurilor artistice, tezaurul de la Luvru, adăpostit la muzeul Ingres din Montauban, se apela de îndată la sfatul lui Malraux. Și cine anume l-a solicitat? André Chamson (care, în momentul hotărîtor, va însoți pe Berger în cruciada sa alsaciană) și René Huygues. Ei, cei doi șefi custozi ai celor două muzee reunite pe care nici o avere din lume nu ar putea să le cumpere în întregime.

Cîțiva tineri, înainte de a îndeplini stagiul lor pe șantierele tinereții, au fost însărcinați cu păzirea acestor capodopere. Apoi, timpurile devenind din ce în ce mai nesigure, a trebuit să se caute o ascunzătoare mai potrivită. Atunci Luvrul a fost mutat pentru a doua oară: clandestin, fără să bată la ochi, pe furiș. Gioconda, Botticelli, Vermeer din Delft (două mii de pînze) au luat — încărcate în camioane — drumul castelului Montal, în regiunea Saint-Céréen.

Ironia armelor! De la 14 la 23 august, cînd trupele Wehrmachtului, Feldgendarmeriei și ale Gestapoului

În vizită
la omul cu trandafirul:
Jawaharlal Nehru.

cedează la Agen, Périgueux, Cahors... Malraux e absent. Cu o lună mai devreme, la 23 iulie, pe drumul de la Labastide—Murat la Gramat[4] a căzut într-o ambuscadă împreună cu patru dintre oamenii săi. Abandonează mașina și o ia la goană printr-un lan de grîu, singura, slaba speranță de a scăpa de dușmani. Nemții deschid focul. Rănit la picior, Malraux e prins. El purta un veston fără însemnele gradelor. Pentru domnii de la Abwehr, cel pe care se pregătesc să-l interogheze în biroul de recepție la Hotel de France de la Gramat este un terorist.

4) Două locuri-cheie ale cantonului Lot.

Mai înainte a fost supus obișnuitei tactici psihologice. Cu ochii legați, va fi împușcat. E așezat în fața plutonului de execuție dar se trage alături. Se ia de la cap inscenarea execuției: de două, de trei ori. Dacă i se lasă viața este pentru a se obține de la el informații prețioase.

Urmează etapele unui drum prea bătătorit, puse în scenă ca o piesă de teatru. Dar lui Malraux, destinul (sau zeii) îi acordă întotdeauna șansa neprevizibilă, a oricăror posibilități, chiar atunci cînd, ca aici, îmbracă masca absurdului.

André Malraux, democratul înfocat, antinazist, din prima clipă, scriitorul al cărui nume e sinonim cu Libertatea! Ofițerul care conduce interogatoriul nu poate crede una ca asta; ar fi o captură prea frumoasă. Omul care spune că se numește Malraux joacă o festă, minte.

Gestapoul — ostaticii care sînt torturați pentru a impresiona pe următorul „client". Călătoria spre Toulouse. Nimic nu lipsește scenariului, în afară de sfîrșitul său imprevizibil. Malraux a relatat în „Antimémoires" cum a scăpat datorită unei confuzii de identitate (o analogie de prenume) cu fratele său.

Dacă el este victima sensului tragic al vieții sale, în schimb norocul lui Malraux își are steaua lui. Încarcerat la închisoarea Saint-Michel, el se eliberează la 24 august 1944 împreună cu camarazii de celulă și alți cîțiva, spărgînd porțile penitenciarului.

„PREACREȘTINA" BRIGADĂ A COLONELULUI BERGER

El se regăsește nevătămat la Toulouse, unde nemții — care descarcă ultimele gloanțe înaintea exodului — au sfărîmat cu lovituri de cizmă și de măciucă craniul lui Jean Cassou, lăsîndu-l agonizant etc., înaintea gării Matabiau, pe cel ce trebuia să fie viitorul director al Muzeului de artă modernă.

Rezistența se transforma în război: își schimba pielea.

Pe cei care nu vor să-l urmeze pînă la Autun, Malraux îi lasă liberi să-și aleagă calea lor. Va avea nevoie de oameni pentru „ascunzișurile" de pe malul Atlanticului. Maquisul din sud-vest se scindează. Malraux va duce războiul în țara în care s-a născut. Cei care îl aleg, optează pentru ceea ce istoria are mai oficial. Șoferului său, Roger Bouyssou (atunci mecanic, azi măcelar), Malraux îi spune: „Dacă nu ai în piept o inimă de soldat, reîntoarce-te la munca ta, dar du-mă mai întîi acolo unde trebuie să fiu".

Trece prin Saint-Chaumant exact cît să o sărute pe Josette Clotis, tovarășa lui de zile bune și rele.

Fără putință de scăpare, Malraux devine din nou Berger și se va strădui să concretizeze ideea care îl obsedează: să formeze o brigadă Alsacia-Lorena care să participe la lupta pentru eliberarea Strasbourgului.

„Vesele zile" va spune el glumeț despre epoca aceea. Nu le va uita niciodată. Nu va uita nici să depună — după douăzeci și patru de ani, atunci cînd era ministru — o superbă jerbă pe mormîntul celei care a fost proprietară la Hotel de France, la Gramat, în ziua înmormîntării ei.

Între două interogatorii ale Abwehrului, ea a reușit să-i aducă, purtînd în priviri sfidarea țărăncilor din

Discutînd relațiile culturale franco-sovietice cu premierul Alexei Kosighin și Ekaterina Furțeva.

Causses, o cană cu cafea cu lapte și cîteva felii de pîine proaspătă cu unt.

Alsacienii și lorenii au luat o hotărîre glorioasă: să se întoarcă acasă cu arma în mînă, croindu-și drum în condiții tot atît de dramatice cum plecaseră, decît să accepte să se întoarcă cu valiza în mînă și biletul de tren în buzunar.

Unul dintre ei, Bernard Metz, originar din Strasbourg, azi profesor la Facultatea de medicină din oraș, a fost însărcinat cu regruparea maquisului alsacian din zona de sud. Împreună cu abatele Pierre Bockel, izbutesc să creeze o unitate autonomă. Jacquot ceru alsacienilor să-l desemneze pe Malraux drept comandant al acestei unități. El va continua să fie colonelul Berger, pseudonim pe care Malraux îl alesese, cum am mai spus-o, cînd era maquisard, și în amintirea lui Berger de Reichbach.

Colonelul Berger a fost acceptat datorită lui Bernard Metz de către cele mai eminente personalități din unitate: Paul Diener-Ancel, Fischer, abatele Bockel, Paul Meyer, Constant Geiger, Jean Guinand și alți oameni de dreapta și de stînga.

Cînd Bernard Metz îi face propunerea sa, Malraux se declară pe loc entuziasmat de această aventură.

Trebuia obținută acum autorizația de a crea o brigadă autonomă atunci cînd toți cei din F.F.I.[6]) au fost integrați în Armata I franceză. Metz, Malraux și Jacquot se duseră la Limoges la delegatul regional militar care se opuse și refuză ca cel mai bun batalion să plece: acela al comandantului Diener-Ancel.

Atunci, Bernard Metz, Malraux și Jacquot, fără să piardă un minut, s-au dus la Toulouse pentru a convinge pe generalul Chevance-Bertin, care avea puteri depline asupra F.F.I.-ului din zona de sud. Întîmplarea a fost de partea lor. Colonelul Pfister, adjunct al generalului Bertin, era un prieten al locotenent-colonelui Jacquot și, pe deasupra, era alsacian.

Cînd locotenent-colonelul Jacquot îi expuse motivul cererii lor, colonelul Pfister răspunse:

„Nimic nu îmi interzice să vă semnez hîrtia de acceptare a constituirii brigăzii".

Malraux o botează imediat: „Brigada independentă Alsacia-Lorena".

Denumirea avea ceva din războiul Spaniei. „Ne-a plăcut, spuse Bernard Metz, iar efectul ei corosiv în unele state majore și servicii nu putea decît să ne bucure".

Colonelul Berger hotărî să nu renunțe la basca neagră a republicanilor spanioli, acea bască atît de urîtă de către naziști pentru că ea reprezenta pentru ei, în Alsacia ocupată, amintirea de nezdruncinat a Franței francezilor.

Pentru el această aventură va fi, în cel mai înalt grad, o încercare de eliberare și un simbol. După ce a fost indochinez cu indochinezii, catalan sau basc cu catalanii și bascii, iată, era acum alsacian cu alsacienii, pentru a recuceri acea provincie străjuită de turnul catedralei din Strasbourg care reprezenta mirajul unui simbol.

Totuși, anumiți ofițeri nu erau cituși de puțin de acord cu Malraux, în care vedeau mai ales un „partizan". Alții, și ei luptători în Rezistență, ridicară brațele la cer cînd au auzit că vor fi conduși în luptă, pe Rin, de către colonelul Berger. Ei nu au uitat vizita pe care acesta o făcuse, în mai 1944, la „legiunea Alsacia-Lorena", unitate a maquisului din A.S. (Armata secretă — n. C.P.). În ținută de colonel el a salutat drapelul cu pumnul ridicat.

Dar în septembrie 1944, cînd toți acești ofițeri au luat contact cu Berger, au constatat că el avea aceleași idei directoare în privința viitorului țării și că făcea dovada celui mai strict patriotism acum cînd se afla în fruntea brigăzii Alsacia-Lorena.

Să ascultăm amintirile abatelui Bockel despre prima sa întîlnire cu colonelul Berger: „Vine colonelul Berger! Sînt chemat. O emoție — amestec de teamă și curiozitate, pune stăpînire pe mine. În fața primei întîlniri, mă înfund în tăcere. Poziția de drepți. «Respectele mele, domnule colonel...»

Neobișnuit colonel. Desigur, purta uniforma cu o eleganță ireproșabilă și, dacă nu ar fi fost acea legendară bască neagră nereglementară, nimic din ținuta sa nu l-ar fi deosebit de un alt ofițer. În același timp, nici fața, nici manierele sale — rog ca ofițerii să binevoiască să mă scuze — nu evocau figura unui ofițer de carieră. În spatele măștii acelei fețe supte și tinere, într-o continuă mișcare, agitată continuu de ticuri, înapoia acelei priviri serioase, îndărătul acelei expresii tragice, nu era greu să-l ghicești pe Malraux. Dialogul a fost scurt, rece. Eram încă în poziția de drepți (perplex, mai mult decît disciplinat) cînd dispăru jeepul de comandă în care se găsea colonelul. Această primă apariție a avut efectul unui șoc. Atunci am înțeles sensul acelor cuvinte care sînt atribuite lui André Gide: «Cînd te afli în fața lui Malraux, nu te simți prea inteligent»".

Următoarea întîlnire a avut loc după cîteva zile, înaintea statului-major al generalului De Lattre, la Besançon. Acolo, în ritmul celor o sută de pași pe Strada Liceului, mi-a fost dat să cunosc cu adevărat pe colonelul Berger și să-mi modific impresia aceea severă a primei întîlniri. Simțindu-se nestingherit datorită primirii călduroase, nu ne-a trebuit multă vreme pentru a ne simți într-o „complicitate" mutuală, ca să întrebuințez un cuvînt pe care el îl utiliza cu plăcere.

Mi-am putut da seama ce reprezenta pentru el brigada Alsacia-Lorena; fără îndoială avea din nou prilejul să trăiască o mare aventură, care era o urmare firească a clandestinității... și a atîtor altele; această aventură se întemeia pe două feluri de opțiuni: un țel măreț — Alsacia și Lorena — și o opțiune ideală — toți acei tineri, expulzați, evadați, apoi maquisarzi, animați de voința înverșunată de a se întoarce acasă, pentru a participa, asumîndu-și toate riscurile, la eliberarea pămînturilor, familiilor și prietenilor lor. Dar dincolo de aventura în sine, este poate necesar să o spunem, voința lui Berger înclină către aceste două necesități pe care le reprezentau oamenii, acei alsacieni-loreni care așteptau acolo sfîrșitul sclaviei și acei care, împreună cu el și sub comanda sa, au hotărît să plătească tributul libertății.

Primilor trebuia să li se aducă libertate, celorlalți, celor din brigadă, trebuia să li se ofere prilejul de a

6) Forțele franceze din interior care grupau ansamblul mișcărilor de Rezistență din Franța.

Istoriile lui ANDRÉ MALRAUX

deveni oameni liberi, conştienţi că slujeau în mod voluntar o cauză care îi depăşea.

Se făcuse tîrziu. Berger mă duse să cinăm într-un mic restaurant din oraş unde ne-am întîlnit şi cu alţi ofiţeri din brigadă. Ciudată această popotă care, împreună cu Berger, cu Pierre Jacquot, comandantul secund şi cu comandantul André Chamson, avea ceva dintr-un salon, dintr-un circ şi dintr-un teatru.

Berger fermeca întreaga adunare. Îi plăcea să glumească şi un surîs ironic îi lumina plăcut expresia serioasă a feţei. O glumă în stil foarte „ostăşesc" sau povestirea unei întîmplări mai îndrăzneţe a unuia dintre oamenii săi, îl bucurau. El iubea dealtfel această înfăţişare oarecum sălbatică ce caracteriza unitatea sa, ca şi tot ceea ce o făcea să se deosebească de tipul armatei regulate. Fără îndoială, deoarece acest simţ al pitorescului şi al umorului exprimau în felul lor simţul său de libertate.

Adesea aceste cine începeau în zgomotul discuţiilor multiple şi se terminau într-un monolog uimitor.

Îi făcea întotdeauna plăcere să prindă din zbor firul unei conversaţii şi o continua, răspunzînd cu o claritate şi o precizie uluitoare gîndului interlocutorului său. Un început de frază îi era de ajuns pentru a înţelege ce va urma fără ca niciodată să devieze de la subiect; imediat îl situa în plan universal, şi îi era greu să nu găsească în prezent, din perimetrul căruia nu evada niciodată, semnele care anunţau viitorul şi prefigurau istoria.

Din orice eveniment, Malraux trăgea un învăţămînt extraordinar, formulat la cel mai înalt nivel. Ceea ce nu-l împiedica să stăpînească măiestria asociaţiilor de idei neaşteptate dar fecunde. Vorbea la fel de strălucit despre artă, pictură, teologie, drept francez, medicină sau despre chiromancie.

Avea cunoştinţe vaste despre cultura şi civilizaţia mediteraneană. A avut întotdeauna simţul aventurii, în înţelesul nobil al cuvîntului.

Acţiunea în maquisul de la Corrèze a constituit întotdeauna pentru Malraux un episod complet. El fusese un „guerillero" perfect. Acest capitol s-a încheiat odată cu evadarea sa din închisoarea din Toulouse. Cu brigada Alsacia-Lorena el începea o nouă aventură. Avea să aplice acum regulile artei militare clasice, pe care părea că le cunoaşte din instinct. Avea două griji: să obţină participarea inteligentă a oamenilor, să se îngrijească să fie dotaţi cu mijloacele necesare de luptă. Foarte destins în prezenţa ofiţerilor, el făcea dovada unei anume timidităţi faţă de simpli soldaţi, care îl admirau fără să-l înţeleagă întotdeauna, fiind însă de partea lui.

Pentru cei două mii două sute de oameni din brigadă, Malraux era

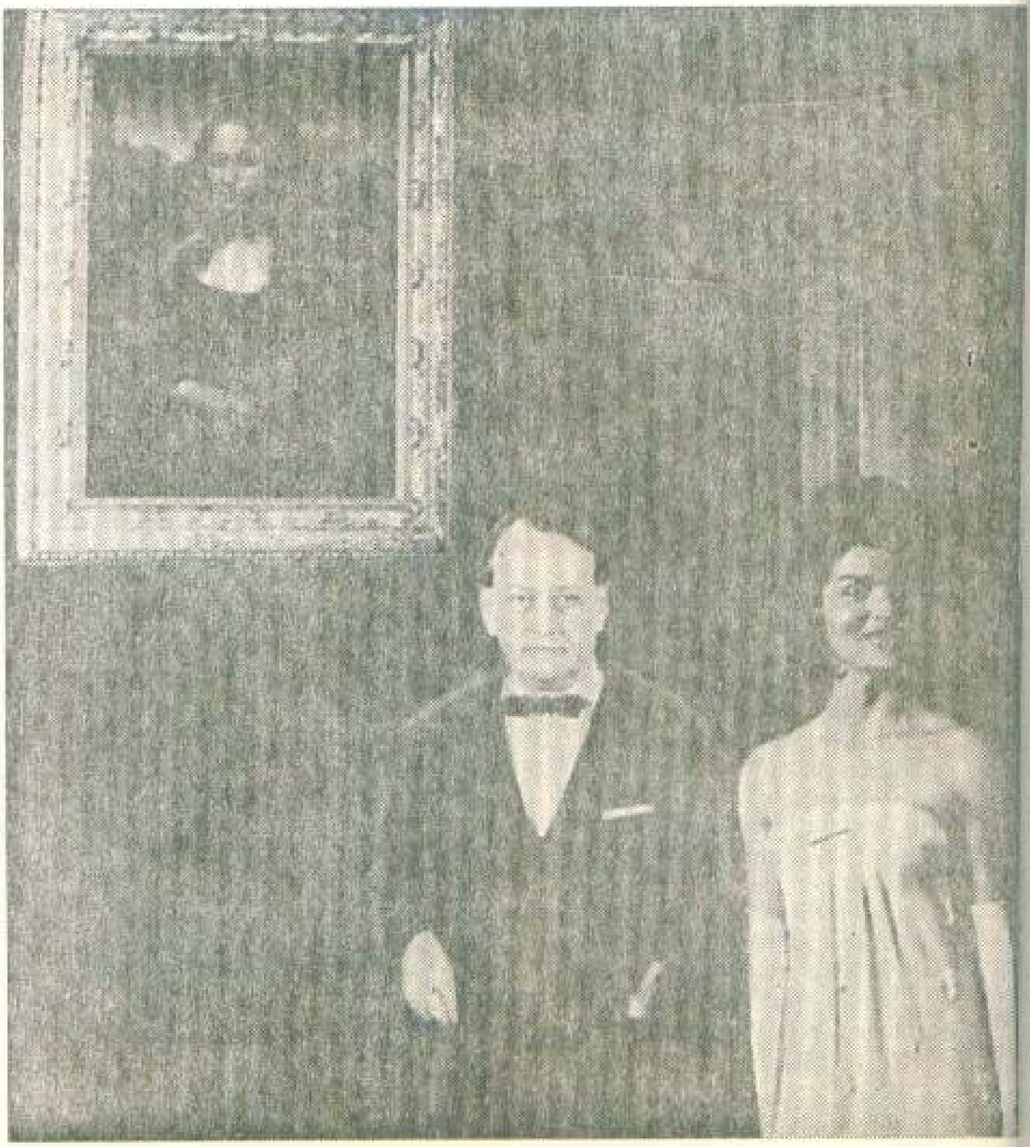

Gioconda, Malraux şi Jacqueline Kennedy la Luvru.

„o enigmă familiară". Un şef care-i tratează pe subalterni ca prieteni, care se interesează de copiii lor, care se uită la fotografiile lor.

Nu numărul oamenilor contează cel mai mult, ci calitatea lor. El a ştiut să modeleze brigada „lui" cu entuziasm raţional, dublat de un simţ psihologic greu de comparat.

La conferinţele statului-major, cînd se puneau probleme ce păreau a nu avea soluţie, colonelul Berger întreba: „Despre ce este vorba?" Şi găsea soluţia; de obicei, pe cît de eficace pe atît de puţin ortodoxă.

În discuţiile cu ofiţerii săi el refuză să imagineze viitorul politic al Franţei. El are numai o singură ţintă, moştenită din tradiţia revoluţionară: să izgonească duşmanul dincolo de graniţele patriei.

Neconcepînd comanda unităţii sale decît în spiritul curajului tradiţional, el se afla întotdeauna în linia întîi.

Într-o zi, după ce a făcut ofiţerilor şi oamenilor săi o expunere a ceea ce urma să se întîmple, el şi-a încheiat cuvîntarea cerînd tuturor soldaţilor adunaţi să se aşeze în poziţie de drepţi: „Mă bizui pe fiecare dintre voi, spuse el cu o răceală specific militară, pentru a îndeplini această datorie, de aci înainte sacră, să eliberăm Alsacia, şi eu salut, domnilor, pe aceia care mîine vor cădea pe cîmpul de onoare".

El însuşi se angajă în mod voluntar. În timpul primelor lupte din Vosges, el spune comandantului André Chamson, ofiţer de legătură al armatei lui De Lattre: „Ah! Ar fi frumos să murim aici, pe acest pămînt al Alsaciei!"

În timpul ofensivei de la Sundgau el plecă singur, doar cu elevul-ofiţer Olivia, să arunce în aer un viaduct.

După intrarea în Altkirch, statul-major al brigăzii a fost instalat în singura cameră disponibilă a unui imobil care rămăsese în picioare. Ferestrele dădeau spre liniile inamice.

Malraux vorbind la un miting.

„Nu are nici o importanţă, spuse colonelul Berger, începem imediat lucrul".

„Un ofiţer activ a venit într-o zi să ne spună, povesteşte Jacquot, că el considera imposibil să se angajeze oameni care nu aveau un antrenament militar suficient.

Noi i-am răspuns că avea, fără îndoială, dreptate, dar că împrejurările erau destul de dramatice pentru unităţile Armatei 1 — pe care noi o întăream — pentru a fi siliţi să acceptăm acest risc.

El a cerut atunci să fie lăsat să plece. O comisie i-a acordat dreptul să părăsească comandamentul.

Unul dintre membrii comisiei a spus:

«De ce să nu-l trimitem la Curtea Marţială?»

Malraux a intervenit:

«La brigada Alsacia-Lorena nimeni nu e trimis la Curtea Marţială. Conduceţi-l la gara Luxeuil şi să ia primul tren. Aşa să fie!»".

„Cînd bătălia era în toi, îşi amintea abatele Pierre Bockel, se întîmpla ca nervii să clacheze sau ca frica sau deznădejdea să pună stăpînire pe unul sau pe altul. Atunci, în mijlocul şuierăturilor, canonadei şi exploziilor care ţintuiau pe fiecare în ascunzătoarea sa, silueta colonelului Berger apărea pe o movilă sau la marginea unei păduri. Cu o ţigară în colţul gurii, el dădea ordine scurte, apoi, tăcut, arunca în direcţia adversarului o privire pe care noi o ştiam plină de orice în afară de ură, pentru că Malraux dispreţuia ura tot atîta cît şi războiul. Această prezenţă, tăcută şi demnă — «demnitatea, scrie el în *Lupta cu îngerul*, este contrariul umilirii» — simpla sa prezenţă era suficientă pentru a da curaj celor slabi, pentru că ea era un exemplu şi un simbol: simbolul voinţei noastre comune pe care el o materializa.

Căuta el oare moartea? S-ar fi putut crede după felul în care se expunea, ştiind că moartea astfel găsită constituie actul suprem de libertate: darul vieţii pentru viaţa celorlalţi este sublima depăşire prin care omul se liberează şi transcede totodată.

Acest sentiment îl avea în fundul sufletului fiecare soldat; fiecare «partizan» al lui Malraux, chiar dacă îl simţea exprimat într-o manieră confuză".

PLAIURI ȘI CHIPURI ROMÂNEȘTI – ACUM UN VEAC ȘI JUMĂTATE

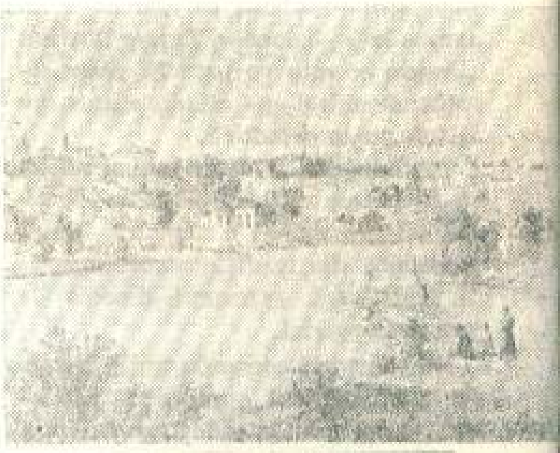

1

Europa a luat cunoștință, prin grafică, de plaiurile și de chipurile românești încă de acum un veac și jumătate, datorită lucrărilor realizate de unii artiști-călători aflați în trecere prin Țara Românească și prin Moldova, ca însoțitori ai unor expediții științifice sau ca simpli vizitatori pe cont propriu. Cele unsprezece stampe pe care le reproducem au fost publicate la vremea respectivă în albume sau în marile reviste ilustrate din Viena și Paris, cu comentariile de rigoare referitoare la frumusețea peisajului, a portului național și a obiceiurilor românești. Imaginile 1,2,3 — pe care le reproducem din albumul DONAU ANSICHTEN — ne înfățișează porturile românești Calafat, Brăila și Galați așa

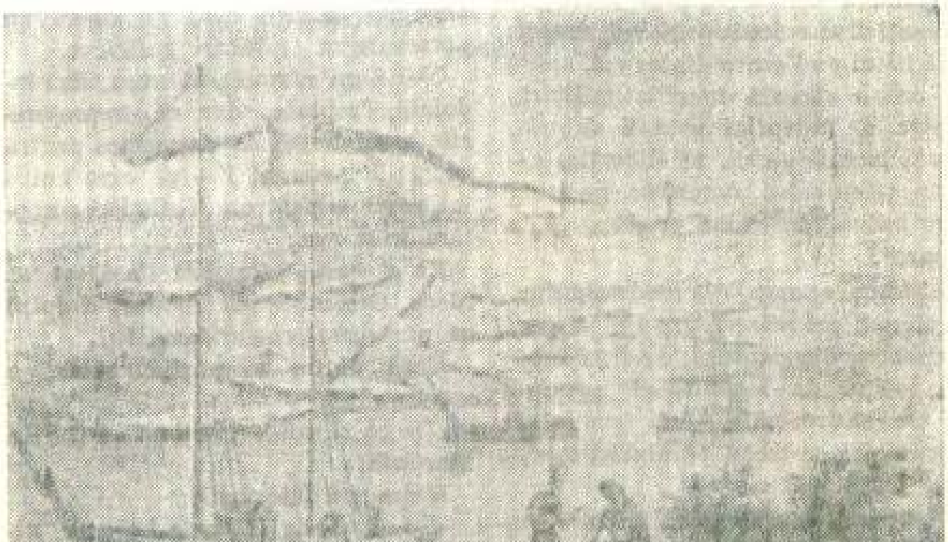

2

cum le-a văzut, la 1826, desenatorul austriac **Iacob Alt. Imaginile** 4,5,6: Horă ostăşească, Defilare (**ambele la Bucureşti**, în 1837) şi **La marginea Iaşilor**, tot în 1837, **desene de artistul** francez Auguste Raffet. 7,8,9: **Vedere generală a oraşului Bucureşti, Vîrful Panaghia** şi Oraşul şi Mănăstirea Argeş, în anul 1843 (din **albumul** desenatorului francez Michel Bouquet) .10, 11. Pod peste Siret şi Trecerea unui consul străin pe la Călugăreni, 1843 (din albumul celui de-al treilea artist francez care ne-a vizitat — Charles Doussault).

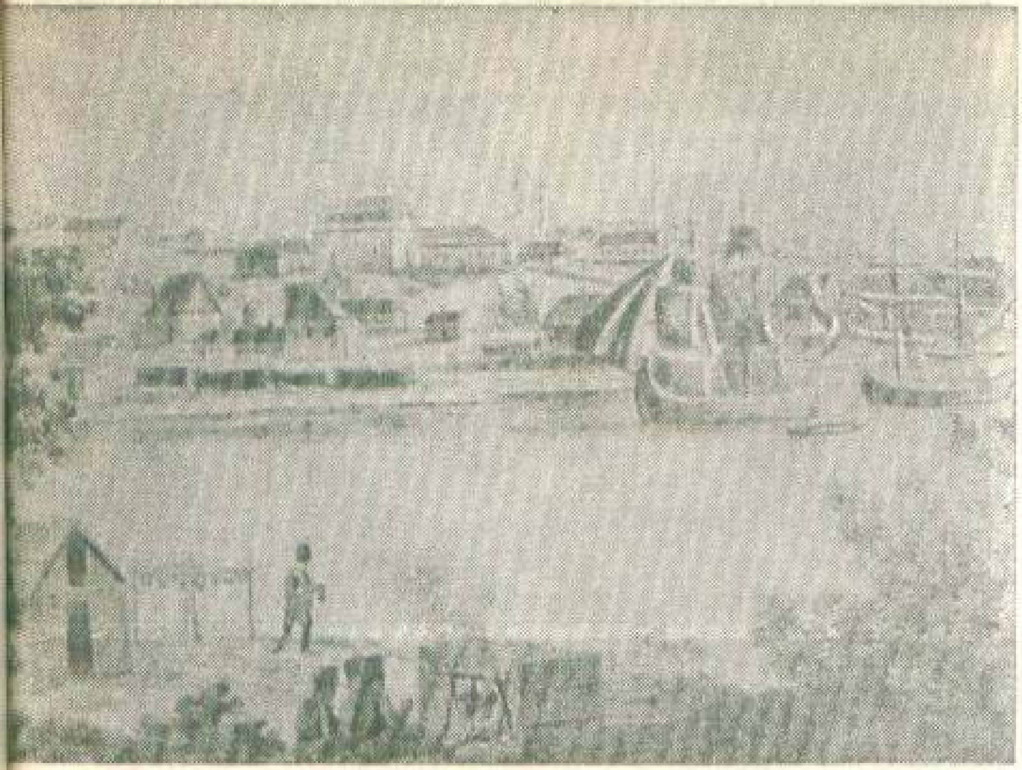

3

4

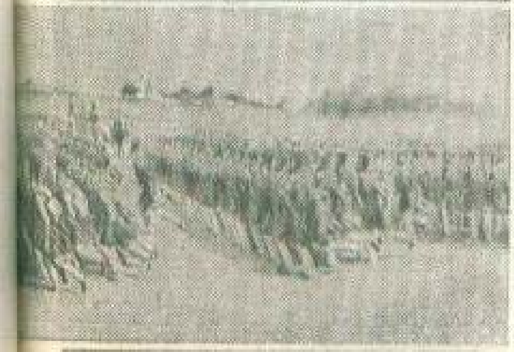

5

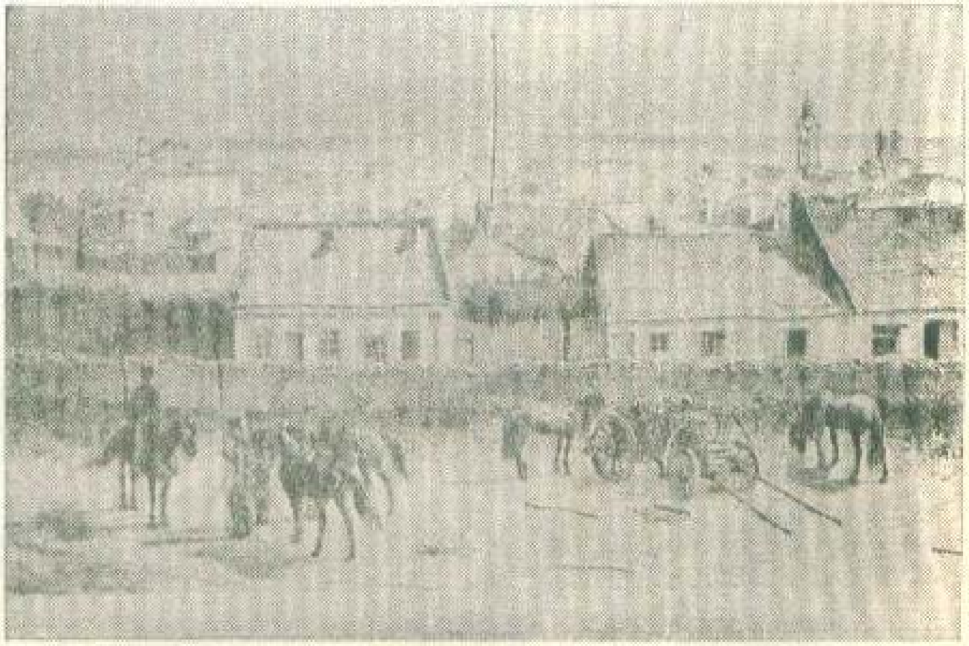

6

PLAIURI ȘI CHIPURI ROMÂNEȘTI – ACUM UN VEAC ȘI JUMĂTATE

7

8

9

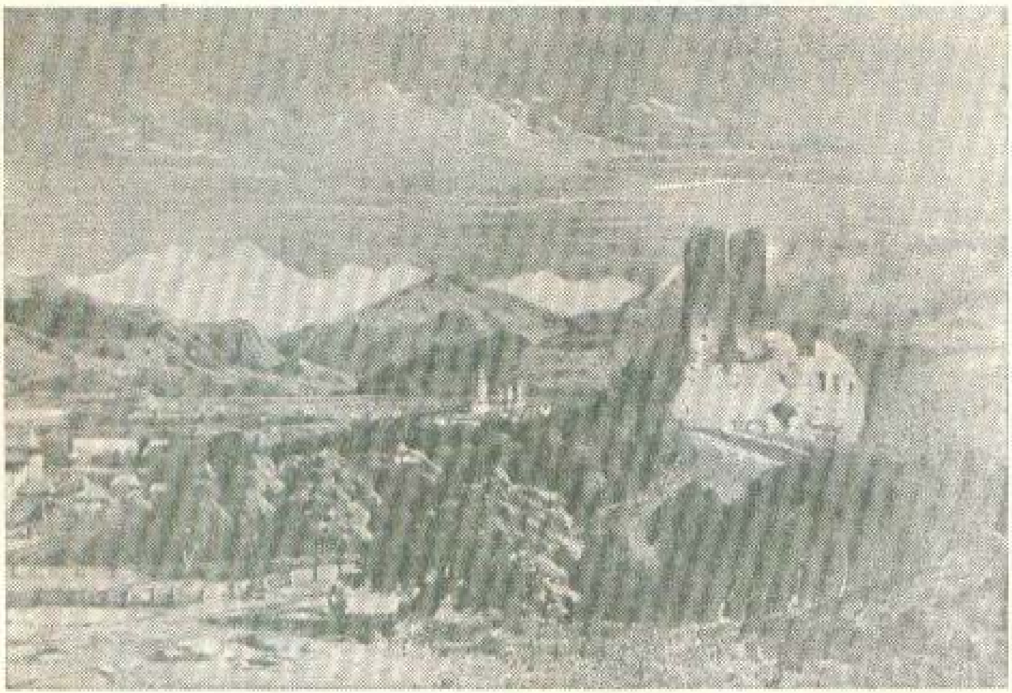

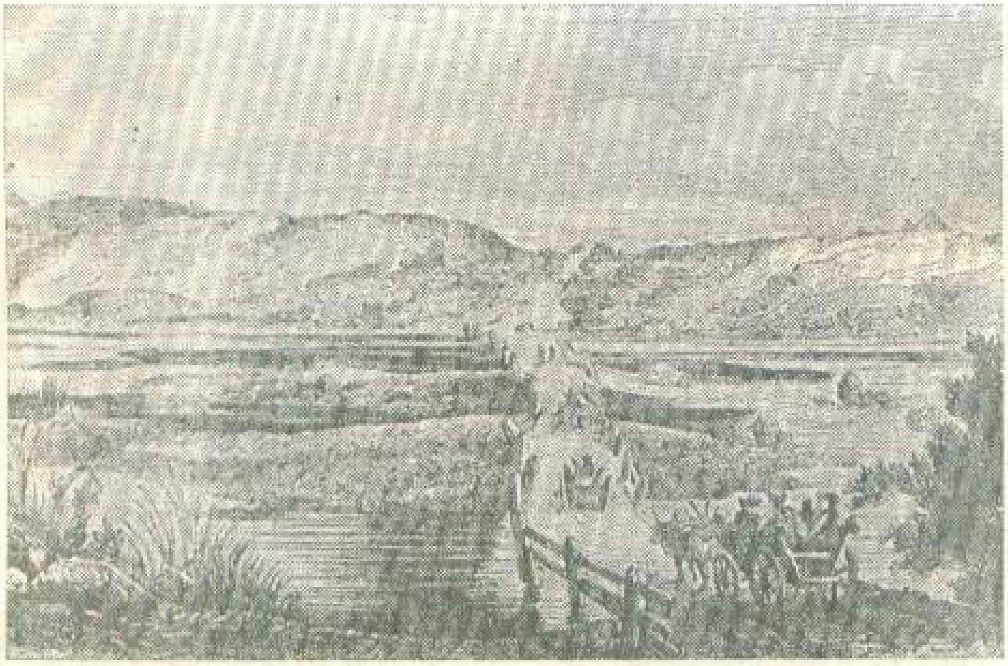

10

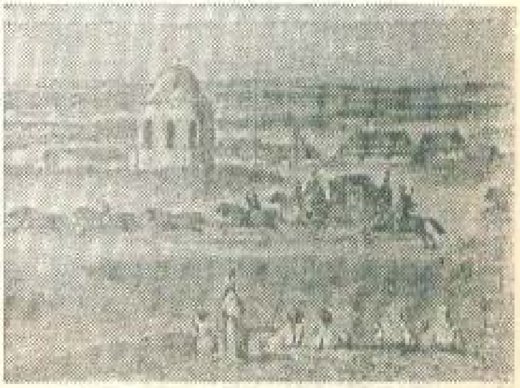

11

reflector științific

PESCUITUL PERLELOR — SUB STICLĂ

Acvariul „Sea World" din San Diego, California, este probabil unicul loc din lume unde poți asista, comod așezat într-un fotoliu, la pescuitul perlelor. Planjoare profesioniste au fost aduse aici din Japonia pentru a delecta și instrui pe spectatorii californieni.

În era automatizării, a electronicii, a roboților nu s-a înregistrat nici un progres tehnic în această îndeletnicire multiseculară, care se face și se va face și de acum încolo doar cu sudoarea omului... presupunînd că și sub apă se poate transpira.

SUNETUL MUZICII

Laserul își dezvăluie mereu noi și nebănuite fațete. Astfel, la München se examinează la ora actuală un procedeu de localizare și analizare a poluării aerului cu ajutorul razelor laser. Prima instalație experimentală (foto 1) lucrează după principiul aparatului radar: laserul lansează impulsuri luminoase care sînt apoi reflectate de particulele de praf și funingine. Mărimea și deplasarea în timp a „impulsurilor de ecou" permit concluzii cu privire la distanța și intensitatea poluării aerului.

1

2

Lumina laser colorată și-a făcut apariția și în culisele teatrelor. La Teatrul național din München a fost prezentat recent un spectacol de balet cu un laser pentru scenă (foto 2). Sunetele muzicale fac să vibreze membrana unui aparat care la rîndu-i emite raze laser. Muzica devine „vizibilă"...

SECVENȚE FILATELICE CU...ASTRONAUȚII LUMII

de Tiberiu VLAD — Constanța

Cînd o colecție filatelică tematică depășește o mie de foi de album, conținînd aproape patru mii de timbre, colițe, blocuri, grupaje, obliterări speciale, scrisori circulate, documente filatelico-poștale diverse, alcătuită după o vastă activitate în care s-au schimbat peste 13 000 de scrisori și obiecte poștale cu peste o sută de țări din lume, este dificil să faci chiar și cea mai sumară trecere în revistă a principalelor piese ale colecției. Pentru acest motiv, din vastul mozaic al materialului filatelic, reprezentînd pe astronauții sovietici și americani în diferite ipostaze cosmice, voi prezenta în cele ce urmează numai ceea ce se detașează de aspectul comun fiecărei colecții, numai ceea ce constituie latura inedită a colecției, material ce demonstrează contribuția personală a colecționarului, inventivitatea, perseverența, căutările și rezultatele obținute.

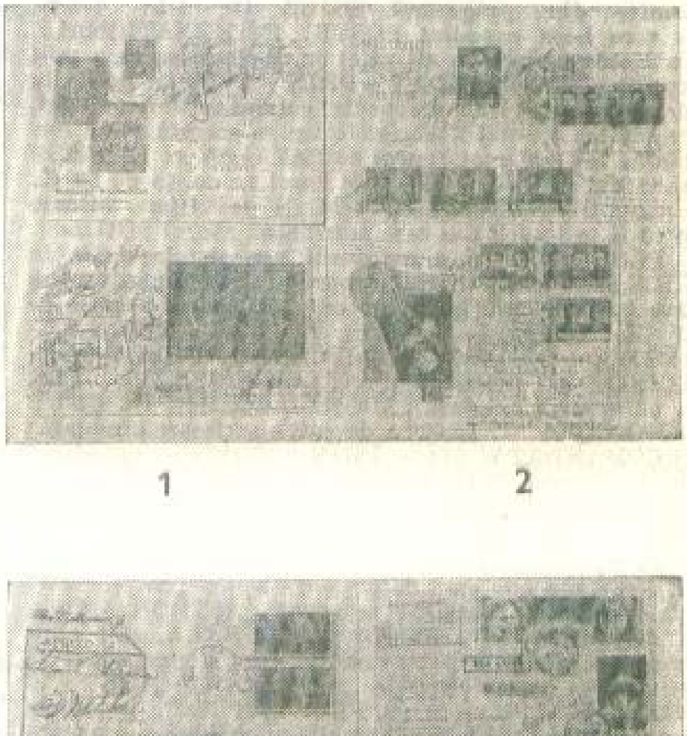

1 2

AUTOGRAFE ȘI MICROINTERVIURI CU ASTRONAUȚII LUMII PE DOCUMENTE FILATELICO-POȘTALE

În colecția NAVIGATORI COSMICI am reușit să înglobez autografele tuturor astronauților sovietici și americani, fără nici o excepție. Reproducerile alăturate prezintă cele mai interesante trofee de acest gen. Plicul emis în R.D.Germană, francat cu două mărci poștale dedicate zborului cosmic efectuat de BELEAEV și LEONOV (semnat autograf de cosmonauți), poarta obliterarea specială ce marchează cinci ani de la primul zbor al omului în cosmos. Această scrisoare circulată prezintă un interes deosebit, deoarece adresa este foarte vagă (numai orașul și țara) dar a ajuns totuși în posesia mea, fapt datorat traficului intens de scrisori ce-mi sosesc din diferite țări ale lumii (foto 1, sus). Plicul prima zi a emisiunii (foto 1, jos) a fost pus în circulație de Poșta română în 1962 pentru emisiunea „COSMONAUTICA ÎN SLUJBA PĂCII" — emisiune ce oglindește primele realizări cosmice ale U.R.S.S., marcînd ultimele succese ale etapei din acea perioadă: zborul primului om în cosmos — I.A. GAGARIN — și al lui G.S. TITOV. După cum rezultă din fotografie, FDC mi-a fost expediat din București, RECOMANDAT — PRIN AVION, de un partener de schimb la 12 aprilie 1968 (Ziua cosmonauticii). Plicul

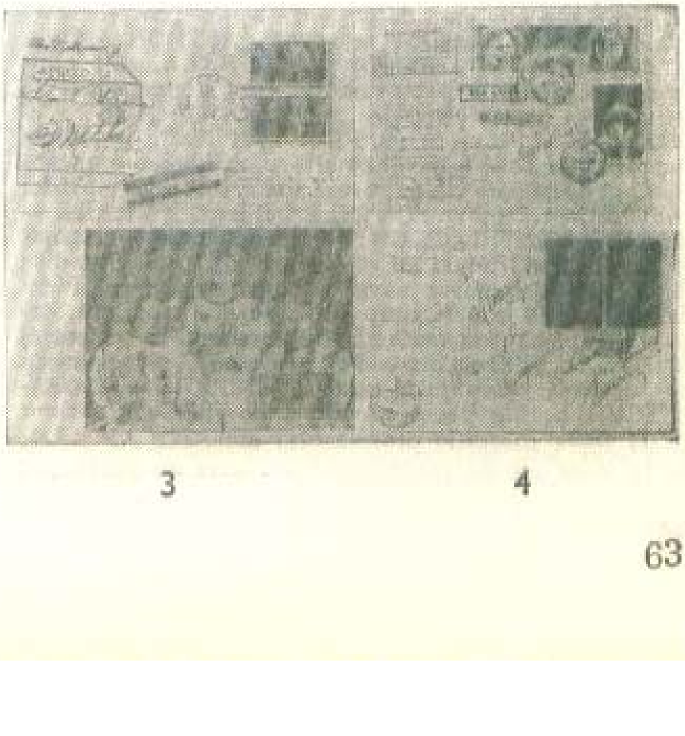

3 4

SECVENȚE FILATELICE CU...ASTRONAUȚII LUMII

astfel circulat l-am expediat în U.R.S.S. și am obținut pe el autografele colective ale cosmonauților sovietici aflați în activitate la data cînd a fost semnat (de la stînga la dreapta și de sus în jos: NIKOLAEV — POPOVICI—EGOROV—BEREGOVOI—FILIPCENKO—GORBATKO—BÎKOVSKI—TEREȘKOVA—LEONOV—BELEAEV—TITOV—FEOKTISTOV—ȘONIN—HRUNOV—VOLINOV—ȘATALOV—KUBASOV—ELISEEV—VOLKOV).

Scrisoarea RECOMANDAT—PRIN AVION (foto 2, sus) constituie o realizare personală. Am francat un plic obișnuit cu mărcile emise în U.R.S.S. pentru navele cosmice din programul SOIUZ (3; 4-5; 6-7-8), pe care l-am expediat POȘTEI INTERNAȚIONALE din Moscova (într-un alt plic) cu rugămintea de a mi-l expedia RECOMANDAT—PRIN AVION. Sosit la adresa indicată, l-am reexpediat cosmonauților sovietici, care mi-au acordat autografele lor pe această piesă circulată. De remarcat faptul că ȘATALOV și ELISEEV mi-au dat cîte două autografe (unul pe colița de 50 K. a misiunii SOIUZ 4-5, iar celălalt pe ultima valoare de 10 K. a tripticului care marchează zborul SOIUZ-8).

Plicul prima zi a emisiunii pus în circulație în U.R.S.S. cu ocazia primului zbor cosmic în formație a trei nave spațiale înfățișează pe cele trei mărci poștale de 10 K. echipajele cosmice SOIUZ-6 (ȘONIN-KUBASOV), SOIUZ-7 (FILIPCENKO-VOLKOV-GORBATKO) și SOIUZ-8 (ȘATALOV-ELISEEV). FDC cu obliterarea specială „ZBORUL COSMIC ÎN GRUP — MOSCOVA 22. X. 69" a devenit o scrisoare circulată; RECOMANDATA 566 — PRIN AVION — expediată din Leningrad de un partener de schimb, scrisoare pe care ulterior am obținut autografele celor șapte cosmonauți (foto 2, jos).

În reproducerea (foto 3, sus) se află specimenul unei obliterări speciale greu de obținut—o piesă „cu greutate" într-o colecție filatelică tematică „ASTRONAUTICĂ ȘI ASTRONAUȚI". Mărcile poștale S.U.A. sînt obliterate cu ștampila portavionului care a participat la recuperarea navei spațiale „APOLLO-14": „USS NEW ORLEANS (LPH — 11) 9. FEB. 1971 AM". În stînga ștampilei de bord a navei se află o obliterare dreptunghiulară de culoare violet pe care sînt trecute inscripțiile: „APOLLO-14. Pacific. FORȚELE DE RECUPERARE — MARINA STATELOR UNITE". Important de reținut că astfel de obliterări nu se obțin decît în ziua cînd se efectuează recuperarea navei cosmice respective. Piesa de față este în același timp și o scrisoare circulată, deoarece a trecut prin traficul poștal normal la sosirea ei din S.U.A., piesă de mare efect mai ales că este semnată de membrii echipajului selenar SHEPARD—ROOSA-MITCHELL. Menționez că astfel de piese am obținut de la toate zborurile programului american APOLLO, de la toate navele marinei S.U.A. care au participat la recuperare în oceanele Pacific și Atlantic. Jos în foto 3, ilustrata maximă obliterată cu ștampila Centrului spațial Kennedy a fost și ea semnată de cei trei astronauți membri ai primei nave care a aselenizat, „APOLLO—11", ARMSTRONG—COLLINS—ALDRIN.

5 6

O frumoasă scrisoare circulată RECOMANDAT — PRIN AVION, îngrijită și estetic francată, este cea înfățișînd pe BÎKOVSKI și TEREȘKOVA — prima femeie cosmonaut din lume, semnată autograf de către cei doi exploratori ai spațiului (foto 4, sus). Tot reproducerea nr. 4 (jos), scrisoarea circulată a fost francată cu două mărci poștale din aluminiu emise în U.R.S.S., dedicate Zilei cosmonauticii din anul 1965, pe care am obținut autografele cosmonauților sovietici GAGARIN—LEONOV—KOMAROV—TEREȘKOVA—NIKOLAEV—BELEAEV—TITOV.

Obliterarea specială — PORT WASHINGTON NY JE 7 PM 1965 — de pe plicul american dedicat zborului spațial „GEMINI-4" îl înfățișează pe WHITE ca pieton spațial. În dreapta se află portretul celor doi astronauți, JAMES Mc DIVITT și EDWARD WHITE, care au semnat autograf această interesantă obliterare (foto 5, sus). Recomandata expediată din PARDUBICE (R.S. CEHOSLOVACĂ)—foto 5, jos—este francată cu mărcile emisiunii „GEMINI-3", pe care am obținut autografele celor doi astronauți ai S.U.A.—VIRGIL GRISSOM și JOHN YOUNG. Doi dintre cosmonauții prezentați în foto 5, VIRGIL GRISSOM și EDWARD WHITE, au pierit în tragicul accident de la Cape Canaveral.

Alte realizări personale de mare prestigiu sînt şi microinterviurile pe care le-am obţinut de la cosmonauţi. În reproducerea din foto 6 prezint două dintre acestea. Pe plicul prima zi emis în U.R.S.S., francat cu două mărci nedantelate de 6 şi 10 K. (mărcile simbolizînd zborurile programului VOSTOK), am adresat cosmonautului sovietic general maior G.T. BEREGOVOI — de două ori erou al Uniunii Sovietice — întrebarea: „CE A CONSTITUIT, DUPĂ PĂREREA DV., EXTRAORDINAR ÎN MISIUNEA COSMICĂ CE AŢI ÎNDEPLINIT-O CU DEOSEBIT SUCCES?" „ÎNTREAGA ACTIVITATE A FOST FOARTE COMPLICATĂ" — a răspuns

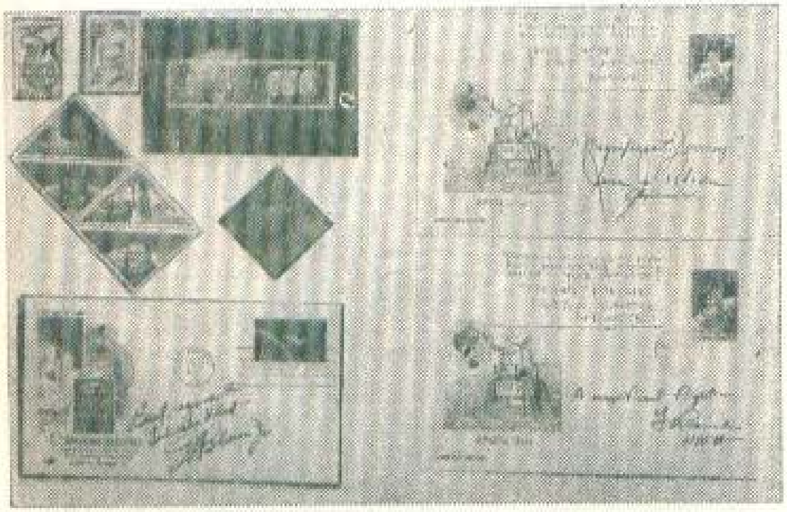

7 8

9 10

în scris G.T. BEREGOVOI. **Pe scrisoarea circulată** PRIN AVION se află (foto 6, jos) răspunsul **dat de cosmonautul** sovietic VLADISLAV VOLKOV, **membru al** echipajului **SOIUZ-7** (căzut eroic în timpul **celui de-al** doilea zbor cosmic, după îndeplinirea misiunii **spaţiale** SOIUZ-11), la întrebarea adresată celor şapte **membri** ai navelor spaţiale: „SOIUZ 6—7—8, PREMIERĂ COSMICĂ MONDIALĂ; SUCCES ŞI REALIZARE SPAŢIALĂ REMARCABILĂ! CE V-A IMPRESIONAT ÎN MOD DEOSEBIT?" V. VOLKOV a scris pe plic: „CEA MAI NEOBIŞNUITĂ IMPRESIE DE PE TIMPUL ZBORULUI COSMIC O CONSTITUIE... ÎNSUŞI ZBORUL COSMIC!"

În încheierea acestui capitol referitor la autografe şi microinterviuri cu astronauţii lumii, vă prezint în foto 7 o foaie de album din colecţia NAVIGATORI COSMICI — capitolul JOHN H. GLENN — care în afara mărcilor conţine şi un FDC emis de poşta S.U.A. cu portretul astronautului şi obliterarea specială din ziua zborului: „CAPE CANAVERAL FEB 20 — 3,30 PM 1962 FLA". Pe plic, GLENN mi-a scris o dedicaţie autografă („Toată simpatia pentru Tiberiu VLAD"), pe care a semnat-o. Majoritatea scrisorilor circulate şi obliterările cu autografe sînt imposibil de realizat în prezent — unii dintre astronauţi nemaifiind în viaţă (GAGARIN, KOMAROV, BELEAEV, VOLKOV, GRISSOM, WHITE şi CHAFEE).

IMPRESII PE DOCUMENTE FILATELICO-POŞTALE DESPRE PRIMA ASELENIZARE A OMULUI

Cu prilejul realizării primului zbor al omului pe lună — Apollo-11 — am iniţiat o microanchetă folosind în acest scop PLICURILE PRIMA ZI A EMISIUNII puse în circulaţie de Poşta română. **Am expediat** aceste plicuri unor astronauţi, savanţi, oameni de seamă — rugîndu-i să răspundă întrebării: „PRIMUL OM PE LUNĂ... CARE ESTE IMPRESIA DV.?" În foto 8, sus, JAMES RHODES, guvernatorul statului Ohio (statul unde s-a născut NEIL ARMSTRONG), răspunde în două cuvinte: „Magnificent Journey" („O zi magnifică"), iar jos, THOMAS PAINE, fostul director al NASA: „A Magnificent Flight" („A fost un zbor magnific").

În foto 9 se află un alt FDC românesc **Apollo-11**, pe care am obţinut autograful fostului premier al Marii Britanii — HAROLD WILSON — precum şi o scrisoare cu antetul său semnată de secretarul particular în care îmi face cunoscut că plicul expediat de mine a fost semnat. Trebuie să subliniez că o scrisoare similară am adresat-o ex-premierului şi pe timpul cînd se afla în fruntea guvernului englez în 1969 — cînd a primit personal pe cei trei astronauţi americani, membrii echipajului „Apollo-11" — ARMSTRONG—COLLINS—ALDRIN — sosiţi în vizită în Marea Britanie. Atunci scrisoarea mea a rămas fără răspuns.... Am revenit în 1972. De data aceasta am avut mai mult noroc!... Şi acum, două impresii ale unor doi renumiţi savanţi români (foto 10): HENRI COANDĂ: „Este formidabil! Ceea ce oamenii nu cutezau să gîndească, ci numai să viseze, au realizat aceşti americani dînd prestigiu unui vis!" şi academicianul ELIE CARAFOLI (pe atunci PREŞEDINTELE FEDERAŢIEI INTERNAŢIONALE DE ASTRONAUTICĂ): „O fantastică aventură, care contribuie la dezlegarea misterelor lunii şi deschide prin aceasta o nouă eră a civilizaţiei umane: „era Selenei".

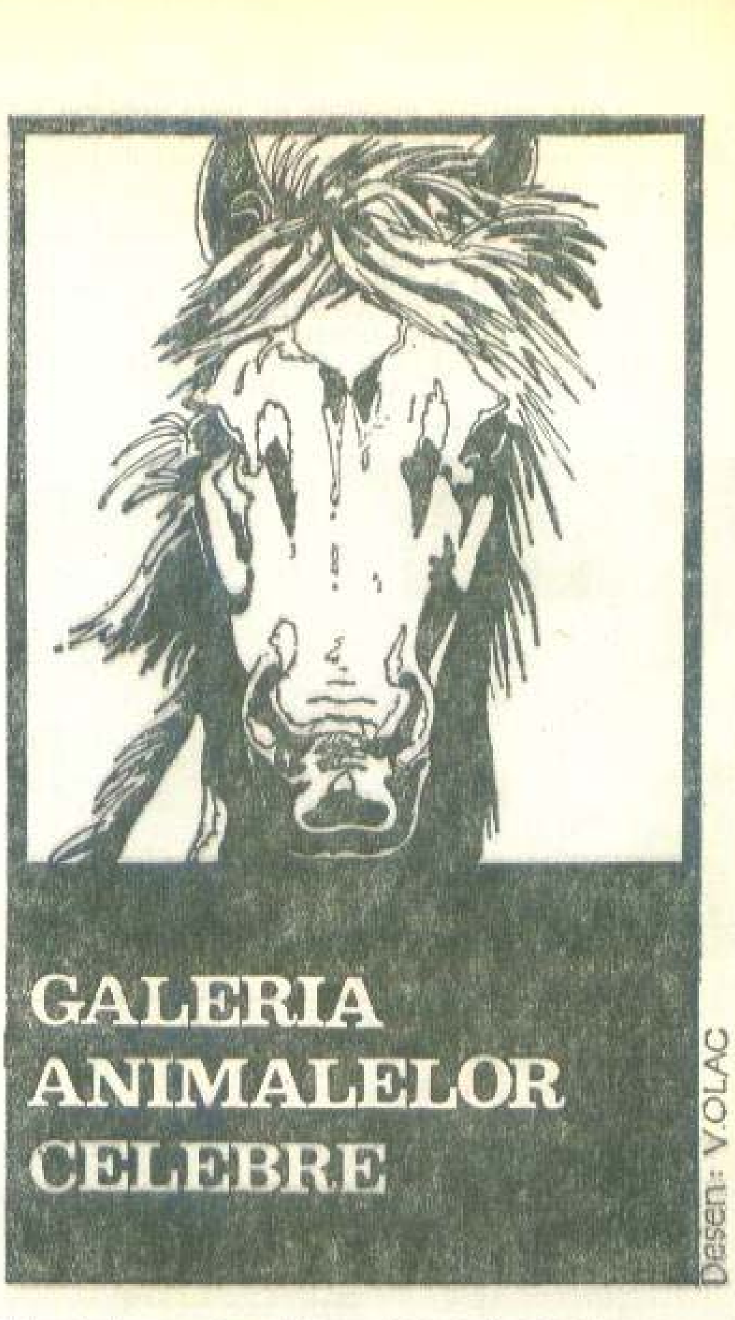

GALERIA ANIMALELOR CELEBRE

Desen: V. OLAC

Un umorist spunea odată că omul e cel mai celebru animal. Asta nu înseamnă că în lumea celor care nu cuvîntă n-ar exista celebrităţi. Să trecem în revistă cîteva exemplare ilustre ale faunei din toate timpurile.

Cele mai multe celebrităţi le-a furnizat **CÎINELE**. E curios cum acest străvechi prieten al omului a fost destinat de mitologia greacă să păzească tocmai porţile infernului. Dar Cerber, sugestiv descris de Dante: „fiară crudă şi ciudată care latră cîineşte trei guri căscînd deodată", nu este unica celebritate cîinească a antichităţii. Cîinele Kratim, care a aparţinut celor şapte somnoroşi din Efes, a fost imortalizat de istorici pentru că deşi a fost alungat cu pietre, şi-a urmat totuşi stăpînii, mai întîi în caverna lor din Muntele Celion, iar apoi... în paradis. Se spune că acest cîine ştia nu numai să vorbească, dar avea şi darul profeţiei! Cîinele poetului grec Hesiod a „stăruit" ca ucigaşii stăpînului să fie pedepsiţi. Despre Cirus, regele perşilor, se spunea că a fost crescut de o căţea.

În Olanda, un cîine cu numele de Help făcea curse cu trenul din staţie în staţie, purtînd în gură o casetă în care se colecţionau bani pentru feroviarii accidentaţi. În Alsacia, în cursul unei epidemii de difterie, cîinele Balto, în fruntea unor săniuţe trase de confraţi, a dus medicamentele salvatoare într-un orăşel greu încercat. Drept recunoştinţă, oamenii i-au ridicat o statuie. Bismarck, cîinele unui măcelar, îmbolnăvindu-se de scabie, a fost luat de servitorul acestuia să-l înece. Malul s-a prăbuşit şi amîndoi — om şi cîine — au căzut în apă. Bismarck, fiind voinic, l-a scos pe servitorul ce se lupta cu moartea pe celălalt mal al rîului.

Cîinele a adus şi reale servicii ştiinţei. Se ştie în ce largă măsură a folosit savantul Pavlov cîinele ca material de experienţă. La Koltuşi, în „capitala reflexelor condiţionate", s-a ridicat — la dorinţa şi după indicaţiile lui Pavlov — „un monument al cîinilor de experienţă". Pe soclu sînt reprezentate scene din experienţele la care au fost supuşi unii cîini. Tot cîini au fost şi primii cosmonauţi: Laika, Belka şi Strelka.

Credinciosul patruped este întîlnit adesea şi în opere literare. Sînt cunoscute paginile dedicate cîinelui de Jack London, Ivan Turgheniev, Tudor Arghezi, Axel Munthe — pentru a cita doar cîteva nume.

CALUL simboliza la antici viteza: navigatorii îşi împodobeau prora vaselor cu un cap de cal. Poemele homerice laudă Pegasul, calul înaripat care a ajuns în Olimp şi a intrat în slujba zeilor. Legenda spune că Pegas a lovit o stîncă de unde a ţîşnit un izvor miraculos. Este fîntîna Hippocrene, de unde beau poeţii să se inspire. Calul lui Alexandru Macedon, Bucefal (Bucipalul basmelor noastre) cu care acesta a cucerit lumea, şi-a salvat stăpînul de la moarte de nenumărate ori. Viteazul animal a fost ucis în India, şi pe locul acela Alexandru a întemeiat oraşul Bucefalia, pentru a eterniza memoria calului iubit.

Caligula, împăratul Romei, a făcut din calul său, Incitatus, primul favorit, construindu-i o casă măreaţă, împodobită cu mobilă scumpă. Caligula ţinea atît de mult la patrupedul său copitat, încît l-a făcut membru al colegiului preoţilor şi se pregătea să-l facă chiar senator.

Şi alţi cai au intrat în istorie. Cel al faimosului hatman Mazeppa, de pildă, a fost imortalizat, printre alţii, de Victor Hugo şi Byron. Vestiţi au fost şi caii lui Napoleon (deşi împăratul era un prost călăreţ!). Acela pe care îl călărea cînd a străbătut trecătoarea Saint-Bernard se numea Styria. S-a păstrat şi numele altor cai napoleonieni: Marengo, Wagram, L'Eveque, Soliman, Fenix. Calul lui Cromwell, White Turk, figurează într-un valoros pedigriu de pursînge englezi.

PISICA a fost adorată de vechii egipteni. Arheologii au dezgropat pe locurile străvechilor oraşe, la Bubastis şi Beni-Hassan, cimitire de pisici. În Egiptul antic uciderea unei pisici, chiar întîmplător, se pedepsea cu moartea. De aceea, fiecare om care găsea undeva o pisică moartă se oprea la distanţă, chema un martor şi striga că nu este vinovat de moartea ei. Pisica era închinată zeiţei egiptene a lunii şi fecundităţii, Bast (sau Bastet), înfăţişată totdeauna cu cap felin, iar zeul Soarelui, Ra, fratele lui Bast, era reprezentat adesea sub aspectul unui motan. Dealtfel, în simbolistica egipteană, cotoiul reprezenta divinitatea muzicii, iar pisica pe cea a amorului...

Dimpotrivă, în Europa evului mediu, pisica era considerată de către cler un discipol al diavolului şi complice al vrăjitoarelor. Ea a fost adesea condamnată la ardere pe rug. În oraşul Metz în fiecare an de Sf. Ioan, cînd înfloreşte „iarba vrăjitoarelor", pisicile erau arse în pieţe cu sutele.

La musulmani, pisica este însă la loc de cinste şi Mahomed i-a asigurat chiar un loc în rai. Se spune că el a fost acela care a înzestrat pisica cu darul de a... cădea mereu în picioare.

În ştiinţă, pisica a fost folosită pentru o serie de experienţe interesante. Se ştie că această felină îşi petrece o mare parte din viaţă dormind (cel puţin în anumite perioade, cînd doarme vreo 15—20 de ore pe zi). Plecîndu-se de la această observaţie s-a presupus că şi pisica..., visează. Cercetările au confirmat acest lucru şi au permis unele concluzii asupra spinoasei probleme a somnului. Printre altele, aceea că nu există somn fără vise şi că de fapt nu se poate trăi fără o doză de vise.

Pisicii i-au fost închinate numeroase opere, poezii mai ales. Baudelaire scrie: „În visul lor se mişcă — în nobile atitudini/De sfincşi ascunşi, departe, în fund de solitudini./Voind să doarmă parcă un magic somn etern".

ŞOARECELE. Sennacherib, regele Asiriei (705—681 î.e.n.), a suferit o înfrîngere militară din cauza şoarecilor, mai bine-zis a şoarecilor de cîmp din Egipt, care au ros în timpul nopţii toate corzile arcurilor şi toate curelele scuturilor soldaţilor săi. Întîmplarea episcopului de Mayence, înecat în mijlocul Rinului de o droaie de şoareci, deşi demnă de interes, este destul de îndoielnică.

Zicala „se înmulţeşte ca şoarecii" nu este numai o figură de stil. Înmulţirea şoarecilor — cel puţin teoretic — întrece orice închipuire. Dintr-o pereche de şoareci, ţinînd seama de posibilitatea de a naşte în fiecare lună cîte zece pui, se ajunge la cifre astronomice: după un an, la 4 353 564 672 şoareci!

Şoarecii şi rudele lor şobolanul şi cobaiul au permis şi o serie de descoperiri importante. Experienţele pe aceste animale au dus astfel la descoperirea unor vitamine (C, A, D), a unor hormoni, vaccinuri, medicamente — ca să nu mai vorbim că, fără şoareci, laboratoarele medicale din întreaga lume ar fi lipsite de cel mai preţios... cobai.

MĂGARUL își are și el reprezentanții în istorie. Spre exemplu, în anul 1162 locuitorii din Milano au plimbat în derîdere pe Beatrice, soția lui Frederic Barbarossa, pe spinarea unei măgărițe. Fața împărătesei era întoarsă către coada animalului, pe care o ținea cu augustele sale mîini. Ca să se răzbune, Frederic a dărîmat o parte din oraș și a masacrat mulți milanezi. Celor ce voiau să scape cu viață trebuiau să tragă cu dinții o smochină vîrîtă între fesele măgăriței cu care fusese plimbată împărăteasa.

O lege datînd din 1385 prevedea că dacă un măgar intra pentru prima oară în anume locuri interzise, i se tăia o ureche. În caz de recidivă i se tăia și cealaltă ureche. Poate este singurul caz din istorie cînd o pedeapsă infamatoare face să dispară tocmai semnul infamiei... urechile de măgar.

Măgarul este și eroul unui roman fantastic, „Măgarul de aur", al scriitorului latin Apuleius (125—180 e.n.). În privința celebrului „măgar al lui Buridan", trebuie precizat că el n-a existat niciodată. Filozoful francez din secolul al XIV-lea, Jean Buridan, arăta că un măgar existînd între un tain de ovăz și o găleată de apă a murit de foame și de sete, nehotărîndu-se cu ce să înceapă.

VACA ȘI BOUL au fost adorați în multe religii. Vechii perși au inclus printre creaturile sfinte, înconjurate cu cea mai mare cinste, „vaca dătătoare de hrană". Cultul vacii este practicat și astăzi de brahmani.

Boul Apis, adorat de egipteni, ca întruchipare a lui Phtah, zeul orașului Memfis, era ales cu multă grijă. El trebuia să fie negru, cu un triunghi alb în frunte (simbolul Soarelui în înțelepciunea universului) și să îndeplinească încă alte 28 de condiții. Slujitorii, cu un chestionar în mînă, cercetau mii de animale pînă reușeau să găsească candidatul potrivit. Din acest moment boul trăia ca în... rai. Era dus într-un palat cu un parc superb, hrănit cu delicatese, îmbăiat cu apă caldă și parfumat cu mireasme. După moarte era îmbălsămat cu grijă și păstrat cu mare cinste în cimitirul din Valea Sakkara. Ceremoniile funerare erau foarte costisitoare — doar cu ceva mai ieftine decît înmormîntarea unui faraon.

În Grecia antică taurul era închinat lui Zeus, iar vaca — Herei, „cea cu ochi de bivol", și zeiței Lunii, coarnele de vacă în imnurile religioase simbolizînd „secera" lunii noi. Taurul a fost unul dintre primele animale intrate în... pictură. Oamenii preistorici l-au reprezentat în mărime aproape naturală în peștera Altamira din Spania și în alte grote din Franța, Italia etc.

Cunoaștem cazuri de tauri dați în judecată: în 1314, în comuna Moissy din Franța un taur scăpat din staul a luat în coarne un om. Contele de Valois a dispus arestarea taurului și a ordonat deschiderea procedurii penale. Audiindu-se martorii, taurul a fost dovedit criminal, fiind condamnat la spînzurătoare!...

BROASCA inspiră numai rareori simpatie. În literatură sînt foarte puține pagini elogioase la adresa ei. Bjørnstjerne Bjørnson evocă un episod dramatic din viața unei broscuțe expuse cruzimii inconștiente a unor copii.

În urmă cu jumătate de secol un savant german, Ernest Gaupp, a redactat un tratat de anatomia broaștei în trei volume. J.H. Fabre, supranumit „Homerul insectelor", a reabilitat broasca ridicolă în ochii oamenilor. Claude Bernard scria: „Dacă ar trebui să se țină seama de serviciile aduse științei, broasca ar trebui să ocupe locul întîi. Nici un alt animal n-a adus mai multe servicii științei, și astăzi chiar, fără broască, fiziologia ar fi imposibilă". Broasca a servit printre altele la descoperirea electricității animale și a acțiunii unor droguri, „curara" de pildă.

ȘARPELE a fost remarcat din cele mai vechi timpuri, așa cum dovedește și legenda biblică, după care el l-a îndemnat pe Adam să mănînce din fructul oprit. În Egipt, zeița Uto, cu aspect de șarpe, era venerată ca protectoare a regatului, iar cobra (Naja haje) apărea fie ca o coroană pe fruntea zeului Ra, simbol al puterii sale, fie alături de aripile lui Horus, prefăcînd dușmanii în cenușă datorită ochilor săi de foc. Șarpele însoțește toate reprezentările lui Esculap, întemeietorul mitic al medicinei, iar o zeiță a infernului avea aspect de șarpe.

Astrologii antici au denumit chiar o constelație cu numele unui șarpe (Dragonul), căruia i-au atribuit un rol în tratamentele medicale. Cei doi șerpi încolăciți din simbolistica medico-farmaceutică au tocmai semnificația acestei puteri vindecătoare. Semnul distinctiv al lui Hermes (Mercur) în arta statuară greco-romană era o baghetă cu două aripioare, înconjurată de doi șerpi simbolizînd pacea și comerțul. În timpul serbărilor lui Dionysos, bacantele purtau șerpi pe gît și pe brațe, iar capul Meduzei era reprezentat cu șerpi în loc de păr.

În istoria militară se cunosc cazuri în care șerpii au fost folosiți ca armă de luptă. Astfel, ostașii lui Hanibal aruncau asupra inamicului vase de pămînt cu șerpi veninoși. La Alexandria, șarpele era folosit pentru a scurta chinurile criminalilor. Cleopatra și-a pus și ea capăt vieții cu ajutorul unei vipere.

La aztecii din America Centrală, principala divinitate — Quetzalcoatl — era simbolizată printr-un șarpe cu pene.

PORUMBELUL, care i-a adus lui Noe ramura de măslin, semn al încetării potopului, a devenit, cum se știe, simbolul păcii. Picasso l-a reconsacrat în zilele noastre. Dar simbolul păcii a fost folosit adesea și ca mesager în timp de război. Se pare că sultanul din Alep, Melic, a fost primul care, la începutul secolului al XII-lea, a utilizat porumbelul pentru a trimite mesaje unor comandanți de oști. Columbofilia este astăzi o pasiune cu societăți organizate și concursuri internaționale.

În știință, porumbeii sînt întrebuințați pentru obținerea unui vaccin folosit în avicultură. Fiind foarte sensibili la lipsa vitaminelor din „complexul B", porumbeii au permis cercetări utile asupra nutriției. De asemenea, cele mai frumoase experiențe și cercetări în legătură cu zborul păsărilor au fost realizate pe porumbei. Cele dintîi filme în legătură cu zborul au fost făcute cu aceste gingașe păsări.

MAIMUȚA a fost considerată demnă de a fi adorată de multe dintre vechile popoare. Indienii, de pildă, ridicau temple în care maimuțele erau încredințate preoților spre îngrijire. Egiptenii și-au creat zeități și statui după chipul și asemănarea acestor animale. Fenicienii le foloseau ca simbol al victoriei, iar copții pedepseau cu moartea uciderea unei maimuțe. Arabii însă socoteau maimuțele ca pe niște ființe blestemate de Alah pentru răutățile lor și transformate din oameni în animale cu chip respingător.

Primul care a considerat că maimuța e rudă cu omul a fost vestitul medic antic Galenus (130—200). El observase că maimuțele sînt „copii caraghioase ale omului". În Africa era răspîndită credința că maimuțele pot vorbi, dar că ele se abțin de la aceasta de teamă să nu fie... puse la muncă. În cartea sa „Animale celebre", scriitorul Demerville istorisește că în Java o femelă de urangutan dormea într-un pat, pe care și-l aranja singură. Ea avea pernă la căpătîi și își punea basma pe cap. La menajeria din Paris era vestită femela de cimpanzeu, Jacqueline, care știa să-și pună mănușile, să coasă, să deretice. Și asemenea exemple ar putea continua.

LUPUL are adesea comportări paradoxale. Poetul latin Plaut a lansat maxima „Homo homini lupus" (Omul e lup pentru om). Iar lupul a dovedit adesea că poate fi... om pentru om. Și nu numai în legende. E cunoscută povestea lui Romulus și Remus crescuți de o lupoaică. La vechii germani, eroul popular Wolfdietrich fusese și el crescut de o lupoaică. Eroii eposului slav Valigora și Virvidub au fost crescuți de o ursoaică și o lupoaică. Deși se spune că „lupul își schimbă părul, dar năravul ba", Sf. Francisc din Assisi pretindea că a convertit pe lupul Gubbio la... vegetarianism.

În anul 1958, lîngă Benares, într-o vizuină de lupi, a fost găsit un copil. Mergea în patru labe, ca lupii, și mînca — vorace — carne crudă. În 1959, în Turcia, în regiunea orașului Eskișehir, a fost descoperit un copil de 12 ani tot în bîrlogul unor lupi. Sînt fapte concrete, verificate. Copii crescuți de lupoaice au fost găsiți și în Europa, în Franța, Ungaria, Germania. N-au învățat lucruri prea bune de la lupi, dar nici n-au murit de foame...

LEUL lui Androcle este desigur cel mai celebru reprezentant al familiei regale a animalelor. Aulus Gellius l-a făcut nemuritor. Androcle, sclav roman, refugiat în Africa, a întîlnit un leu rănit la picior, i-a scos țeapa din labă și i-a vindecat rana. Leul s-a atașat de el și a refuzat să-l atace cînd a fost aruncat cu Androcle în arenă. Inspirat de această întîmplare, G.B. Shaw a scris „Androcle și leul".

După spusele lui Plutarh, Marc Antoniu mergea într-un car tras de lei. Și Heliogabal, se spune, folosea acest mijloc de locomoție. Hannon, generalul cartaginez, avea un leu care îi purta o parte din bagaje, iar cavalerul francez Ivain de Galles n-a mai fost părăsit niciodată de leul căruia îi salvase viața, cînd l-a găsit atacat de un șarpe.

ELEFANTUL, folosit din timpuri imemoriale în scopuri pacifice, a fost și precursorul viu al tancului. Alexandru Macedon și Hanibal l-au folosit în lupte cu mult succes. Califul Harun al Rașid l-a dăruit lui Carol cel Mare, în semn de prietenie, pe elefantul Abdul Abbas. Regele Ludovic cel Sfînt a adus din a VIII-a cruciadă, ca „suvenir", un elefant. Parizienii l-au îndrăgit și i-au ridicat un monument. Gigantica statuie, lungă de șapte metri și înaltă de cincisprezece, a rămas în stadiu de ghips pînă în 1845, cînd a fost dărîmată.

VULPEA este eroina multor povestiri, fabule și chiar a unor romane celebre, printre care „Isengrinus", poem în versuri latine, în șapte părți, opera lui Nivard (secolul al XII-lea), „Roman de Renart" de Pierre de Saint Cloud (1174—1177), și lista ar mai putea continua. Se spune că o vulpe i-a scăpat viața lui Aristomen în anul 635 î.e.n. Acesta era căpetenia mesenienilor, în cursul revoltei lor împotriva Spartei. Crezut mort și abandonat pe cîmpul de luptă, Aristomen a apucat de coadă o vulpe care căuta cadavre. Animalul, vrînd să scape, a luat-o la goană, folosind poteci secrete. Aristomen nu i-a dat drumul și astfel a reușit să regăsească restul trupelor sale.

ce bem, cînd bem, cum bem

Să oferi o băutură bună, deosebită, să-ţi fie drag s-o bei împreună cu prietenii tăi e un semn de adevărată ospitalitate. Poate unul din cele mai apreciate. Cel care îi determină pe amicii dv. să spună: „Ce gazde agreabile ştiu să fie Ioneştii!"

Dar ca să oferi o băutură trebuie să ştii s-o alegi, s-o prezinţi, s-o asociezi cu mîncarea. Poate tocmai de aceea în faţa rafturilor cu băuturi o gospodină ezită, se simte intimidată.

Dar cum vechi reguli de comportare cer ca bărbatul să fie acela care se ocupă de băuturi şi le serveşte, să-i lăsăm lui această plăcere sau, dacă vreţi, această grijă.

S-ar descurca el oare la fel de bine în faţa alambicatelor reţete de sarmale? Cine nu ştie: de la banalele sarmale ale bufetelor „Gospodina" şi pînă la sărmăluţele din piept de gîscă, considerate de I. Teodoreanu „stema culinară a Moldovei", e cale lungă. „Sărmăluţa, adevărata sărmăluţă moldovenească, reprezintă beatitudinea fără efort. N-o mesteci. Gura o apucă, o apasă, şi ca şi felioara de topotan, incomparabilul pepene galben dobrogean, sărmăluţa piere onctuos, lăsînd parfumul şi regretul existenţei ei fondant efemere".

„La aşa mîncare — să spunem şi noi cu vorba caldă a lui Mihail Sadoveanu — se cuvine şi o băutură potrivită". Nu e chiar întotdeauna nevoie de „un ulcior smălţuit verde", cu vin de Cotnari, rămas „din pivniţele lui Ştefan—Vodă—Bătrînul", aidoma cu cel al răzăşului Lăzurel Grigore, vin care „sfinţiră şi limpeziră" ochii domnului abate de Marenne, solul curţii Regelui Soare. Fără îndoială însă, „ulciorul trebuie să cuprindă bun lucru" şi mai cu seamă oaspeţii trebuie neapărat să facă întocmai ca abatele de Marenne „profesiunea de credinţă în ceea ce priveşte nemaipomenita potrivire între acea băutură şi acele lucruri fierbinţi şi picante"... „bulzişori aurii", sarmalele răzăşiţei. Deci...

ÎNAINTE DE MASĂ: APERITIVE

Cînd primiţi oaspeţi, nu puteţi trece imediat la masă. Ca atmosfera să se însufleţească, ca timpul să treacă agreabil dar mai ales spre a stîrni apetitul oaspeţilor, gazda va servi „ceva" de băut. Aperitivele pe bază de alcool: ţuică, şliboviţă, votcă, vermut, whisky, gin etc. sau amestecurile de băuturi — aşa-numitele cocteiluri — sînt la modă.

Dacă oaspeţii au venit pe neaşteptate, evident, veţi oferi ceea ce aveţi în casă; dar dacă e o reuniune organizată şi mai ales cu caracter festiv, e recomandabil să fie pregătită la îndemînă o tavă cu diverse aperitive din care fiecare invitat să-şi aleagă pe cel potrivit gustului său.

Aperitivele vor fi însoţite de gustări sărate: minisandvişuri nu prea săţioase, alune sărate, măsline, saleuri. Francezii le numesc sugestiv „amuse-gueule", cu înţelesul de gustări care desfată gura. Cum le vom servi? *Ţuica, votca, şliboviţa, vermutul le vom servi reci, ţinute la gheaţă.*

Whiskyul se oferă într-un pahar mare cu un cub de gheaţă şi apă gazoasă. Ginul se bea rareori pur. El serveşte de obicei la prepararea cocteilurilor.

Cocteilurile sînt fie amestecuri de diferite băuturi alcoolizate, fie combinaţii de băuturi alcoolizate cu adaos de suc de fructe, de frişcă, ouă etc. Ele trebuie servite foarte reci, imediat după ce au fost făcute.

COCTEILURILE SE POT PREPARA

1) Fără material special: *vărsînd direct băuturile componente în paharul comeseanului (**pahar cu picior**).*

De pildă: 2/3 gin, 1/3 vermut alb de la gheață.

2) Cu un pahar gradat pentru amestecuri și o linguriță cu mîner lung. Se pun în acest pahar cîteva cuburi de gheață, apoi se toarnă pe rînd dozele prevăzute din fiecare băutură care intră în compoziție. Dozele se socotesc în funcție de cîte pahare de cocteil dorim să pregătim. Se amestecă cu lingurița și apoi se toarnă în paharul oaspetelui.

Încercați aceste amestecuri (socotite pentru o persoană):

— cîteva picături de angostura, cîțiva stropi de coajă stoarsă de lămîie, 1/2 pahar de gin, 1/2 pahar de vermut;

— 1/4 pahar de gin, 1/4 pahar de coniac, 1/4 cremă de cacao, 1/4 frișcă.

3) Același material plus o storcătoare de lămîie:

— 1/3 pahar de gin, 1/3 pahar de vermut, 1/3 pahar suc de portocale.

— 3/4 pahar suc de grepfrut, 1/4 pahar de gin.

4) Cu un shaker. (Shaker-ul e un fel de pahar format din două părți care se îmbucă una într-alta. Se găsește în comerț. Shaker-ul e bine să fie încăpător. El e necesar pentru cocteilurile care cer un amestec puternic și prelungit.)

— 3/5 rachiu alb sau votcă, 1/5 zeamă de lămîie, 1/5 zeamă de portocale, o linguriță de vișinată, o linguriță de zahăr, cuburi de gheață. Se agită amestecul cu putere și se servește într-un pahar cu picior;

— 1/2 coniac, 1/4 triple sec, 1/4 suc de lămîie;

— un pahar de vin cu suc de roșii, 1/2 pahar de vin cu votcă, 1/4 pahar cu suc de lămîie. La dorință, sare, piper.

*

Odinioară, pe vremea bunicilor, oaspetelui care trecea pragul i se servea (după un bun obicei) o dulceață și un pahar cu apă rece. Moda de azi spune (dar nu și gastronomii) că de-a lungul întregii zile, de dimineață și pînă în puterea nopții, se poate oferi o băutură alcoolizată din categoria așa-numitelor „long drink", printre care preferate sînt: vermutul, whisky-ul, votca și diverse cocteiluri, la alegere.

LA MASĂ: VIN

Sîntem în preajma revelionului. Mulți dintre dv. îl vor petrece acasă într-un cadru strict familial, cu prieteni intimi sau cu oaspeți deosebiți. Vinul este complementul indispensabil al mesei, fie ea modestă ori foarte pretențioasă.

Printre invitați se va găsi, fără îndoială, „cunoscătorul", cel spre care se întorc de obicei privirile în clipa în care se destupă o sticlă de băutură aleasă. Cu nările dilatate el va aprecia aroma, apoi va bea încet o sorbitură în timp ce, în cea mai mare liniște, toată lumea îi va aștepta verdictul. Dar fiecare dintre dv. poate deveni un amator avertizat. În realitate vă va fi de ajuns un mic vocabular care să impresioneze. Stăpîn pe un număr oarecare de calificative, „știința" dv. va emoționa. Sînt însă calificative care se potrivesc deopotrivă vinurilor roșii ca și celor albe și sînt unele care merg fie numai cu cele roșii, fie numai cu cele albe.

CALITĂȚILE VINULUI

Despre un vin roșu sau despre unul alb veți putea spune că e bogat, copios dacă are un pronunțat gust rezultînd dintr-un mare număr de elemente constituante, alcool, acizi, săruri, eteruri, tanin etc. (Vinuri roșii tari, generoase, sînt, de pildă, Cabernet Sauvignon, Pinot Noir de Odobești sau Dealul Mare, spre deosebire de Băbeasca de Nicorești care e un vin roșu mai ușor.) Dacă nu veți găsi vinul destul de plin, veți spune simplu că e un vin ușor.

Despre un vin roșu se spune de obicei că are buchet. Asta înseamnă că elementele volatile din vin se fac simțite cînd se inspiră pe nări aroma lui. Un vin roșu cu buchet nu e necesar să fie plin, copios. Sînt și vinuri ușoare care au buchet.

Buchetul este mai cu seamă apanajul vinurilor roșii, dar sînt și vinuri albe cu buchet.

Cît despre vinurile albe, stă în puterea tuturor să distingă un vin sec de un vin dulce: la primul, totalitatea zahărului conținut în struguri a fost transformată, prin fermentație, în alcool, în timp ce al doilea păstrează încă o oarecare cantitate de zahăr.

Un vin sec trebuie să fie ușor, în timp ce un vin dulce-licoros nu e bun decît tare. Vinurile seci cunosc variante mai aspre sau mai dulcege.

VINURI ȘI MÎNCĂRURI

Și acum, fiindcă ați devenit experți în materie de calitățile vinurilor, se pune întrebarea: cum trebuie ele asociate cu mîncărurile pe care le vom servi. Mai toată lumea știe că sînt în această privință anumite reguli care se cer respectate, dar mulți nu le cunosc decît vag, și prea puțini le urmează.

Dacă veți putea reține cele pe care le enumeră specialiștii puteți fi siguri că nu veți comite greșeli esențiale.

• Pentru o masă obișnuită preferați un vin sec, alb sau rosé. Dar și un vin roșu bun este de asemenea potrivit.

• Dacă masa are un caracter mai deosebit, e de preferat să serviți mai întîi un vin alb sau rosé și să continuați cu unul roșu. Dar nu vă simțiți dezonorați dacă veți servi un singur vin — cu condiția să fie bun.

Î(n) ocazii festive (și dacă buzunarul vă îngăduie) puteți încerca să realizați un acord perfect între meniu și

vin, așa cum o cer regulile gastronomice. (Un vin dulce și o mîncare sărată sau un fel foarte condimentat și un vin ușor sînt asocieri nefericite.) Iată cîteva acorduri de dorit între vin și mîncăruri.

• La gustări din ouă, ciuperci, la pește, la crustacee — vin alb sec.

• La preparate din carne neutră (ca friptura de pui sau porc) e de preferat un vin roșu ușor.

• Vînaturile ca și mîncărurile condimentate cer un vin roșu tare.

• La desert: un vin alb licoros. Șampania, vinul spumos se servesc după vinul licoros dar înainte de cafea care — susțin gastronomii — alterează gustul oricărui vin.

Nu veți servi vin — oricum ar fi el — la fructe acre, sos cu oțet, înghețată, dulciuri cu ciocolată. Serviți oaspeților apă rece.

În cursul unei mese, vinurile vor fi aduse în următoarea ordine:

— vinurile albe înaintea celor roșii.

ce bem, cînd bem, cum bem

La desert se poate reveni la vin alb (dulce—licoros: Grasă de Cotnari, Chardonnet de Murfatlar, Muscaturi și Tămîioase).

— vinurile noi înaintea celor vechi;

— vinurile ușoare înaintea celor tari.

TEMPERATURA VINURILOR

Temperatura la care servim un vin este un factor important care-i poate pune în valoare calitățile, tot așa cum îi poate accentua defectele. Ca o regulă generală:

• *Vinul alb trebuie servit foarte rece, dar nu înghețat, căci frigul paralizează papilele gustative.*

• *Vinul roșu e bun „chambrat", adică la temperatura camerei în care va fi servit și unde va fi adus încă de dimineață. Vin chambrat nu înseamnă încălzit, deci nu veți pune vinul în apropierea surselor de căldură (radiatoare, sobe sau vara în locurile bătute de soare).*

• *Vinul spumos și șampania se servesc „frapate", la gheață, dar în nici un caz răcite la o temperatură mai mică de 6 grade.*

Cum se răcește un vin. *Cel mai bun procedeu este de a-l ține într-o găleată umplută cu un amestec de apă și bucăți de gheață. Șampania sau vinul spumos nu se lasă decît 15—20 de minute.*

Mai multe sticle deodată se pot răci într-un vas mare de lemn, plin cu gheață amestecată cu apă. (În lipsa unui asemenea vas va fi bună și cada din baie.) Ca vinul să fie rece tot timpul mesei e bine să avem o găleată specială din oțel inoxidabil sau dintr-un metal argintat. În felul acesta vinul poate fi adus direct la masă.

Vinul poate fi, de asemenea, răcit în frigider, unde va fi lăsat 4—5 ore, dar să nu uităm că atunci cînd oferim o masă unui număr mai mare de oaspeți, frigiderul e de obicei plin cu mîncăruri.

DUPĂ—MASĂ: CONIAC ȘI LICHIORURI

Dacă oaspeții dv. fac parte dintre cei cărora le place o băutură bună la vremea potrivită, vor fi profund decepționați atunci cînd le veți servi coniac, vișinată, lichior, drept aperitiv. Ar fi ca și cînd le-ați oferi tortul înainte de ciorbă.

Coniacul se servește la sfîrșitul mesei, după cafea, de preferat în boluri anume. Tot atunci se oferă și lichiorurile care, ca și coniacul, trebuie să aibă temperatura camerei.

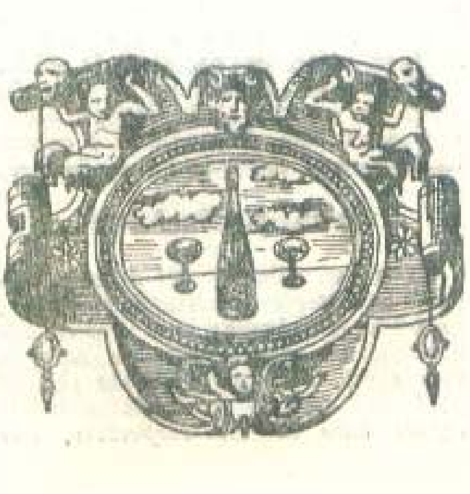

UMOR DE PESTE HOTARE

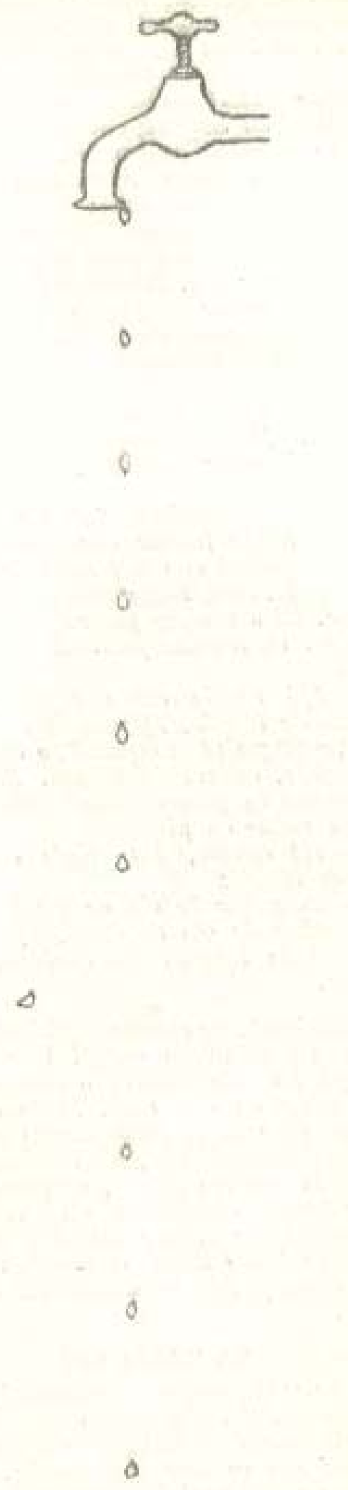

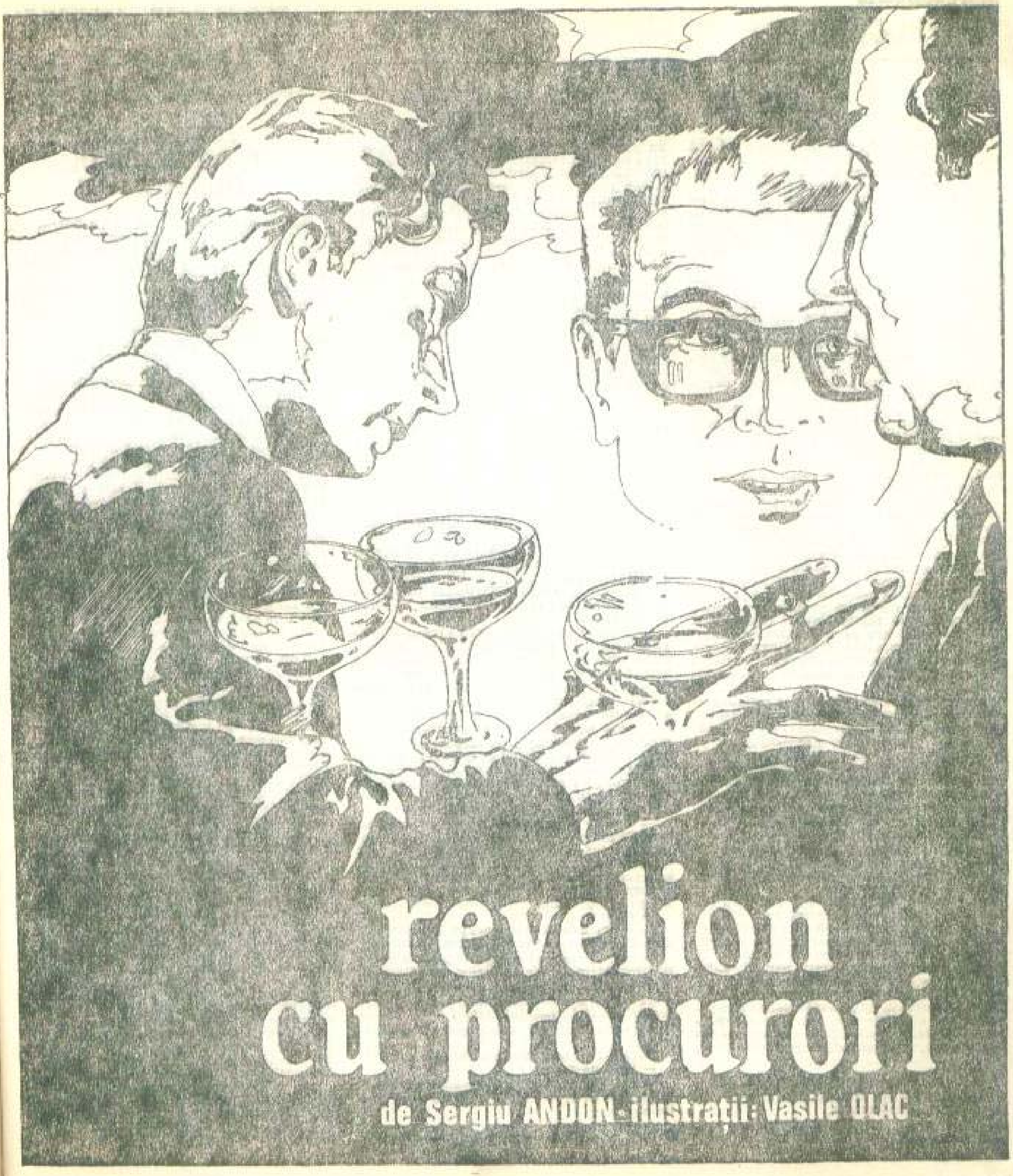

revelion cu procurori

de Sergiu ANDON - ilustrații: Vasile OLAC

REVELION CU PROCURORI*)

Nu-i foarte mult de atunci. Era o iarnă smiorcăită. M-am lăsat instigat de un amic să petrecem împreună Anul nou la țară. Adică aproape ca la țară, într-un tîrg de cîmpie, animat pe vremea raioanelor, pustiu pe vremea județelor și foarte pustiu în zilele de sărbătoare, atît pe vremea raioanelor cît și pe vremea județelor. N-am ținut niciodată la procedura cu sarmale și răvașe, deci sacrificiul deplasării mele nu era prea mare, dacă n-ar fi existat șovăiala de mic funcționar bucureștean, obișnuit cu gîndul că poate găsi, practic la orice oră, de unde să-și cumpere ce a uitat: pîine, lamă de ras ori chibrituri. Acolo mă situam departe de orice speranță de acest gen. Cuprinse în obloane grele, din lemn, cu vopseaua coșcovită și barate de reci diagonale metalice, cunoșteam din experiențe anterioare cum prăvăliile, toate casele tîrgului se retrag la ceasul sorocit în pacea repausului total. Ai crede că te afli într-un oraș fără suflare, dacă n-ar trece cînd și cînd cîte o pereche pe „stradă", la sau de la vreo petrecere de dincolo de obloane, el cu costum negru și palton maro, congestionat la față, bărbierit festiv, ea țopăind în valuri de parfum peste băltoace.

Dar inconvenientul acesta de cumpărător exmatriculat în afara orarelor comerciale era anulat de privilegiul că mergeam ca oaspeți ai unui procuror local. Era un camarad al amicului meu, procuror și el, la Procuratura generală. Localnicul scăpase de serviciul permanent la 1 Mai și 23 August, și acorda revanșa colegilor săi acum, cu ocazia ultimelor sărbători cuplate ale anului. Puteam deci să rămîn liniștit fără sare și chibrituri. Trăiam cu speranța unei plimbări romantice cu sania, cling-cling pe zăpada imaculată de la marginea tîrgului, pe banca din spate, ferit de eșapamentul erbivorelor din ham.

Neșansa mea a fost că vremea primăvăratică de la începutul lui decembrie să devină pe la mijlocul lunii tomnatică, iar toate nădejdile și promisiunile meteorologilor că păcătoasa de ploaie va îngheța odată, să fie în van. Spre sfîrșitul lui, anul devenea tot mai fleșcăit. A-ți petrece sărbătorile pe o asemenea vreme într-un tîrg din Cîmpia Dunării devenea cel mai bizar capriciu, dar promisiunea era făcută și nici Capitala nu-mi oferea ceva mai pe gust.

Iată-ne așadar, toți trei, în camera oficială, cu masa de lemn trasă lîngă patul de lemn, cu o pătură în carouri pe pat, cu o pătură în carouri pe masă și cu o pătură în carouri seara, în geam. Dar acum nu era seară. Priveam prin fereastră cum ultima zi din anul una mie nouă sute șaizeci și... se cerne în curtea din spate a procuraturii, comună cu a unui ferometal. Curtea avea aspectul unui cîmp de bătălie părăsit, datorită hîrtiilor de ambalaj, talașului, scîndurilor și scîndurelelor, tablelor, sîrmelor și cuielor rămase în urma avalanșei de cumpărători din ultimele zile. Într-adevăr, în această curticică înclinată, în care curgea noroiul moale, mărginită de magazii din lemn, un garaj din P.F.L. și două privată tip rural — una mai semeață alta mai aglomerată, corespunzătoare celor două instituții — în această curticică făcuseră joncțiunea coloanele ceapiștilor care primiseră zilele-muncă și coloana cadrelor de la unitatea militară cea mai apropiată. Cele două coloane înghițiseră literalmente pe vînzătorii cu halate albastre și bascuri, iar odată cu ei tot ce venise nou sau fusese refuzat un an întreg ca bun de folosință îndelungată. Ziua de 31 cădea duminica, bătălia se încheiase din ajun cu victoria ambelor tabere, a rămas doar cîmpul joncțiunii în ploaie, amuțit și murdar. Iar eu priveam prin geam cu o speranță demență sub frunte. Nădăjduiam, gînd de om bolnav la cap, nădăjduiam să se întîmple ceva. Un caz. Ceva care să impună deplasarea procurorului și odată cu a lui și a noastră.

— Numai de nu s-ar întîmpla ceva, spuse procurorul local, pe numele lui Iosif Moraru.

— Pe ploaia asta, te-a luat dracu'. fu de părere cel din *generală*, Virgil Romeci.

— Cam rar An nou liniștit.

— Ce poate să se întîmple de un An nou! — am exclamat eu nedumerit, fără altă experiență a evenimentelor senzaționale decît cele aflate de la portăreasa blocului, cînd reușește să mă prindă și să mă rețină.

— Se mai îmbată oamenii. Cîte un zurbagiu provoacă scandal, scandalul degenerează în bătaie, bătaia în... poți să mai știi? Apoi accidentele... Șoseaua Națională se află la mama naibii, dar am și eu o porțiune de vreo 20 km din ea.

— Azi o să fie liniște. *Mîine* încep chemările! Virgil Romeci a accentuat pe „mîine", sigur pînă și pe impreciziunile profesiunii sale. Siguranță care mă făcea să disper.

— De fapt nu poți să știi niciodată, spuse Moraru, mai rezonabil. (Era pe vremea cînd procedura penală obliga pe procuror să se deplaseze și să verifice zeci și sute de cazuri mortale, neprovocate, dar suspecte, începînd cu înecații și terminînd cu bolnavii de inimă.) În meseria noastră orice îți poate aduce surprize. Și veselia, și tristețea, și apa, și vîntul, și trăsnetul, și ceața...

— ... Ceața? Să nu exagerăm!

— Vai de mine! Se cunoaște că ești profan. Te gîndești numai la crime. Astă-toamnă am avut cîteva zile de ceață neobișnuit de densă și am trăit tot timpul cu frica-n sîn. Îmi ziceam că acuși-acuși sună telefonul și trebuie să plec la vreun accident pe șosea ori pe calea ferată.

— Ei și?

— N-am avut pe șosea ori pe calea ferată, dar am avut pe Dunăre, între două nave.

— Noi aproape că ajungem să avem un fel de presimțire a evenimentelor, zise Romeci.

— Odată, cînd mi-era lumea mai draga, am avut un accident mortal de muncă... în ce sector crezi? În administrație!

— Dar ce-a făcut? S-a-nțepat cu vreo peniță?

— Nu. I-a căzut unuia un fișet în cap.

— Fugi de-aci!

— Da. Îl transporta cu o căruță, și herbecul ăla de la hățuri nu-l ancorase cum trebuia.

— Hai, povestește-mi și mie un caz mai interesant!

— Tu ce zici, merită? — l-a întrebat Moraru pe Romeci, în glumă și pentru a-și aduna gîndurile.

— Merită, merită! E băiat bun.

— Bine. Atunci am să vă spun cazul care îmi este cel mai drag din toată cariera. Numai să aveți răbdare că o iau pe îndelete!

POVESTIREA PROCURORULUI IOSIF MORARU

Într-o după-amiază, un țăran bătrîn s-a rătăcit pe cîmp. Este foarte neobișnuit ca un țăran, mai ales bătrîn, să se rătăcească pe tarlalele din jurul satului său, oricît de departe ar merge el și oricît de nemărginită ar fi cîmpia. Cîmpia aceea pare într-adevăr nemărginită, o știe toată lumea, se numește Cîmpia Bărăganului și are inima ca un patrulater, format din trei căi ferate și un rîu — Ialomița. Distanța dintre laturi este de zeci de kilometri. Această uriașă suprafață de stepă este aproape pustie, fără așezări omenești, cum te îndepărtezi de extremitățile patrulaterului către mijlocul lui. Acolo se rătăcise moșul, plecat dintr-unul din satele mărginașe, de la casa lui, mînat de o noră veninoasă, ca să nu stea degeaba, să culeagă o poală de sfeclă rămasă pe brazdă. A fost în după-amiaza aceea vreme mare, o furtună grozavă, cu nori negri, fulgere și trăsnete neobișnuite pentru o zi de toamnă. Valuri de apă s-au abătut peste cîmpie — un adevărat potop. Cerul s-a întunecat în plină zi, băgînd groaza în ciobanii și țăranii de pe cîmp, băgînd groaza și în bietul bătrîn care, fără să piardă sfeclele adunate, a tras și el picioarele mai iute, într-un fel de fugă bătrînească. Numai că a luat-o în direcția opusă a satului. Și, pe întunecime, s-a tot depărtat către mijlocul nedefinit al cîmpului. Purtat de vînt, bătut de ploi, supt de noroiul neiertător al gliei, moșneagul a fugit ce a fugit, apoi au început să-i cadă sfeclele din traistă și după alți cîțiva pași a căzut și el.

Aflînd de moartea bătrînului, nora s-a gîndit imediat că cineva îi va cere socoteală că l-a trimis peste cîmpuri. Nurorile sînt foarte suspicioase la treburi d-astea. Deci nora cea aprigă a răspîndit pe loc zvonul că bătrînul nu s-a rătăcit întîmplător și nici n-a murit de ploaia care a bucurat toată vînta pielea lui scorțoasă de țăran. Cică pe acolo ar fi fost o stînă și ciobanii tineri de la stînă l-ar fi fugărit pe moș, ca să-și rîdă de el. Numai astfel se explică de ce bătrînul a luat-o în direcția opusă satului.

Procurorul Moraru, sosit pentru anchetarea acestei morți suspecte, a luat cunoștință de versiunea nurorii, a luat cunoștință de versiunea satului și a inspectat locul faptei cu multă atenție. Adică a încălțat o pereche de cizme de cauciuc albe de la ferma zootehnică și a pornit de la moș înapoi, pe urmele lui, perfect păstrate în glodul proaspăt. Spre uimirea gurilor căscate, care au reușit să se strîngă și acolo, în cîmp, cercînd să privească dincolo de frontiera vieții, Iosif Moraru a străbătut vreo doi kilometri. Dar nu în linie dreaptă, ci făcînd din loc în loc roiocoale în jurul aceluiași punct. Refăcea sinuoasa cărare de pași ai bătrînului. Ea semăna oarecum cu proiecția pe orizontală a unui fum de țigară. Urma era la început o linie frîntă, cu zigzaguri rare, stagna ici-colo unde pașii bătuseră noroiul pe loc, răsucind probabil capul spre cele patru puncte cardinale, după aceea urmele porneau decise, drepte, spre nord, exact în direcția în care n-ar fi trebuit.

*) *Am păstrat unele nume reale, pe altele le-am schimbat, în funcție de împrejurări. Faptele sînt însă exacte.*

Descriau după un timp cîte un cerc de vreo 30 de metri diametru, ca un laț, o luau din nou spre nord, din nou un laț, mai mic, apoi din ce în ce mai des cărarea se înnoda în cercuri mai mici, de parcă un magnet rechema pașii spre sat, spre steaua lui polară, spre ograda ce fusese aproape 80 de ani centrul vieții și al lumii moșneagului căzut; pe măsură ce înaintaseră, pașii deveneau tot mai strînși, tot mai apropiați, tot mai tîrșiți, prin tina groasă, grea pe tălpi, semn că picioarele nu mai ascultau nici de polul lor nord, nici de celălalt pol nord, nici de bătrîn, nici de nimic.

Refăcînd din urme înfruntarea moșneagului cu stihiile, procurorul a considerat cazul elucidat și a închelat dosarul. Foarte mirat a fost după aceea, cînd lucrarea a fost cerută de procuratura regiunii, cu unul dintre acele ordine redactate stereotip, printre rîndurile căruia se descifra existența unei reclamații. Dosarul a plecat, s-a întors după o lună, tot cu o expresie stereotipă („nemaifiindu-ne necesar"). Moraru s-a interesat și a aflat că într-adevăr existase o reclamație.

— De ce? — l-a întrebat el odată pe șeful de post. Ce-or mai fi vrînd? Sînt învățat cu reclamațiile, dar nu în cazuri din acestea. Adevărul e bine stabilit, de împărțit n-au nimic ce să împartă, primejdia pedepsei nu mai amenință pe nimeni... De ce?

— Să vă raportez, tovarășu' procuror! Oamenii ăștia sînt cam suciți. Ce credeți că le-a mai trecut prin cap? Cică de mult, tot în locul acela, a mai murit cineva. A fost omorît. Nu știu cine, nu știu de ce, că au trecut mulți ani de atunci, iar eu sînt nou în comună, dar vinovatul a fost descoperit și pedepsit. În serile după ce ați fost dv., toată lumea n-a comentat decît ancheta. Fiecare spunea ce-i trăsnea prin minte. Astfel și-au adus aminte și de crima cea veche. Cineva a pomenit de ea în bodega cooperativei. S-a încins discuție, ca între bețivi, dar deodată, unul, Iamandi Gheorghe, un tractorist, prinde de spune:

— Vedeți-vă de treabă că nea Nedelcu a făcut degeaba pușcărie atunci!

— Ce vorbești, mă! De unde știi tu care nici nu erai la școală?

— Ba aveam 14 ani.

— Și de unde știi?

— Eh!

Tractoristul n-a mai vrut să spună nimic. De față era și băiatul mortului de-acum, care s-o fi simțit obligat, dacă n-o pedepsește pe nevastă-sa, cel puțin să vă reclame pe dumneavoastră. Se cheamă că se interesează de tată-său, nu?

— Cîți ani are tipul?

— Cine? Fiu-său?

— Nu, tractoristul.

— Iamandi? Vreo 28—30.

— Im-hi! Crezi că dacă-l chem la mine spune mai mult?

— Nu spune, tovarășu' procuror.

— Măi, dar Nedelcu ăla, ori cum îl cheamă pe vinovat, vinovatul de crimă...

— Nedelcu, Nedelcu! Nedelcu I. Ion...

— ...el s-a plîns vreodată că e nevinovat?

— Niciodată. Cel puțin de cînd sînt eu la post. Dar nu, nu s-a plîns nici înainte, că l-am întrebat eu pe cel care mi-a povestit discuția de la bufet.

— Ce fel de om e?

— Cumsecade. Foarte cumsecade. Lucrează la zootehnie. Iamandi e însă cam zurbagiu. Cred că și ce-a vorbit atunci a fost numai așa... ca să-și dea importanță.

*

Procurorul Iosif Moraru nu l-a chemat la el pe Nedelcu I. Ion decît după o lună. N-avusese timp, dar a și vrut să mai treacă vremea, să se răcească definitiv amintirea discuției din bufet. A ales prilejul confirmării unui mandat de arestare pentru un furt de cereale comis la baza de recepție. Atunci, cîrpurile... pentru adîncirea verificărilor, a citat pe toți martorii cercetării, vreo nouă oameni. Al zecelea, cu același număr de dosar pe chemare, dar care nu știa nimic, era Nedelcu I. Ion. L-a lăsat ultimul. Ceilalți oameni au plecat. Veniseră împreună, dar după ce l-a audiat pe primii nouă, procurorul a plecat undeva. Chemat. Așa că țăranii n-au mai vrut să-l aștepte pe tovarășul lor, grăbiți să nu piardă trenul de douăsprezece. Nedelcu a rămas cuminte în holul strîmt, lîngă gazeta de perete, pînă spre ora trei, cînd procurorul s-a înapoiat și l-a chemat la el.

*

— Ia spune-mi și mie, nea Ioane, cum a fost bre cu crima aceea?

Țăranul stătea pe scaun, drept în fața anchetatorului, pe a cărui față citea multă degajare. Parcă l-ar fi invitat să repete o glumă spusă undeva. „Ce-o fi cu asta?" De atunci... De la începutul anchetei... După ce a recunoscut, după ce a făcut mărturisiri complete, în a treia zi de la arestare, de atunci a ținut-o una și bună cu aceleași declarații peste tot, la judecată, la închisoare, numeroșilor curioși de acolo.

Nici n-a executat decît trei ani. N-a fost încadrat la crimă de omor, ci la „lovituri cauzatoare de moarte", ceva mult mai ușor... Ceilalți doi inculpați, că fuseseră trei, au fost achitați. A stat puțin închis, dar femeia tot l-a părăsit. Nu-i nimic. N-avusese copii cu ea. Cea de-acuma nu l-a întrebat niciodată ce și cum. Dar acest procuror... așa... de unde pînă unde?... Nu pare om rău... Ce i-o fi venit, ce i-o fi venit să răscolească...

— Ngî-hî-hî... Ngî-hî-hî...

Ion I. Nedelcu, om în toată firea, încercat de necazuri, porni brusc și nestăpînit, spre marea lui rușine, să plîngă în hohote. Sughița, lacrimile îi țîșneau din ochi de parcă săreau, nu se prelingeau, oprindu-se între țepii bărbii îngălbenite de soare și de praf.

— D-de... ce... de ce mă întrebați, domnu' procuror?

— Uite-așa... nea Ioane... Uita-așa, de curios...

A trecut mult pînă să mai spună ceva Ion Nedelcu. Nu mai plîngea. Dar era de două ori mai mic decît adineauri cînd stătea pe salã. Parcă se topise pe jumătate. Procurorul aștepta răbdător. Tîrziu-tîrziu, cu voce înceată și umedă, cu vocea altuia, cu voce de altcîndva, nea Ion Nedelcu și-a adunat puterile și spuse:

— Nu știu de ce mă întrebați. M-oți crede, nu m-oți crede... eu fapta aceea n-am comis-o. Dar nu mi-am închipuit că o să mă mai întrebe cineva vreodată.

— Ai recunoscut?

— Da. Am recunoscut. Și aș mai recunoaște dacă ar fi nevoie. Tot n-ar mai putea nimeni să ghicească adevărul. Dacă nu s-a găsit atunci... Poate doar mortul în ceruri o ști... Dar nici el!... Cred că nici el n-a văzut nimic. Cine poate să mai știe ce s-o fi întîmplat în noaptea aceea. Acolo? Im?

*

În noaptea aceea, acolo, se culcaseră sub cerul liber patru tineri descreierați din comună. Doi de șaptesprezece ani, doi de șaisprezece. Erau cei mai zurbagii și mai stricători flăcăi din sat. Doi erau frați, alde Bucur, copiii unuia învinuit de omor în tinerețe dar scăpat, zice-se, cu bani grei dați pe unde trebuie; ceilalți doi erau prieteni, de aceeași teapă. Nimeni nu se putea înțelege cu ei, nici la treabă, nici la joc. Dar sătenii le purtau pică în special pentru că furau recolta de pe cîmp: snopi de grîu, floarea-soarelui neculeasă, porumbul de cînd era de fiert. Furau în stil mare, cu căruța. Pe vremea aceea nu era nici vorbă de C.A.P., oamenii își aveau fiecare pămînturile lor și prădăciunile făcute îi usturau foarte tare. Dar nimeni nu putea nici să-i prindă, nici să-i dovedească pe cei patru bănuiți, ei aveau caii iuți, totdeauna dădeau lovitura într-alta parte, Bărăganul era mare, nesfîrșit. Se pare că cele furate nici nu mai treceau prin sat, oricum căile furturilor rămîneau necunoscute, se vedeau doar golurile lăsate în urmă.

În seara cu pricina, 30 august 195..., zurbagiii plecaseră în goana unei căruțe, ieșiseră prin partea de miazănoapte a comunei și o luaseră spre inima cîmpiei. Dar cine putea să mai descifreze urma lor pe drumeagurile subțiri, schimbătoare în fiecare an, care o dată desprinse din uliţele satului se împleteau și se despleteau pînă la orizont?

Și cine putea să-i oprească? Ce? Ei n-aveau locuri în cîmp? Ei n-aveau voie să-și scoată caii la păscut pe terenurile lor?

Cei care i-au văzut plecînd seara s-au mulțumit să meargă și să-l anunțe pe primar. Sau președintele Comitetului provizoriu, parcă așa se numea pe atunci. Președintele a chemat pe cei trei paznici de cîmp și le-a dat dispoziție să ia urma hoților și să-i prindă asupra faptului, iar pînă dimineață să-i aducă la primărie. Unul din paznici era Nedelcu.

Dar, se pare, în noaptea aceea, tinerii avuseseră de gînd să fie cuminți. În orice caz au mers cale de vreo 15 km și au deshămat pe un loc de-al lor, de-al celor ai lui Bucur. Aveau acolo o miriște pe care, spre sfîrșitul lui august, răsărise printre cotoarele paielor de grîu ceva trifoi. Mărunt, nevătămător. Pîn-au ajuns, pîn-au pregătit locul de popas, pînă s-au mai foit, s-a făcut cam miezul nopții. N-aveau ceas. Au împiedicat caii, le-au dat drumul să pască prin jur și s-au culcat. Doi în căruță, doi sub căruță, cu capetele între roți și corpurile în afară. Dormeau sub cerul plin de stele, care se aprindeau și se stingeau în liniștea de gheață. Era o noapte întunecoasă, senină, dar fără lună. Aerul era liniștit. Nu se auzea decît fornăitul cailor. Iar mai tîrziu, peste vreo două ceasuri, zgomotele a ceea ce avea să se întîmple.

Întîmplarea, Iosif Moraru a aflat-o așa cum era ea reprodusă în piesele dosarului, pe care l-a cerut printr-o scrisoare politicoasă din arhiva fostului Parchet Ialomița. Procurorul l-a studiat pe îndelete, l-a citit de mai multe ori și a reținut ca singur element cert faptul că, la vreo două ceasuri după miezul nopții, Fane al lui Bucur, cel de șaisprezece ani, a urlat. *Cum a urlat*, aici declarațiile parcă ascundeau ceva. Adică cei trei însoțitori ai lui susțineau că ei nu știu exact ce s-a întîmplat. În timp ce dormeau, Fane a dispărut dintre ei. Se vede treaba că s-a sculat și s-a dus mai încolo în porumb. S-au deșteptat doar cînd el a dat un răcnet. Atunci au mai auzit cum foșneau tulpinile uscate, cineva fugea printre ele, s-au dus și l-au găsit pe Fane văitîndu-se. Se ținea cu mîinile de stomac. L-au cărat pe sus la căruță, unde a murit imediat.

Peste vreo zece minute au apărut cei trei paznici de cîmp. Auziseră zarvă, au întrebat ce se întîmplă, le-au arătat că Fane-i mort, li s-a spus să termine cu gluma și cu prostiile, dar ei nu și nu că nu e glumă, nu-s prostii și Fane nu se preface. Fane nu se prefăcea. Cînd paznicii s-au convins de realitatea morții, au plecat să anunțe în comună.

Ce spuneau paznicii? Declarațiile lor se potriveau foarte bine între ele și cu cele ale

REVELION CU PROCURORI

băieților. Ei susțineau că au tot mers peste cimp, executind ordinul, pină ce-au ajuns pe tarlaua numită Hagianca. Acolo au auzit sforăit de cai. Și-au închipuit că tinerii urmăriți fură pe loc străin. Au hotărît să se împrăștie în lanț ca de trăgători, Nedelcu la mijloc, Gavrilă Constantin și Stoica Toader pe lături. Cu ce erau înarmați? Nedelcu avea o furcă, ceilalți doi — bite. În porumb s-au risipit. Au mers ce-au mers, pină cind Gavrilă și Stoica au auzit un icnit și apoi un urlet dinspre centru, după aceea porumbul a foșnit mai tare și Nedelcu a apărut speriat. Zicea că s-a întîlnit nas în nas c-o umbră și de spaimă a dat cu furca. Au rămas un timp, s-au sfătuit, apoi s-au dus la căruță și mai departe știți întîmplarea. Nedelcu recunoștea și el că așa s-au petrecut faptele.

În toată povestea aceasta, procurorului nu i-a plăcut un singur lucru: raportul medico-legal. Fusese întocmit un act vădit expeditiv, de un medic vădit nepriceput într-ale morților și, mai ales, evident fără autopsie, numai pe baza examenului extern. Dar și acest examen extern era cît se poate de ciudat. Semnatarul actului susținea că pe abdomen se găsiseră niște leziuni „ce par a fi cauzate cu furca — scria în act — dar nu se pot distinge din cauza gradului înaintat de putrefacție". Fapta fusese comisă în noaptea de 30/31 august. Inspecția cadavrului fusese făcută în ziua de 1 septembrie. Plăgile înțepate și străpunse, cum ar fi cele de furcă, pot fi identificate și după șase luni de la înhumare. Atunci?... Actul era tendențios.

Firesc ar fi fost ca procurorul să-l reaudieze pe Nedelcu Ion. Dar el nu s-a grăbit. Nici de prea multe precizări privind motivele „recunoașterii" de atunci nu avea nevoie. Voia să procedeze fin, prin învăluire. Privea copertele galbene ale dosarului și își zicea că îl așteaptă o muncă de arheolog. Trebuia să înlăture praful vremii cu perluța, cu degetele goale. Cu toate acestea nu avea răbdare să nu-i asculte pe ceilalți doi paznici, care fuseseră arestați atunci împreună cu Nedelcu și apoi achitați. Procurorul a emis citații pe numele lor.

Dar citațiile s-au întors cu mențiunea de care procurorul se temuse cel mai mult. Pe fiecare chemare în parte era scris cu creionul chimic de o mînă neîndemînatică, de poștaș: „Decedat".

Nici căutarea medicului n-a avut mai mult succes. Dispăruse din țară.

Dealtfel, chiar din dosar rezulta că Gavrilă C. și Stoica T. erau destul de înaintați în vîrstă. Moraru a încercat să și-i imagineze în arest, după aceea în momentul eliberării. Bieții moșnegi! Probabil că și-au făcut niște cruci pînă-n pămînt. Dacă erau bătrîni trebuie să fi fost și credincioși. Credincioși... credincioși... Asta ar fi ceva!

În prima zi mai liberă procurorul s-a dus în comuna cu pricina. „Cum a murit Gavrilă? Cînd și de ce? Cînd a murit Stoica?"

Amîndoi răposaseră acasă, în patul lor, unul curînd după judecată, celălalt numai de vreo șase ani. Procurorul a luat rudele la rînd. Cine l-a asistat în ultimele clipe. Ăla... și aia... și ăla... Omul legii a stat de vorbă cu toți, pe rînd. Cei ai lui Gavrilă nu-și mai aminteau nimic. Povesteau alte scene din viața bătrînului. Rudele lui Stoica, două nurori și nevastă-sa — bătrîna încă trăia — i-au împuiat capul cu fel de fel de fleacuri. Țineau neapărat să-l asigure că moșul a murit spovedit, împărtășit și cu lumînare. O mie de vorbe seci pentru două grăunțe de jar. Bătrînul paznic Stoica Toader ținuse în ultimele clipe să-și despovăreze sufletul și să spună că Nedelcu Ion a fost nevinovat. Păcatul declarației lui mincinoase să cadă asupra celor care l-au silit s-o dea.

Puțin. Foarte puțin. Dar experiența aceasta l-a făcut pe procuror să mai revină în comună cînd i-a permis timpul. Oricît de importantă ne pare nouă acum povestirea, pe atunci această lucrare nu putea figura decît pe ultimul rînd al agendei lui de lucru. Era aproape benevolă. Deci s-a întors și a stat de vorbă cu rudele victimei. Cu cei care l-au adus din cîmp, cu cei care l-au privegheat, cu cei care s-au îngrijit de cele obișnuite, cu cei care l-au spălat trupul fără viață. Riscul unor declarații de complezență era mai mic decît în cazul neamurilor lui Stoica Toader, dar Moraru a fost totuși prudent și nu i-a lăsat să priceapă ce urmărește.

Doi bărbați tineri îl spălaseră. Ei își aminteau foarte clar că au văzut cadavrul dezbrăcat. Nu era mai stricat decît un mort obișnuit, dar avea urme mari pe spate, de om bătut, uite-așa niște vînătăi! Moraru își reținu zîmbetul și se arătă interesat de ele, deși cunoștea că n-aveau nici o semnificație. Erau lividitățile cadaverice.

— Dar alte urme?
— Nu, nimic.
— Pe stomac?
— Nimic. Doar dunga învinețită a curelei.
— Hainele cînd vi le-a restituit?
— Cine?
— Postul sau parchetul.
— Hainele lui?
— Da.
— Dar nu ni le-au cerut. Nici postul, nici parchetul. Le-am dat mai tîrziu de pomană.
— Hainele aveau ceva?
— Erau uzate. Haine de lucru.
— Ceva urme?
— Nu. N-aveau nimic.
— Întregi?
— Erau întregi.

★

Devenea limpede că versiunea furcii fusese croită în funcție de „arma" lui Nedelcu. De ce tocmai a lui dintre cei trei paznici? Cu el era numai o chestiune de amănunt. Forțarea lucrurilor începuse nu prin alegerea lui Nedelcu ca țap ispășitor, ci a tuturor celor trei. Vicioasă părea însăși versiunea „paznicii". Tipic pentru erorile judiciare. În lipsă de vinovat, e înhățat primul sosit la locul faptei. Dar cum de nu s-a orientat faimosul anchetator (numele lui apărea peste tot — Maxim, plutonierul Maxim), cum nu i-a bănuit pe cei trei tineri? Pe însoțitorii victimei? Dacă i-ar chema procurorul să-i întrebe? N-o fi zadarnic? Au tot interesul să susțină versiunea de atunci, care i-a salvat pe ei.

★

Dar iată că cei trei prieteni ai lui Fane Bucur, acum oameni așezați, cumințiți,

n-aveau de gînd să-și mențină vechile declarații. Adică și le mențineau, însă pe cele făcute prima dată, care nu apăreau la dosar.

Ei au spus de la început că dormeau. Doi în căruță, fratele lui Fane dedesubt, lîngă el. Cînd Fane a urlat, a urlat de acolo, de pe loc, de unde dormea, nici nu s-a clintit din culcușul lui. Buimaci de somn și de întuneric n-au reușit să desluşească nimic în noapte. Fane însuși zăcea în cea mai cumplită nedumerire. Se ținea cu mîinile de burtă și urla. Apoi s-a auzit un zgomot de căruță. Fane a mai urlat puțin și a murit. După aceea au apărut paznicii.

— Un zgomot de căruță?

— Da, da! O căruță cu doi cai.

— După ce ați cunoscut că era cu doi cai?

— Cum după ce? După tropot!

— Pe unde se auzea?

— Pe drum. Că noi ne instalaserăm mai departe de capul locului, deci de drum.

— De ce n-ați spus așa la anchetă?

— Dar n-am spus? Ori am apucat să spunem ceva? Cînd a intrat plutonierul Maxim în noi cu pumnii, că ăla știa să bată, avea stagiu ca jandarm, credeți că am mai apucat să spunem ceva? Nu și nu că noi sîntem vinovații! Că noi l-am omorît pe Fane! Cine altcineva avea ce să caute în puterea nopții pe Haganca?

„Căruță, ai? — zicea el — derutezi cercetările!" Și jap! Și jap! Dar ne-am ținut tare, n-a vrut nici unul să mărturisească ce n-a făcut. Atunci ne-a învățat să declarăm fiecare despre ăilalți. Dar nici așa n-a mers. Între timp, porția de bătaie o luam mai regulat decît masa. La urmă ne-a spus că a descoperit pe vinovați, sînt paznicii, dar să declarăm că pe Fane l-am găsit în porumb. Că ne dă drumul. Am declarat și am scăpat. Și de bătăi, și de învinuiri.

Va să zică, așa se desfășurase ancheta!

★

Procurorul a dat apoi de urma președintelui Comitetului provizoriu. Era pensionar, stabilit la oraș. A oferit relații cu bunăvoință. Da, îi trimisese pe paznici să-i prindă pe tineri. Dar nu asta îl interesa pe procuror. A asistat dumnealui la cercetarea locului faptei? Da? Dacă a asistat, să încerce să-și amintească ce a văzut la fața locului. Semnase procesul-verbal!

Președintele se ținea destul de bine. Își amintea tot ce fusese consemnat. Ba chiar și ceva în plus: o urmă de căruță pe drum.

Procurorul l-a rugat pe fostul președinte să se întoarcă în comună și să scoată din evidențe o situație a vecinătăților locului cu pricina. Să-i facă o schiță.

Treaba aceasta a durat mai bine de o săptămînă. Dar în jur erau mai mult ogoare ale familiei Bucur. Mai aveau proprietăți pe acolo alți doi oameni — Nica Pamfil și Merență Nicolaie. Însă nici unul dintre ei nu figura în registrul de recensămînt al animalelor cu doi cai.

Unde în altă parte putea să fi mers vinovatul decît la țarlaua lui? Reaudiat, fostul președinte s-a străduit dar n-a reușit să-și amintească încotro erau orientate urmele de căruță. Își amintea doar că nu se întorceau, mergeau în continuare de la locul faptei mai departe. Mai departe — unde? Cine mai știe unde ducea drumul subțire și prăfuit?!

— În afară de culturile agricole, mai era vreun loc de muncă în Bărăgan?

— Cum adică?

— Vreun șantier, vreo fermă?

— Glumiți! Ce șantier pe atunci! Fermă era, tocmai la Frățilești, dar nu mergeau oamenii noștri să lucreze pînă acolo. Ei nu știau decît drumul sapei și al pădurii, după lemne.

— Care pădure? Că nu e nici o pădure în zonă!

— Era pe atunci o pădure mare la Ciunga. A fost defrișată. A mai rămas un pilc de pomi.

— Cînd a fost defrișată?

— Chiar în anii aceia. Da, da, uite că mi-aduc aminte! În vara și în toamna cînd s-a întîmplat fapta, lucrările de defrișare erau în toi. Foarte mulți oameni din comună au lucrat acolo.

— În ce direcție era pădurea Ciunga?

— Spre miazănoapte.

— Și drumul încotro ducea?

— Tot către miazănoapte. Poate chiar pînă la pădure, cine știe! Dar la ce vă gîndiți dumneavoastră? Acolo se muncea pe rupte, cine era angajat nu mai venea în sat pînă la sfîrșitul toamnei. Distanță mare! Pe atunci nu erau nici biciclete, nici camioane. Mai plecau din cînd în cînd ei prin rotație, după schimburi și merinde, dar numai duminica. Nu le venea la îndemînă...

Procurorul Moraru nu-l mai asculta pe fostul președinte. Consulta unul dintre acele inutile calendare pe o sută de ani, pe care-l ținea într-un sertar cu fleacuri, convins că n-o să-i folosească niciodată. În anul cu pricina ziua de 30 august căzuse duminica. Iar noaptea de 30 spre 31 fusese deci noaptea de duminică spre luni.

★

Nici urmă de evidențe ale echipelor de atunci, nici urmă de foi de pontaj ori state de plată. Noroc că a putut fi identificat brigadierul. Locuise în comună, acum era mutat, intrase definitiv în sectorul silvic și locuia la un canton. Părea foarte nedumerit că e pus după atîția ani să facă o listă cît mai completă a celor care au lucrat la defrișatul pădurii. Cum nu păstra contactul cu comuna, nu știa ce știa acum toată lumea: scopul verificărilor făcute de procurorul Moraru. Se temea de vreo bănuială că a păpat prea mulți bani pentru lucrări și se străduia să-și aducă aminte cît mai multe nume de oameni. Procurorul l-a sfătuit să se concentreze asupra celor mai tineri.

— Nu prea aveam așa... tineri.

— N-aveați nici un puști?

— Eh, mai era cîte unul. Mai mult îmi dădeau de lucru decît se țineau de treabă. Era parcă Vasile al lui Curcă, Toader al poștașului, unul al lui Iamandi, dar nu mai știu cum îi zice...

— Iamandi Gheorghe?

— Parcă!...

★

Presupunerile rămîneau destul de subțiri. Existau suficiente elemente de combatere a vechiului dosar, însă nici unul apt de a forma pivotul unei noi acuzări. Indiciile și coincidențele cu pădurea Ciunga erau încurajatoare numai pentru că astfel s-ar fi explicat de ce și cum a putut rămîne vinovatul, adevăratul vinovat, în afara cercului de bănuiți ai jandarmului cel mărginit și abuziv.

Relațiile culese despre Gheorghe Iamandi diminuau și mai mult posibilitatea ca acesta să fie autorul omorului. N-avea de ce să-l comită, nici nu-i stătea în fire, apoi... era aproape un copil. Rămînea o singură șansă. Procurorul juca pe ea cu disperare ascunsă, deși zîmbea degajat, superior, cu aerul că știe tot, cînd de fapt „totul" se afla în pachetul de cărți încă neîntors.

L-a întrebat direct pe Iamandi Gheorghe, plimbîndu-se grăbit prin cabinet, de parcă n-ar mai fi rămas în ancheta lui decît o mică formalitate:

— Stai jos, te rog, și scrie-mi pe hîrtia asta un singur lucru: cu cine făceai de obicei drumurile cînd veneai acasă, pe vremea cînd ai lucrat la pădurea Ciunga?

— Pp-ăi... cînd... Că a-am venit de mai multe ori acasă?

— Atunci! Știi dumneata cînd!

Nimerise bine. Era clar că Gheorghe Iamandi era un fricos:

— Hai, măi minorule, scrie odată!

— ?!?

— Ce te miri? Atunci erai minor! De-aia cred că ai și uitat. De-aia cred că ai și tăcut.

— Unul era Tănase Gonțea. Celălalt... am uitat cine era.

— Pe care l-ai uitat? Pe cel care a coborît?

— Da.

Răspunsuri tipice pentru unul ca Iamandi. Procurorul era sigur că tînărul tractorist a *uitat* tocmai numele vinovatului. L-a lăsat să-și scrie declarația, a sărit în mașină și a plecat grăbit către comună. Să ajungă înaintea martorului. „Numai de n-ar fi și Tănase Gonțea mort", se gîndea el pe drum.

Tănase Gonțea nu era mort dar era plecat la sediul raionului. Lucra pe un șantier de construcții. Se încălzise și șoferul procuraturii. Cît era drumul de prost dar l-a parcurs înapoi de două ori mai repede.

— Lucrează la dumneavoastră unul Tănase Gonțea?

— Lucrează, dar lipsește. E bolnav.

— Nu, nu, e prezent maistore! A venit azi la lucru.

L-au găsit, l-a învoit și s-au urcat în mașina cu coviltir. Cînd ieșeau pe poarta șantierului, tocmai intra un alt străin. Era Gheorghe Iamandi. Gonțea nu l-a văzut.

Același stil de audiere, din scurt:

— Nu-ți mai fac introduceri că n-are rost. Dumneata ești om în toată firea, nu un copil ca Iamandi, să trebuiască să-l lămuresc un ceas că n-are nimic de pierdut dacă declară adevărul. Ai auzit desigur că fac anumite verificări...

— Dar nu știu ce să vă spun! Eu nu știu nimic.

— Ce te-ntreb eu nu se poate să nu ști. A cui era căruța?

— Care căruță?

— De ce te prefaci? De ce ești rău cu dumneata? Că-ru-ța! Cu doi cai! Tropa-tropa, tropa-trop!

— A lui Grigore Belciug.

— Cine o conducea?

— El o conducea. Noi, eu și cu băiatul ăla, dormeam în spate.

— Nu v-ați trezit nici cînd a oprit pe Haganca?

— Ba ne-am trezit, dar nu știm unde s-a dus. Era plecat cînd ne-am trezit noi.

— Dar erați treji cînd s-a întors!

— Păi ce! Doar s-a urcat în căruță și a dat bice cailor. Nu ne-a spus nimic.

— Ce-avea în mînă cînd s-a întors?

— N-am văzut, că era întuneric rău.

— Nici n-ai auzit?

— Ce să aibă? Un par de la căruță. Că vroia să înalțe marginile cînd s-o întoarce duminica viitoare...

★

Grigore Țurica zis Belciug consultase un avocat. Cu toată rezerva lui țărănească se vedea treaba că știa că fapta e prescrisă. N-avea rost să mai umble pe drumuri și să-l vorbească lumea.

— Da dom'le. Am făcut-o! Cînd treceam pe Haganca am auzit sforăituri de cai. Ca numai trei zile îmi dăduseră lovitura pe un loc de-al meu cu floarea-soarelui, aflat puțin mai încolo, la un cot al drumului. Ce mi-am zis: „Vă odihniți, tîlharilor, ca spre ziuă să prădați din nou". Și m-am gîndit să-i sperii. Am luat parul și m-am dus la ei. Tiptil-tiptil. Era întuneric rău. Nu vedeam unde dau. Am vrut să-i lovesc peste picioare, dar cînd l-am atins, am simțit că a fost moale

REVELION CU PROCURORI

și l-am auzit cum a răcnit. Atunci am luat-o la fugă...

★

— Nea, Ioane, fapta vinovatului este prescrisă, dar o să-ți cerem revizuirea procesului pentru apariția de probe noi. Dumneata ce pretenție ai?

— Nu vreau decît să se facă o adunare în comună și să se spună lumii c-am fost nevinovat. Se poate?

— Se poate, nene Ioane, se poate!

— Să afle și femeia mea! Prima. Și să-i pară rău că m-a lăsat...

★

— Ei, ți-a plăcut povestea?

— Mai că n-aș mai merge la revelion!

— Nici eu.

Gazda noastră rezervase trei locuri la cantina sfatului popular raional. Cantina ocupa spațiul unui fost depozit de lînă, destul de lung și destul de îngust, readaptat în raport cu necesitățile exploziei de funcționari publici și divorțați. Localul urma să primească în noaptea numărul unu a anului pe majoritatea stabilor locali. Pentru acest motiv, spațiul de sub tavanul scund fusese săgetat cu spirale de hîrtie colorată. Ramuri festive din săpun dădeau culoare de sezon urării scrise tot cu săpun pe oglinda de deasupra chiuvetei. Oglindă și chiuvetă, a căror existență cantina o datora Sanepidului. Organ raional și el.

Nu mai avea nici un rost să mergem acolo, în competiție de atragere a atenției oamenilor cu prea multe figuri importante, încît Iosif Moraru l-a trimis pe paznic să ne aducă mîncarea și băutura prevăzute în menu. Am petrecut un revelion pe cinste, adică foarte demn, camaraderesc. Discuția a revenit și asupra cazului povestit de Moraru.

— Am un principiu sfînt, puișor, spuse Romeci. Dacă eu am o îndoială, de ce să încerc să mai conving și pe alții? Întotdeauna o eroare judiciară e precedată de o îndoială.

— Mai există erori judiciare?

— Practic, nu. Cel puțin în cazurile importante. Anchetatorii și magistrații noștri sînt destul de calificați. Apoi soarta oamenilor, nevinovați sau vinovați, nu mai depinde de un singur om, fie că el e deștept, fie că e ca jandarmul lui. Sînt prea multe filtre.

— Povestește și tu cazul ăla de la Tîrgu Ocna sau de nu știu unde!

— Care caz, măi? N-am anchetat niciodată la Tîrgu Ocna.

— Ăla, cu împușcarea...

— A! De la Gura Ocniței!

— Mă rog!

— Lasă! După miezul nopții!

După miezul nopții, Virgil Romeci a povestit cazul anchetat de el la Gura Ocniței.

POVESTIREA PROCURORULUI VIRGIL ROMECI

Dacă există o glumă proastă în toponimie, apoi aceea este denumirea dată unei ripe cumsecade din nord-estul comunei G.O. Locului i se spune „Valea Morții". Teritoriul nostru e bogat în locuri cu nume elocvente, mai mult sau mai puțin justificate, ca: „Valea Iadului", „La Trei Pași de Moarte", „Strunga Dracului" sau „Valea Plîngerii", semn al încrîncenărilor oamenilor și reliefului. Dar prezența unei văi cu nume macabru în plin peisaj subcarpatin, dulce și molcom, printre vii și livezi, pare un nonsens. Oricum, necunoscutul care a botezat locul trebuie că s-a întemeiat pe un fapt sau un renume, altul decît cel survenit în anii noștri, într-o după-amiază calmă de septembrie, cînd porecla văii era gata răspîndită; coincidența cu întîmplarea contemporană este cea care ne face să calificăm denumirea drept o glumă proastă.

Prin „Valea Morții" oamenii mergeau destul de des. Așa că nu e de mirare dacă a pornit către ea și Tudor Nehoi.

În „Valea Morții" se ajunge prin mai multe părți. Tudor Nehoi a ales calea cea mai scurtă. Peste dealul *Bățata*.

A trecut printre sonde, pe la poalele livezii părăsite a lui Scoabă, apoi a luat-o pe lîngă via lui Mănescu, părăginită și ea, și a început să urce pe viroaga ce tăia drept spre drumul de căruțe. Există un drum, subțire, care duce la parcul rezervoarelor de țiței. El urma să traverseze drumul, să mai urce un pic și apoi să coboare în valea aceea. Avea de gînd să strîngă cîteva vreascuri. Era duminică, era liber de la serviciu, cîteva lemne nu strică, mai ales cînd ai o casă plină de copii, ca el. Îl urma, la vreo zece pași, nevasta — Steliana Nehoi — și, mai aproape, de fapt printre picioare, cățelu . Mergea cu ei și un cățel.

Urcau și tăceau. Viroaga se strecura drept printre via lui Mănescu și marginea stejărișului tînăr, plantat de puțini ani. Se apropia sfîrșitul lui septembrie dar frunzișul se ținea încă bine. De via nici nu vedeai prea departe prin vegetație, iar lumina zilei era mai slabă decît în poieni.

Rămăseseră vreo 25 de metri pînă la drum. Deodată, dinspre via de mult părăsită, s-a auzit un foșnet. Cățelul s-a oprit și a ciulit urechile. Nehoi Tudor s-a oprit și el și a întors capul într-acolo. Pleasc!

A fost un plesnet sec, ca de bici. Femeia l-a văzut pe Tudor ducîndu-și mîinile la piept și văitîndu-se cu glas tare, nedumerit: „Ce-aveți cu mine, măi fraților?" Apoi s-a lăsat ușor, cu capul spre deal, s-a întins și a murit, continuînd să-și țină mîna dreaptă la piept într-o încercare ineficientă de a-l mai apăra.

Nevastă-sa a stat cîteva clipe pe loc, complet derutată, apoi s-a repezit și a întors bărbatul cu fața în sus. A început să țipe. Degeaba țipa. Livezile erau pustii, viile erau pustii, stejărișul și drumul tot pustii erau. Vreme de duminică după-amiază, lumea se plimba pe ulițele satului, sta de vorbă pe la porți, pe la cămin, pe la bufet... Nu bătea nimeni pădurile nici măcar după vreascuri. Dealul rămînea liniștit, parcă și plesnetul acela ar fi venit din cer, putînd să se repete în orice clipă. Dar nu, nu se repeta, oricîtă frică îi era femeii și oricît țipa după ajutor și ca să-și facă ceva curaj. Ea țipa și el se răcea.

Peste vreo jumătate de ceas au apărut doi oameni. Nicolae Ghelea și Ion Pandelică. Al doilea purta pe umăr o armă de vînătoare și rînjea. Avea un rînjet rău. Sau poate așa i s-a părut femeii. Pentru că se dușmăneau. Pandelică se certase toamna trecută cu bărbatu-său, cu mortul, pentru niște borhot de prună.

Cei doi bărbați au luat cunoștință cu neîncredere de întîmplare, apoi, cînd au constatat că Tudor Nehoi e într-adevăr mort, mina lor s-a schimbat. S-au descoperit, au zis „Dumnezeu să-l ierte" și i-au spus femeii să rămînă mai departe pe loc, pentru că ei merg să anunțe miliția. Au trecut însă vreo trei ore fără ca șeful de post să vină. De ce? Pentru că nici Nicolae Ghelea, nici Ion Pandelică, n-au anunțat nimic. Milițianul a aflat întîmplarea mai tîrziu, de la altcineva, care trecuse seara pe la fața locului.

Tudor Nehoi avea 11 străpungeri de alice, cele mai multe în jumătatea dreaptă a pieptului. La o distanță de 14 m de cadavru s-a găsit un tub de cartuș de vînătoare, calibrul 12, un dop din pîslă și cîteva rondele din cele care se lipesc ca să nu cadă pulberea și micuțele proiectile. De acolo se auzise plesnetul. De acolo se trăsese cu un cartuș de vînătoare, încărcat cu alice mari, și pulbere *ela* — ce denumire! — asupra lui Tudor Nehoi, de acolo, de la marginea viei lui Mănescu, împrejmuită cu gard tot viu, dintr-un loc în care gardul era întrerupt circa doi metri.

Ion Pandelică avea armă de vînătoare calibrul 12. Ion Pandelică fusese, pînă una-alta, persoana înarmată cea mai apropiată de locul faptei.

În timpul cercetării, efectuate a doua zi, pe lumină, toți ochii au privit spre Ion Pandelică și au observat comportarea lui foarte ciudată. Era agitat, pal... tremura. A fost normal să i se ia o declarație. În timp ce era ascultat, o echipă i-a făcut un control al locuinței.

Au scotocit. La vedere nu se găseau decît puține cartușe și acelea cu alice mici, pentru prepelițe, din cele care se vînd la magazinele de specialitate. Dar în corpul victimei fuseseră găsite alice pentru vînat mare, ba, mai mult, confecționate manual, prin topirea unei bucăți de plumb într-o cutie de conserve cu fundul găurit. Să nu fi avut Pandelică asemenea materiale? Să nu fi confecționat el alice? Ba confecționase și avea, dar nu la vedere, ci ascunse prin podul casei, pe după hornuri, prin gunoi, prin grădină, pe unde a nimerit nevasta lui, la repezeală.

Întrebat ce căuta pe acolo cu arma, Ion Pandelică a motivat că se învoise cu președintele C.A.P. să facă, din cînd în cînd, paza viilor. Explicația era reală, dar nu însemna că pentru asta nu putea comite omorul. Așa că a fost reținut, provizoriu, 24 de ore. Bănuitul nici gînd să recunoască fapta.

În pofida aparențelor, procurorul care a început ancheta — Gheorghe Ionescu — nu a exclus cu totul posibilitatea nevinovăției lui Pandelică. Pentru că expertizele propriu-zise durează mult, el a cerut specialiștilor armurieri să-i comunice provizoriu, verbal, dacă tubul găsit la fața locului a fost percutat de arma ridicată de la bănuit sau nu. Răspunsul experților a fost negativ: cartușul nu părea să fi fost tras cu arma examinată. Fără șovăire, procurorul l-a pus pe I. P. în libertate.

A urmat o lungă perioadă de verificări sterile. Au fost audiate 60 de persoane, s-au ridicat și trimis la laboratoare alte 6 puști, expertiza medico-legală a fost repetată după două luni. Procurorul a cerut medicului legist să măsoare exact distanțele dintre toate punctele de pătrundere a alicelor și să facă tot posibilul pentru a mai recupera din granulele metalice răspîndite prin țesuturi. Lumea, plină de zvonuri, ca de obicei, a interpretat în felul ei exhumarea: cică medicul ar fi detașat retina ca să vadă imaginea asasinului fixată pe ea. Este una dintre cele mai ignorante închipuiri care sînt lansate în asemenea cazuri. În schimb, expertul a găsit încă două granule și a efectuat măsurătorile cerute, care vor fi de mare preț mai tîrziu.

Preluînd ancheta, Virgil Romeci a analizat întîi și întîi, cum era și firesc, versiunea Pandelică. Toate indiciile puteau fi, în egală măsură, dezavantajoase ori nu pentru bănuit. De ce nu-l anunțase pe șetul de post? Pandelică și însoțitorul lui au fost să telefoneze de la baraca parcului de sonde nr. 136, dar acolo nu era nimeni. Ușa era încuiată. Au plecat spre comună, dar pe drum s-au înțeles ca Pandelică să rămînă acasă, iar autoritățile să fie anunțate de Gheica. El nu l-a găsit însă pe milițian. Nici argumentul felului și compoziției metalice a alicelor nu era absolut. Majoritatea vînătorilor din zonă își confecționau muniție după aceeași metodă, din plumb procurat de pe la schela petrolieră. De ce tremura? De ce era palid? De ce a ascuns nevasta-sa alicele? Tocmai pentru că se temeau că va fi primul bănuit.

Între timp, Steliana, soția victimei, tot mai disperată că ancheta bate pasul pe loc și că „vinovatul" se plimbă sfidător în libertate, și-a amintit că ea, de fapt, a văzut cine a tras. Da! Susținea că după ce a răsunat focul de armă l-a văzut pe Pandelică fugind prin vie. Era clar că biata femeie încerca să producă probe. Fără să-l ia în seamă susținerea, procurorul Romeci s-a deplasat totuși din nou pe locul faptei ca să studieze mai bine condițiile de vizibilitate. Și cum se întîmplă deseori de nu observi de la început pădurea din cauza copacilor, deplasarea l-a făcut să vadă mai clar însăși problema vizibilității. A privit și dintr-o parte, și din cealaltă, și ca victimă, și ca trăgător, apoi s-a întrebat: ce fel de crimă poate fi asta în care „asasinul" stă la vedere pe un dîmb, în deschiderea gardului viu, în timp ce victima abia se zărește prin frunzișul viroagei? De obicei criminalul își găsește o ascunzătoare și are grijă ca victima să fie bine văzută, nu invers. Nu? Se părea că ipoteza omorului intenționat cădea definitiv. Se clătina și ultimul argument defavorabil primului bănuit — mobilul. Era, tot mai probabil, un accident de vînătoare. De vînătoare de animale mari.

Au fost identificate 19 persoane care aveau autorizații pentru împușcat căprioare, dar toate erau eliberate pentru fonduri de vînătoare învecinate. În schimb, se știa că se practica mult braconaj. Pandelică era dintre puținii care nu erau bănuiți de vînătoare clandestină, în primul rînd pentru că era un om foarte fricos.

Investigațiile cuprinseseră și pînă acum pe cîțiva posesori de arme mai nedisciplinați, dar fără rezultat pentru anchetă. Romeci a mărit numărul armelor trimise la expertiză la treizeci, plus douăzeci și cinci de probe de alice confecționate manual și două mii cinci sute de cartușe. Dar... arma vinovată nu se găsea nici printre cele treizeci.

Cu toate acestea numărul persoanelor investigate ajunsese la treizeci și șapte și cuprindea pe toți posesorii de arme de vînătoare din zonă, inclusiv cei cunoscuți ca braconieri. Probabilitatea ca vinovatul să se afle printre ei crescuse la 98%. Anchetatorul a hotărît să-i ia din nou, pe rînd, și să destrame susținerile lor pînă la ultima ață. Dacă nici atunci nu va obține vreun rezultat, va părăsi definitiv cercul celor treizeci și șapte și se va orienta spre alte piste.

A început din nou, cum era firesc, cu Pandelică. De ce aia..., de ce aia..., de ce nu l-a anunțat pe milițian..., de ce n-a telefonat... DE CE NU ERA NIMENI LA TELEFON? DE CE ERA ÎNCUIATĂ CABANA? A cules urgent relații și a constatat că acolo se face de serviciu în permanență, în trei ture. Cine a fost de serviciu în după-amiaza zilei de 25 septembrie? Stoica Pavel.

Audiat, Stoica Pavel a declarat că da, el a figurat pe tabel, dar a schimbat cu un coleg de-al lui, care acum lucrează în altă parte. Care coleg? Unde lucrează în altă parte? De cînd? De ce?

— Geambașu Tănase. Lucrează la întreținere. De mult. De astă-toamnă.

— S-a mutat după... „accident"?

— Da. Zicea că îi e urît să facă de serviciu în preajma locului unei crime. Cîteva nopți, la început, nici n-a vrut să stea singur. O aducea cu el pe nevastă-sa.

Tănase Geambașu nu numai că făcea parte dintre cei treizeci și șapte de vînători, dar era și semnalat ca înrăit braconier. Dar arma lui fusese supusă expertizei. „Amprenta" percutorului ei pe cartuș nu corespundea. Ba mai mult: arma era și de alt calibru — 16 mm. Geambașu nu fusese scăpat din vedere de anchetă. În declarația luată își justificase însă timpul din după-amiaza de 25: fusese la niște amici, în vizită, la televizor. Audiați, acei prieteni confirmaseră cam în doi peri că G.T. a trecut pe la ei. Alibiul era contradictoriu cu noua declarație, obținută de la Stoica Pavel. Dar ce valoare mai putea avea reaudierea după opt-zece luni a martorilor cu televizorul? Procurorul Romeci a preferat să vadă și el arma lui Geambașu Tănase.

Ce era interesant la această frumoasă pușcă de calibrul 16, și-l-a frapat pe procuror, era... patul. Patul puștii era din lemn nou. De ce?

Din o mie de cititori sau ascultători ai povestirii, jumătate s-ar gîndi imediat: l-a schimbat din cauză că avea stropi de sînge pe el... Ce stropi? Care sînge? La 14 m distanță? Procurorul Romeci s-a gîndit mult mai simplu și mai omenește: nu cumva Geambașu a schimbat patul armei pentru că patul a fost rupt? Da, da, rupt! Și dacă patul era rupt, cînd s-a rupt?

— Cînd s-a rupt patul ăsta, măi Geambașule?

— Mai demult, tovarășe procuror. De vreun an și jumătate. Eu degeaba am fost anchetat, că nici nu puteam folosi arma.

„Ba nu degeaba, puișor" — gîndi Romeci cu ticul lui verbal nesuferit. „Nu degeaba, pentru că e stabilit că matale vînai tot timpul. Cu ce armă? Cu a cui?"

Nu l-a mai întrebat direct. A cules informații cu discreție. Și a apărut pe neașteptate în comuna S., situată mai departe, spre Moreni, la locuința lui Geambașu Ion, fratele lui Geambașu Tănase.

— Unde este arma dumneavoastră de vînătoare?

— Uitați-o, dar să știți că a stat și la frate-meu. Eu nu știu ce-a făcut el cu ea. Eu nu răspund pentru ce-a făcut el cu ea. Eu am copii... eu n-am... eu nu...

Geambașu Tănase nu a fost reaudiat decît după ce a sosit rezultatul celei de-a treizeci și opta expertize și după ce a fost pus să tragă cu arma fratelui său, la o distanță de 14 m, din livada lui Mănescu, într-o țintă de carton, care reproducea silueta victimei. Cu cartuș de 12 și alice confecționate manual. Împrăștierea alicelor pe țintă corespundea cu particularitățile leziunilor constatate și măsurate la autopsii.

Aproape că G. T. s-a rugat să i se ia o nouă declarație, să facă mărturisiri.

Ce l-a determinat să comită fapta?

Era adevărat că se ocupa cu braconajul. În plus, în toamna aceea se înfrăduise cu cîțiva posesori de autorizații pentru capre, și a bătut împreună cu ei dealurile după vînat. Fără succes. Cînd ei pîndeau într-o parte, răsuna cîte un foc de armă în altă parte. Cînd își schimbau poziția se împușca unde stătuseră ei pînă atunci.

— Ia uite! Noi cu autorizație și ne împușcă alții caprele!

E adevărat că și autorizațiile lor erau dubioase, obținute nu știu cum, cu telefoane, Capitala, chestii, valabile pe alte fonduri, dar nu asta era important, ci faptul că escuriie i-au îndrjit pe vînătorul „asasin" Tănase Geambașu. A început să iasă tot mai des la braconaj, cu doi oameni de-ai lui de încredere, fără rude în București și funcții la filială, ci săteni obișnuiți, deschis bătrîne ale pădurii. Pentru braconaj l-a schimbat pe Stoica Pavel în duminica aceea. Pentru braconaj a încuiat baraca, a părăsit serviciul și a început să bată cu cei doi complici dealurile. S-au răsfirat, au scotocit, s-au reîntîlnit, fără succes. S-au răsfirat a doua oară, el a luat-o prin prunii lui Scoabă către via lui Mănescu, a ajuns la deschizătura gardului viu, a auzit un foșnet, a văzut mișcînd ceva, n-a mai gîndit mult, a pus arma la ochi și a tras.

Apoi a auzit: „Ce-aveți cu mine, măi fraților!" Și a luat-o la fugă.

★

— Săracul om, l-au luat drept căprior! Dar nu mi-ai spus de ce-au tăcut ceilalți doi? Însoțitorii lui?

— Se simțeau cu musca pe căciulă. Doar ieșiseră la braconaj, nu?

— Ticăloșii!

— Dom'le, ăștia-s martorii. Nu trebuie să te bazezi pe ei. Sfinte sînt numai probele obiective: urmele, obiectele, rănile, amprentele, scrisul...

REVELION CU PROCURORI

— ...Telefonul!
— Cum „telefonul"?
— Nu măi, sună telefonul!
— Să-l sculăm pe Iojca. Trebuie să răspundă el.

Se făcuse ziuă, Iosif Moraru adormise. (Cunoștea cazul.) L-am sculat și l-am trimis la telefon.

S-a dus și s-a întors înjurînd. A trimis paznicul după șofer care a venit înjurînd și el. S-au mai adunat la locul de pornire vreo doi ofițeri de miliție, cu înjurături pe buze, iar cînd echipajul era gata de plecare, Romeci, tot înjurînd, s-a oferit să meargă și el. Se anunța o crimă sau ceva foarte asemănător cu o crimă, încît prezența unui anchetator experimentat de la centru constituia o nesperată asistență de specialitate. Nu era să rămîn singur, deci am fost luat și eu. Claie peste grămadă în I.M.S., oamenii au devenit veseli imediat ce mașina cu coviltir s-a pus în mișcare. Erau total schimbați față de momentele anterioare, de parcă sudalmele și apoi veselia lor ușor cinică ar fi făcut parte dintr-un ritual al degajării profesionale.

După un timp s-a așternut, ca la orice drum, liniștea. Automobilul de campanie înainta hurducat prin cîmpie și ploaie, rupînd în gropi rinichii acestui echipaj, care pleca să se ocupe de adevăr, în prima zi a anului, cînd magazinele erau închise și familiile stăteau sub visc.

POVESTIREA POVESTITORULUI

Burnița și la gara J., stație de cale ferată pustie în cîmp, pe cea mai dreaptă linie de trenuri a țării. Plouase și de dimineață, la spălatul zorilor, cînd acarul Circiob a ieșit din tură și a dat să plece în urma lui 8535 toc-toc, din traversă, în traversă, către comuna lui, la vreo 5 km spre răsărit. Dincolo de semnalul de intrare dinspre cabina doi, în afara stației, acolo unde roțile acceleratelor încep să uite joantele ultimului evantai de macazuri, lăsîndu-se supte în goana lor spre orizont, dincolo, acarul Circiob s-a împiedicat, adică aproape s-a împiedicat de ceva care avea să-i strice toată ziua lui și a altora.

În locul acela, drumul de fier avea numai pe partea dreaptă bărăgan. În stînga exista o lizieră bine îngrijită, rai dendrologic, plantația unei stațiuni experimentale forestiere situate la o distanță de vreo 300 m de linie. Locuințele și birourile celor care cercetau creșterea arborilor și arbuștilor în condiții de stepă erau legate cu gara de o potecă. Poteca, făcută din dale de beton, era perpendiculară pe linia ferată pînă la întîlnirea cu aceasta, apoi paralelă cu ea, pe la baza terasamentului pînă la cabina doi.

În punctul în care poteca perpendiculară se întîlnea cu drumul de fier, între șinele acestuia, la mijlocul distanței dintre ele, acarul Circiob a găsit chircit, îngrămădit, terfelit, un corp omenesc. Resturile unui corp omenesc. Un trunchi greu încercat de traumatisme, plus ceva membre.

Mai văzuse el călcați de tren; resturile acestora sînt de obicei împrăștiate pe zeci de metri, dacă socotim pînă la ultima așchie; nu era o lumină grozavă afară, dar ceferistul și-a putut da seama că, în cazul de față, procurorul nu va trebui să întindă prea mult ruleta. Mai interesant era că, la cîțiva metri, pe o traversă, aștepta să fie descoperit un cuțit. E drept, un cuțit de masă, neascuțit, cu vîrful rotund, bun de tăiat numai unt, dar se chema că era un cuțit. Iar prezența unui cuțit în vecinătatea unei femei care arăta într-un asemenea hal, nu putea fi decît dubioasă. Că victima era o femeie se putea deduce nu după înfățișarea ei complet stricată, ci după cel mai bizar amănunt de la fața locului: îmbrăcămintea. Așa-zisa îmbrăcăminte. Exclusiv lenjerie intimă; în mai multe straturi, e drept, dar fără rochie, fără palton, fără pantofi, fără ciorapi, fără fular, fără nimic pe cap. Un simplu furou.

Pînă a ajuns echipajul nostru în fața locului, se aflase cine era „victima": Lina Băltaru, soția tehnicianului Gheorghe Băltaru de la stațiune. În incinta institutului de cercetări forestiere locuiau în total trei familii: una dintre ele era familia Băltaru; restul salariaților erau naveliști.

Soții Băltaru se cunoscuseră aproape de bătrînețe. Trăiau împreună numai de vreo cinci ani, fiecare mai fusese căsătorit, fiecare mai avea cîte un copil dinainte, acum — băieți mari, studenți, plecați în lume. Se ciondăneau uneori din pricina copiilor. Fiecare îl acuza pe celălalt că sustrage din fondurile comune pentru a trimite „lui fiu-său". El, tehnicianul, era și un tip neprietenos, coleric, din cînd în cînd o bușea nu numai pe nevastă, ci și pe muncitorii sezonieri care îngrijeau plantația. La rîndu-i, Lina Băltaru devenise foarte agasantă de vreo doi ani încoace, de cînd o dominau migrenele și, datorită lor, obsesia că are o boală incurabilă la creier. Umbla toată ziua pe la doctorii mari din București și din Constanța. Nici unul nu reușea s-o liniștească, onora rețete scumpe și, peste toate acestea, devenise tot mai irascibilă datorită durerilor, reale, dar mai ales datorită diagnosticului presupus de ea: cancer. Este ușor de închipuit cu cît agravau noile crize atmosfera și așa tensionată din familia Băltaru.

Luat repede de șeful de post, Gheorghe Băltaru n-a putut fi totuși clintit din susținerea lui simplă, săracă și încăpățînată: că se culcaseră seara împreună în aceeași odaie, în același pat, dar s-a trezit dimineața singur. S-a sculat din somn cu puțin timp înainte de a-i bate la ușă un ceferist care l-a anunțat despre ce s-a găsit pe linie, întrebîndu-l dacă nu cumva lipsește de acasă doamna Băltaru.

— Ce făceai cînd a venit ceferistul?
— Priveam înmărmurit jalea din casă.
— Jalea?
— Nda, săn-trăinți, dădu să raporteze și șeful postului de miliție, un plutonier-major care vorbea pe nas, altfel lucrător vechi și disciplinat în slujba ordinii din comuna cea mai apropiată. Săn vedeți ce-i înn cansă!

Înn cansă era cu adevărat jale. Un tablou consternant. Locuința avea mai multe încăperi. Trei dintre acestea erau răscolite. Șifonierul din dormitor, sertarul cu tacîmuri al bufetului din sufragerie, prosoapele din baie, covoarele și preșurile din dormitor, sufragerie și hol, toate acestea erau violent și în grabă răvășite. Mai grav părea faptul că în vecinătatea tuturor lucrurilor vînzolite, ca și pe clanțele și tocurile ușilor, erau împrăștiați stropi sau pete de sînge. La fel pe fața de pernă pe care dormise nenorocita. O băltoacă destul de mare de sînge trona în mijlocul băii, iar pe un perete, deasupra oglinzii de la chiuvetă, era o inscripție: „Eu sîn...", inscripția se termina cu niște meandre indescifrabile; era mîzgălită grosolan cu degetul muiat în același lichid roșu, abundent risipit peste tot.

— Și cum? N-ai auzit dumneata nimic, nici o mișcare, nici o foială, toată noaptea?
— Nu. Am dormit greu.
— De obicei dormi greu?
— De obicei nu dorm greu, dar astă-noapte am dormit greu.
— Pe-aici a plouat?
— Au plouant, săn-trăinți!
— Lasă, nu te-am întrebat pe dumneata, ci pe el.
— A plouat.
— De unde știi, dac-ai dormit greu?
— Se vede după băltoace că ploaia n-a stat de loc. Vedeți, că tot așa spune și tovarășul plutonier-major.
— În camera asta ce e?
— Acolo nu e nici o urmă. Acolo stă mama.
— Mama cui?
— Mama mea.
— E acasă?
— Da.
— Și nici dînsa n-a auzit nimic, toată noaptea?
— Nu.
— Imposibil!
— Ea e bătrînă și surdă.
— Cîine aveți?
— Avem.
— Nici cîinele n-a lătrat?
— Nu l-am auzit.
— Nici mama?
— Nici mama ce?
— Doar nu te-ntreb dac-a lătrat! Nici mama n-a auzit cîinele?
— Nu.
— Ia să vedem unde îl țineți!

Cîinele era ținut sub geamul dormitorului și urla. Acum urla. Șeful postului i-a dat una cu cizma, dar nu prea rău. Lîngă coteț era o magazie. În fața magaziei, sub streașină, era un butuc de crăpat lemne. În butuc era înfipt un topor. Apa de pe acoperiș curgea șuvoaie peste el, peste buturugă. Unul dintre ofițeri luă toporul în mînă, îl examină și-l întinse procurorului. Șiroia de apă de ploaie. Atîta tot.

Întrebările l-au mai bombardat un timp pe Gheorghe Băltaru. Îl iscodeau toți cei din mașină, simultan, afară de Romeci și de mine, care stăteam deoparte. Eu îmi mistuiam furia și nedumerirea, Romeci sclipea indiferent, cu tenul lui oacheș-lucios, mai plasa cîte un calambur și mă tot scotocea de păreri.

Părerile mele, mereu schimbătoare și contradictorii, spuse, aveau darul de a mă goli cîte un pic de mînia aproape animalică ce mă cuprinsese și începeam să privesc tot

mai curios chipul bărbatului din fața noastră. Butucănos, evident dur, acum el apărea ușor umanizat de frică, pentru că îi era literalmente frică, frică amestecată cu oroare, și poate cu puțin-puțin regret, durere sau așa ceva. Mi-era necaz de tăcerea lui, nu știu de ce credeam că ascunde ceva, toți oamenii ascund cîte ceva, dar pentru mine el ascundea ceva important, aș fi vrut să-i pătrund pleoapele, fruntea, pieptul, mă întrebam ce știe și unde ține ascuns ceea ce au făcut, au văzut ori au auzit mîinile, ochii, urechile lui. Pînă și ținuta nepotrivită pe care o avea mi se părea o taină. Era îmbrăcat cu haina peste bluza de pijama (pantalonii nu fuseseră o problemă, se părea că dormea și noaptea în indispensabili cu șiret). Și se încălțase, ce nu pot eu să sufăr, mă înfioară, cu pantoful pe piciorul gol. Se îmbrăcase și se încălțase evident în grabă, rămăsese nebărbierit, nespălat, cu ochii urduroși, de cînd a venit, cu noaptea în cap, ceferistul.

L-au luat și l-au dus în gară. Biroul șefului stației, singura încăpere oficială din zonă, fusese ales ca sediu de stat-major al anchetei. Birourile stațiunii experimentale fuseseră sigilate pentru sărbători și, apoi, era de preferat un teren neutru, care-l golește de siguranță pe vinovat. Numărul celor competenți, celor investiți ajunsese acum la șapte. Mai venise ajutorul șefului de post și doi ofițeri de la miliția raională, cu un tractor cu remorcă luat de la un I. A. S. Fuseseră aproape, prin zonă, sau ajunseseră nu știu cum, cert este că au apărut dintr-odată acolo, șușoteau între ei sau cu cîte unul din puținii oameni, mai plecau, mai rîdeau, mai veneau... Toți șapte au scotocit cu meticulozitate casa, au măsurat, au desenat, au fotografiat. De foarte multe ori au fotografiat peretele cu inscripția din baie, multe poze din aceeași poziție, cu parametrii schimbați, pentru siguranță. Pe babă au transportat-o la un vecin din colonia stațiunii. I s-a luat o declarație. Laconică, neconcludentă. A fost răscolită și camera ei, fără nici un rezultat. Apoi din nou dormitorul, din nou bucătăria...

— Știi ce caută? — m-a întrebat Romeo.

— Sigur că da! Arma crimei.

— Rahat! Caută vreo scrisoare care să le explice sinuciderea.

— Dar ce? E sinucidere?

— Nu știu. Nu se știe încă. Dar ei speră.

S-a pus pază la ușă, apoi echipa a plecat să realizeze, cu aceeași meticulozitate tehnică, cercetarea celeilalte părți a „locului faptei": calea ferată. Burnița mai rar, dar burnița.

Cercetarea locului faptei era și mai incomodă pe rambleu din pricina trenurilor care se vînzoleau încoace și încolo. O mulțime de trenuri, toate în viteză, toate fără sens pentru gara noastră, făcută doar să primească și să nu găzduiască pe nici unul dintre ele. Linia ferată era perfect dreaptă, de la orizont pînă la orizont, dar noi tot eram atenți. Ne impunea să fim atenți femeia, fosta femeie dintre șine. Goneau sfidător trenuri de marfă, goneau sfidător trenuri de cisterne, goneau sfidător accelerate. A trecut și o singură cursă, cumsecade, modestă, dinspre gară către răsărit, nu demarase ca lumea pînă în dreptul nostru, încît am putut vedea fețe prin ferestrele ude. Chipuri indiferente ori lipite de geam, ochi care ne vedeau și deveneau brusc interesați, dictau gîtului care îi purta să se sucească înapoi să culeagă amănunte, să explice minții lor... prea tîrziu totuși ca să rețină altceva decît o adunătură de oameni ciudați, pelerine civile, pelerine militare, în cîmp pustiu, pe ploaie.

Mă simțeam mîndru că sînt văzut și eu, confundat cu autoritățile, făcînd parte din misterul ce va fecunda imaginația acelor călători și va da naștere, pînă la stațiile lor de destinație, la fel de fel de zvonuri, care de care mai absurde și mai mincinoase. Totuși nu făceam altceva decît să privesc, mai pe îndelete, mai plouat, ba chiar mai nedumerit decît cei din vagoane. Nici Romeo nu se amesteca în ciorbă neîntrebat. Prezența lui îi dădea, se pare, lui Moraru garanția că o eventuală greșeală îi va fi observată, dar deocamdată nu-l întreba nimic. Virgil nu se simțea jignit, normal că nu, în schimb făcea din cînd în cînd pe profesorul cu mine, traducîndu-mi sensul cîte unei acțiuni, semnificația cîte unui amănunt ori punîndu-mi cîte o întrebare.

— Vezi... spunea el. Practica medico-legală ne învață că nici o femeie nu se sinucide în acest fel. Celor mai deprimate sinucigașe le licărește în ultimele momente o urmă de cochetărie. Cele care se spînzură pun un prosop în jurul lațului, ca să nu le lase o dungă inestetică. Altele folosesc de predilecție otrava, care nu le vexează sentimentul integrității. În sfîrșit, dacă „aleg" trenul o fac, scuză-mi expresia, cu voluptate, se aruncă, nu-și pun capul pe linie.

— Parcă ar fi fost așezat.

— Exact. Parcă ar fi fost așezat. Dar vezi matale, așezarea ar fi lăsat anumite urme pe șină. Concomitent cu călcarea, evident. Ori aici nu sînt asemenea urme.

— Atunci?

— Atunci a fost lovită de un tren cu viteză foarte mică. Un tren care abia pleca, greoi, din stație.

— Cum rămîne cu psihologia sinucigașelor?

— Indiferent ce s-a întîmplat aici, toată treaba a fost desăvîrșită de un tren de mică viteză. Că femeia a fost lovită de tren vie sau omorîtă dinainte, oricum, trenul mergea foarte încet. Se vede după scurtimea distanței de împrăștiere a resturilor.

Și ce s-a întîmplat totuși?

— Dacă a fost sinucidere, craniul a fost distrus printr-o ciudată aruncare a corpului sub roți. Totul e posibil, nici o mișcare de acest gen nu urmează o traiectorie riguroasă. Dacă pe linie era așezat un cadavru, la trecerea aceluiași tren cu viteză mică, atunci a fost pus intenționat cu capul pe șină ca să dispară urmele unui grav traumatism. Cum ar fi cel produs cu toporul.

— Ei bine, pentru care ipoteză te pronunți?

— N-am dreptul să dau cu banul. Trebuie găsită o urmă certă. O găsește el, Moraru.

— De ce el și nu tu?

— El e conectat. El e băgat în priză. El adulmecă. Eu sînt simplu spectator.

— Dar experiența?

— Experiența îți creează doar deprinderi, nu-ți dă rețete. Chiar dacă ai avea fișate în cap mii de cazuri, totdeauna cel cercetat are o particularitate care este numai a lui. Deci și ancheta depinde pînă la urmă de un amănunt care este propriu acelui caz și numai lui.

— Dar nu înțeleg ce e atît de subtil în această afacere față de tabloul abominabil din locuință?

— La ce te referi?

— Rîzi de mine!

— Nu rîd de loc.

— Cum la ce mă refer?

— La ce te re-feri?

— La răvășeală, la sînge, la sîngele prezent peste tot!

— Dragul meu, n-ai auzit că avea o fragilitate vasculară accentuată?

— Ei și?

— Adică exact! De unde să știi tu? Sîngele era necoagulat. Un sînge necoagulat după cîteva ore nu poate avea decît o singură proveniență. Asta, coroborat cu alte resturi, cu migrenele ei, ne fac să deducem că Lina s-a trezit în toiul nopții cu o puternică hemoragie pe nas.

— Ei și?

— Iar spui ei și? Ei și, hemoragia a fost probabil însoțită de migrene sau invers, ei și, ei i-a revenit obsesia bolii incurabile, ei și, toate acestea au accentuat deprimarea cu care un om bolnav, și mai ales un om distrus psihic de boala lui fizică, a întîmpinat marile sărbători, pentru care toată lumea din jur, din prezentul sau din amintirile lui, s-a pregătit și s-a bucurat.

— Ei și?... Pardon!...

— Imaginează-ți cum se trezește un om în puterea nopții, săgetat de dureri și stăpînit de obsesia morții. Imaginează-ți cum se trezește o femeie curată... Ai observat că Lina Băltaru era o femeie foarte curată?

— Nu.

REVELION CU PROCURORI

— Trebuia să observi! Nici n-am nevoie să cer relații. Se vede din apartament. Din ce a rămas neminjit în locuința lor. Imaginează-ți deci pe această femeie, curată, trezindu-se cu toate complexele pe care le-am pomenit și cu perna năclăită de singe. E ușor de imaginat în ce depresiune nervoasă s-a prăbușit.

— Înseamnă că tu ești sigur pe sinucidere?

— Puiule! Puișor! Dilema abia aici începe.

— ?!?

— O femeie forțată să renunțe la tihna nopții, într-o asemenea stare, o femeie care a ajuns în halul de a umbla peste tot în casă cu miinile murdare de singele care o podidește pe nas, o femeie care încearcă să-și șteargă fața, reflex, cu pereți, o femeie care scrie pe pereți, depresiunea psihică a unei asemenea femei nu mai poate fi măsurată. Criza ei nervoasă... Izbucnirea ei...

— Dar ești sigur că e scrisul ei?

— Vom vedea la expertiza grafologică. Deocamdată toate răspunsurile depind de acel amănunt, fleac poate, care-ți spuneam că formează cheia problemei. Pînă atunci să ne gindim ce face o astfel de femeie într-un asemenea hal? Se sinucide sau își trezește bărbatul într-una din izbucnirile ei de ură! Și-l aduce într-o asemenea stare — gindește-te și la bărbatul, iarăși și iarăși trezit din somn cu aceleași „toane" — incit o suprimă. Reflex. Ori după o acumulare de nervi îndelungată.

— Singele ziceai că e din nas!

— O suprimă altfel decît prin cauzarea de plăgi deschise. Ori chiar cu toporul, însă afară, în ploaie.

— Dar cuțitul?

— Cuțitul acela nu e bun de nimic.

— Tocmai.

— El e valabil și pentru o ipoteză, și pentru cealaltă. Pentru cealaltă mai mult teoretic.

— Adică?

— În mod normal, prezența lui se situează în aceeași ordine de idei cu tot ce a însemnat stricarea bruscă a echilibrului Linei Băltaru. În aceeași ordine cu tot ce a fost nefiresc în comportările și opțiunile ei. În aceeași ordine cu actele de neigienă, cu eventuala plecare în furou de acasă, cu eventuala scriere a epistolei de adio pe perete, cu sinuciderea însăși. El ar corespunde unei intenții de a-l folosi, acolo pe linie, pentru tăierea venelor sau pentru... curaj. Dar tot așa, teoretic, este posibil ca el să fi fost pus de eventualul ucigaș pentru a ne sugera tocmai gindurile pe care ți le împărtășesc cu acum.

— Sofism interminabil.

— Vezi! Tocmai de aceea trebuie o urmă certă.

— Dacă nu există?

— Imposibil. Întotdeauna există un punct de sprijin. Doar să știi să-l găsești. Uneori el e atît de simplu încît îți este rușine să-l povestești. Oul lui Columb. Dar așa pare după război. După ce ieși din emoția acestei cercetări, vehiculate trei sferturi de rutină și un sfert de inspirație.

Moraru formase patru echipe: două din cîte doi milițieni, două din cîte unul. A împărțit plantația în patru fișii de cîte 100 m lățime, paralele cu poteca din dale. Cele patru echipe au început să scotocească pas cu pas. Echipele „mari" pe fișiile de lîngă potecă, cele „mici", pe extreme. Între timp procurorul s-a întors cu Gheorghe Băltaru acasă și l-a pus să facă inventarul amănunțit al garderobei.

— Asta ce rost mai are? — l-am întrebat pe Romeci.

— Femeia parcă-i dezbrăcată, dacă nu mă înșel.

— Ei și?

— Ajunsă vie sau moartă pe linie, și *jefuirea* este o ipoteză. Iar jefuirea cadavrului — alta.

— Neverosimile.

— Te cred. Dar nimeni n-are dreptul să nu le verifice.

În afara cuțitului și a furoului nu lipsea nici un lucru. Moraru s-a oprit deosebit de insistent la paltoane și pantofi. N-a renunțat decît atunci cînd a fost convins că Băltaru n-a uitat nimic. L-a dus după aceea din nou la gară.

Au sosit, pe rînd, dar aproape simultan, echipele de scotocire. Nici un rezultat. Dealtfel ce urmă ar mai fi putut supraviețui pe burnița asta scirboasă?

— E lapoviță, to-varășu' procuror!

— Da dom'le. A început lapovița.

— Anul nou cu zăpadă.

— Zăpadă, pe dracu! Haideți să-i dăm bătaie că ne-apucă seara. Puneți-l să scrie o declarație.

Iosif Moraru și-a aprins o țigară. Fuma „Carpați" și a ieșit cu ea pe peron. Sub streașina gării. A privit un timp fulguiala murdară, preț de vreo cinci fumuri, apoi a azvîrlit țigara și a ciocănit în geamlîcul biroului de mișcare:

— Trimiteți-l la mine pe locotenentul acela slăbuț!

Locotenentul acela slăbuț era *tehnico-științificul*. Porniră împreună spre aceeași margine a stației. Romeci m-a tras de mînă după el.

— Acu-i acu!

Pînă mi-am pus trencîul, pînă am luat umbrela, cei doi se depărtaseră bine. I-am văzut din nou, pentru a treia oară, lîngă cea care a fost Lina Băltaru. Iojca, procurorul, s-a aplecat. Îl vedeam de la distanță cum privește ceva, aplecat, apoi i-a trăsnit o palmă peste spate ofițerașului, mai-mai să-l dărîme. I-a arătat ceva cu degetul și l-a pus să fotografieze de aproape. Și-a notat și el în agendă, apoi i-a făcut semne prietenoase lui Romeci. Inutil, pentru că ne apropiaserăm.

Iosif Moraru — Iojca — și-a pus miinile în șold și s-a dat admirativ cîțiva pași înapoi, arătîndu-i din priviri ceva colegului său „ierarhic-superior". Virgil cel negru nici nu s-a uitat.

— Știu, măi, știu. De cînd am văzut-o. De cînd așteptam s-o vezi și tu!

— Vezi, dacă ai salariul mai mare. Ești și mai deștept. Dar eu eram prins cu amănuntele.

— Haidem.

S-au dat dispoziții de ridicarea resturilor umane. Au urmat diferite tipicuri medico-legale, formalitățile de identificare, adeverințe și autorizații. Între timp și-a terminat și Gheorghe Băltaru spovedania scrisă. Toată lumea părea lămurită, pînă și șeful stației surîdea cu subînțeles sub chipiul lui vișiniu. Numai eu rămăsesem neștiutor. Dar nu întrebam. Îmi ziceam că tot or să se trădeze ei în discuție.

Moraru a strîns hîrtiile în servietă, a verificat conținutul faimoasei truse de anchetă, deși — ca orice trusă — n-avea aproape nimic folositor în ea, a cerut lista trenurilor care merg de la vest spre est și se opresc noaptea în gara J., i-a încredințat-o unuia dintre ofițeri ca să ceară relații, telefonic, de la depoul stației terminus, apoi i-a spus șoferului să pornească mașina.

Ne-am ridicat toți o dată. Și Băltaru. Mult mai răsuflat decît de dimineață. Privea jenat spre îmbrăcămintea lui, cerînd voie din priviri să-și ia ceva mai gros. Dar nu-l băgă în seamă nimeni. Procurorul a dat niște acte șefului de post, apoi am mers cu toată liota spre mașină. S-au urcat întîi milițienii, s-au urcat după aceea procurorii, mie mi-au făcut onoarea să-mi lase locul din față, nu știam ce să fac, priveam derutat afară și în mașină, de teama vreunei gafe. Pînă la urmă m-am înfuriat și am trîntit ușa de tinichea spre nedumerirea, în sfîrșit, a șefului de gară. Prea purta aerul că le înțelege pe toate.

Stînd în față aveam ocazia să privesc prin gemulețul bucății de coviltir a ușii drepte (I.M.S. de tip vechi). L-am mai văzut odată pe Gheorghe Băltaru sub streașina din spate a gării, printre castelele de găini ale personalului feroviar. Sta obosit, înfrigurat, neîncrezător, privindu-ne cum ne îndepărtăm, prin lapoviță, prin hîrtoape, tot atîția cîți am venit, ba nu, cu doi ofițeri în plus. Dar fără el.

Mă încăpățînam să tac.

★

— Unii oameni, spunea Romeci dîndu-le coate, unii oameni din această mașină mor de curiozitate să știe ce și cum ne-am lămurit...

— E atît de simplu!...

— E atît de simplu, că mi-e și rușine.

Chicoteau și-și făceau probabil semne cu ochiul. I-am ignorat deci, m-au lăsat în pace.

— Cînd le developezi, Luciene?

— Astăzi, dacă vreți.

— E mai bine.

★

Seara mi-am făcut drum pe la laboratorul lui Lucian. Stătuse mizeria de afară și-am motivat că mă plimb. Ofițerașul se pregătea tocmai să plece.

— Nu vreți să duceți dumneavoastră pozele tovarășului procuror?

Voiam, cum să nu vreau. Mai ales că, frunzărindu-le febril, am găsit-o și pe cea făcută la urmă. Reprezenta... tălpile victimei. Minunat mînjite cu catran sau cum se numește unsoarea aceea de traverse. Amănunt care ar fi scăpat din prevedere oricărui asasin care ar fi transportat un cadavru pe calea ferată. Oricum, nimeni n-ar fi putut să execute o urmă falsă atît de bine. Adică erau mînjite numai proeminențele degetelor și prima treime a tălpii. Cum pășise ea numai pe vîrfuri. Cum a trebuit să alerge puțin înaintea trenului. Cum a sărit din traversă în traversă. Pentru că s-a ferit de colțurile ascuțite ale pietrelor. Ca să nu o doară. Ori poate de frig. Și ca să nu alunece.

NOUA ALCHIMIE A ALIMENTAȚIEI

CĂUTĂRI, EXPERIENȚE, SOLUȚII PENTRU UN SFÎRȘIT DE SECOL

de Adrian COSTA

Fără hrană, orice vietate, inclusiv omul, moare. Adevărul e simplu, iar pentru două treimi din locuitorii Terrei — necruțător.

Există astăzi o problemă mondială a alimentației a cărei legitimitate nu e contestată de nimeni, nici măcar ... de cel care se dezinteresează de ea. Ea are, ca orice mare problemă, un caracter complex. La un capăt se află foamea, la celălalt, dietetica în război cu obezitatea; la un capăt se află obiceiuri alimentare milenare depășite, la un alt capăt — încercările omului modern de a se hrăni mai igienic. Între aceste extreme — și ele nu sînt singurele — se înscriu o multitudine de nevoi, dorințe nerealizate, ipoteze, cercetări științifice despre simțuri și despre arome, escrocherii, campanii de protest, experiențe chimice care evocă alchimia, acțiuni generoase, discuții despre marketing și poluare, congrese internaționale, studiul intens al fotosintezei și rachete împotriva grindinei.

Dintre foarte numeroasele fațete ale problemei alimentației am ales doar cîteva privind cercetări științifice recente. Firește, problema alimentației, la scară socială, nu este o problemă de esență tehnică. Soluționarea ei ține de lichidarea exploatării omului de către om, de lupta împotriva colonialismului, neocolonialismului și a urmărilor acestora. Ea este de cele mai multe ori o problemă politică.

Dar contribuția pe care știința și tehnica încearcă s-o aducă pe acest teren dificil nu trebuie trecută cu vederea. Tocmai de aceea sînt scrise rîndurile care urmează.

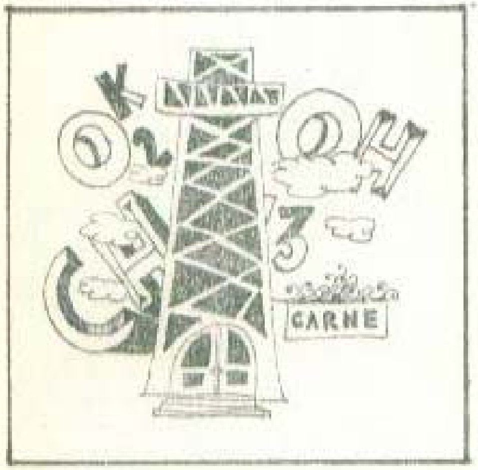

CARNE FĂRĂ... CARNE

Decalajul existent la ora actuală în lume în ceea ce privește consumul de proteine (de origine animală) între țările dezvoltate (45 g zilnic) și cele în curs de dezvoltare (9 g) reprezintă esența unei acute probleme contemporane. Potrivit unor calcule făcute de experți, necesarul de proteine pentru toți locuitorii Terrei se ridică la 60 000 de tone anual!

Sursa principală de hrană o constituie proteinele pe care le conține carnea. Se știe că animalele asigură omului proteine „fabricate" din produse vegetale, dar o fac în chip nerentabil. De la o vacă nu se pot obține decît 23% din proteinele pe care aceasta le introduce în organismul ei, iar de la un porc, 12%. O vită care cîntărește 500 de kilograme produce zilnic doar o jumătate de kilogram de proteine. În același timp, din consumul a 4 kilograme de carne omul obține 650 g de proteine.

Iată, așadar, că pînă să ajungă pe masa noastră, „sacul" cu proteine este dijmuit fără milă datorită slabei eficiențe a producției naturale de proteine. Unii susțin că pierderile, în acest proces, ating chiar 90% în anumite cazuri. La aceasta se adaugă faptul că alimentația animalelor este în general săracă în așa-numiții aminoacizi esențiali, ceea ce influențează valoarea nutritivă a alimentelor de origine animală.

SCURTCIRCUIT PE TRAIECTORIA PROTEINELOR

În goana sa după proteine omul a recurs la serviciile chimiei pentru a scurtcircuita procesele naturale și a realiza transformarea proteinelor vegetale într-un mod mai eficient. Astfel, într-un șir de țări, între care S.U.A., Anglia și U.R.S.S., se întreprind cercetări intense pentru a transforma pe cale industrială produsele vegetale în produse „animale" și a obține, de pildă, „carnea fără... carne". Acest produs denumit și „carne sintetică" sau „reconstituită" are ca bază un concentrat de 90% proteine brute extrase din boabele soia și care se prezintă sub forma unei pulberi fără miros și fără gust. Această pulbere este apoi tratată cu o substanță alcalină după care, printr-un procedeu asemănător fabricării fibrelor textile sintetice, amestecul este transformat în filamente. După cum trebuie să arate produsul finit, aceste filamente sînt amestecate cu grăsimi animale sau vegetale, cu geluri comestibile, coloranți și aromatizanți, care le conferă un gust convenabil. Amestecul este apoi copt pentru a i se da consistență și, în felul acesta, este gata pentru a fi consumat. El poate fi, de asemenea, conservat prin refrigerare, uscare sau în cutii.

„PUI FRIPT" PENTRU... VEGETARIENI

Unii oameni de știință afirmă că acest produs înfăptuiește visul specialiștilor în alimentație. Este o carne fără oase, fără piele, perfect igienică iar modificările posibile ale calităților ei organoleptice (gustative și olfactive) sînt practic nelimitate: poate avea gust de... pește, de salam, de pui, de pastramă etc., după pofta inimii. Ea constituie totodată un aliment care nu face să crească... colesterolul. Frăgezimea și tăria pot fi „dirijate", tot așa ca și substanțele grase sau valoarea energetică totală.

Societatea producătoare de alimente „Worthington" a pus în vînzare, pe piața americană, treizeci de sorturi de „carne" reconstituită: „pui fript", „rasol de vacă", „chiftele", amestecuri pentru sandvișuri etc. Cantitățile comercializate sînt încă mici și prețurile relativ ridicate, dar firma producătoare contează pe o extindere rapidă a desfacerilor — deși, cel puțin pe piața vest-europeană, succesul nu a fost tocmai colosal.

Pentru șefii serviciilor de vînzări ale companiilor producătoare de „carne fără... carne" principalele temeiuri ale lărgirii consumului acestor produse sînt de ordin subiectiv. Se evaluează la aproximativ 60 de milioane numărul persoanelor care în Statele Unite nu consumă cu regularitate carne, fie din convingeri religioase, fie pentru rațiuni igienice sau din preferință personală, iar toate aceste persoane constituie de pe acum o clientelă potențială foarte importantă.

Trebuie avuți în vedere, de asemenea, vegetarienii, restaurantele dietetice, spitalele, excursioniștii. Aceștia din urmă, pentru a-și ușura sacul de merinde, caută alimente în formă concentrată care să ocupe puțin spațiu,

care nu riscă să se altereze și care pot fi rapid pregătite.

PENTRU DV., STIMAȚI OBEZI!

În Japonia, țară care nu produce decît 65% din necesarul propriu de proteine, prima „carne" astfel preparată (avînd soia ca material de bază) a și fost dată în consumație pe piață în anul 1968. Proteinelor extrase din făina de soia li se dă culoarea și aspectul fibros al cărnii naturale prin fibre grupate după diferite dimensiuni. Și, pentru ca efectul gustativ să fie cît mai apropiat de cel real, acestui produs i se adaugă aminoacizi, carne și suc de carne naturală.

Recent, în vederea verificării reușitei acestor încercări, șase fabricanți de produse alimentare au organizat o reuniune la care au fost invitate o sută de gospodine cărora li s-a servit o gustare compusă din trei tipuri de preparate: din carne artificială, dintr-un amestec de carne artificială și naturală în părți egale, și din carne naturală. Rezultatul? Gospodinele nu au putut decît cu mare greutate să facă diferență între cele trei tipuri de preparate culinare și au adus elogii cărnii preparate artificial.

Această „carne" conține 25% proteine și deci este mai bogată decît cea de vacă (19,8%) sau de porc (13,4%). În plus, dacă tehnica de preparare în cantități industriale se va pune la punct, după calculele efectuate de japonezi, **prețul cărnii artificiale va fi de zece ori mai mic decît al cărnii de porc sau de douăzeci de ori decît al celei de vacă.**

Producătorii din S.U.A. au început să se intereseze, în ultima vreme, și de baconul artificial, produs din soia, grîu și ulei de porumb și care are, în raport cu cel natural, un șir de avantaje: nu scade la fript, nu conține colesterină și e de trei ori mai puțin „periculos" pentru obezi. Lansat pe piață, cu reclama cuvenită, noul bacon a avut un asemenea succes încît în primele trei luni a reprezentat 4% din totalul desfacerilor de carne de porc. În următoarele trei luni, cînd în mod intenționat nu i s-a mai făcut reclamă, proporția baconului în totalul vînzărilor s-a redus brusc la 1,3%, ceea ce nu a putut să nu-i pună pe gînduri pe economiști. Slănina artificială are gustul asemănător cu al celei naturale, dar are un inconvenient: este prea... elastică. Și cumpărătorii nu admit asemenea neajunsuri.

SOIA, PLANTA-MINUNE

De vreme ce s-au decis să înlocuiască carnea, nu se putea ca specialiștii noii alimentații să nu-și îndrepte privirile și spre lapte. Și astfel, a fost pus la punct un produs numit irapurina, un praf alb bogat în albumină, produs din făină de porumb și mei, cu unele extracte din semințe de bumbac și diverse vitamine. Din acest praf, amestecat cu apă, se prepară o băutură de culoarea laptelui, hrănitoare și foarte ieftină, care ar putea ajunge o băutură apreciată și gustoasă. Nu același succes l-a avut un „lapte" preparat în S.U.A. **direct din plante**, care, deși foarte hrănitor, a fost refuzat de consumatori din cauza culorii verzui date de clorofilă.

În fața acestui eșec a început o nouă ofensivă pentru a produce „lapte reconstituit," apoi lapte din... soia care, pare-se, e mai hrănitor decît cel natural și, în orice caz, mai ieftin.

Iată, așadar, soia în postura unei adevărate plante-minune. Nu trebuie însă să credem că însușirile ei fenomenale și, înainte de toate, valoarea nutritivă sînt o descoperire a secolului „atomic". Nicidecum. Încă în anul 2838 î.e.n., împăratul Chinei, Cen Nung, descria peste 300 de medicamente preparate din soia.

Secole de-a rîndul populațiile din Extremul Orient au utilizat numeroase alimente preparate din soia precum: paste — în Japonia; brînzeturi — în China și în Indochina. În Coreea erau consumate boabe întregi prăjite.

IDEEA DE A MUȘCA... PETROL

Dar soia nu e singurul izvor de proteine la modă. Există și alte resurse pentru sporirea cantității de proteine: produsele petroliere.

Microorganismele, cărora „le place" țițeiul, mai precis, anumite hidrocarburi din țiței, au fost valorificate în producție de către biochimistul francez Alfred Champagnot în 1958. Pentru a trăi, aceste microorganisme au nevoie de petrol, apă de mare și ceva „îngrășăminte". Champagnot a studiat efectul unor bacterii asupra reziduurilor de la rafinarea țițeiului și a tratat zeama din aceste reziduuri cu vitamine și săruri minerale. El a constatat că bacteriile au consumat amestecul cu o... poftă teribilă, **transformînd parafinele în proteine.**

Date estimative au arătat că din reziduurile de la industria petrolului se pot obține anual 20 000 000 tone de albumină superioară. Dealtfel, în prezent, o astfel de albumină se folosește cu succes în hrana animalelor, suplinind o bună parte din necesarul în proteine din rația acestora. În localitatea franceză Lavera există dealtfel o uzină de „carne" din petrol. Se prevede o producție anuală de 16 000 tone de „tocană de oaie", „biftec" și „pui în sos" din petrol însămînțat cu drojdie. Ca aspect și gust asemănarea este perfectă, iar randamentul neașteptat: un kg de drojdie de petrol va fi suficient pentru producerea unui kg de „carne". Specialiștii apreciază că în decurs de zece ani „friptura de petrol" se va afla pe **foarte multe** mese.

Cum va fi ea primită? Singurul ecou de care dispunem este cel care ne-a parvenit de la degustarea organizată de firma Courtauld. Experții gastronomi chemați să se pronunțe au declarat că gustul fripturii este acceptabil, dar ideea că mușcă... **petrol este ucigătoare!**

NOUA ALCHIMIE A ALIMENTAȚIEI

E de presupus că, pe măsura trecerii timpului, oamenii se vor obișnui și cu ideea de a „mușca petrol". La fel ar urma să se obișnuiască — pe plan alimentar — și cu alte ciudățenii, cel puțin pentru mentalitatea de azi: orezul și prunele artificiale. Cel dintîi, studiat în mai multe țări, a fost obținut — pentru prima oară — în Indonezia, din porumb, arahide și manioc; cele din urmă — de o firmă americană care a folosit în acest scop săruri de calciu, arome, săruri minerale, substanțe nutritive. Orezul artificial are, după cît se spune, însușiri nutritive superioare celui natural, iar prunele, ca și alte fructe „fabricate" nu se deosebesc de cele reale și nu-și pierd aroma și gustul dacă se prepară din ele compot.

SUB BAGHETA UNUI CHIMIST INDIGNAT

Oare vor deveni produsele de acest gen mărfuri de consum curent și cînd? Greu de spus. Pentru moment, în Franța, în S.U.A., în Marea Britanie, în Japonia și alte țări are loc un uimitor fenomen de regrupare a unor trusturi petroliere cu altele producătoare de alimente, avînd ca obiectiv cucerirea pieței.

Experiențe și reușite spectaculoase au loc și în Uniunea Sovietică sub bagheta unui distins om de știință, academicianul A. Nesmeianov, un chimist care și-a găsit o recentă vocație în producerea de alimente sintetice. Potrivit propriei sale mărturisiri, el a început să se ocupe de această problemă pentru a-și îndeplini un vis din fragedă tinerețe, cînd era „indignat de cruzimea cu care se obțin alimentele de origine animală".

„La institutul nostru de compuși organici — subliniază profesorul Nesmeianov — funcționează un aparat pentru producerea icrelor. Pentru noi, aceasta nu este decît o etapă pe calea obținerii alimentelor artificiale. Acum lucrăm la crearea fibrelor proteice de tipul celor din carne și a altor forme de produse alimentare, care vor fi cu siguranță mai gustoase, mai ieftine și mai hrănitoare decît produsele naturale".

Cine ar urma să beneficieze de pe urma noilor alimente, fie ele preparate din soia ori alte grăunțe, din petrol, din alge, ori pur și simplu din substanțe chimice — din retortă — cum s-ar zice? Firește, pe aceste căi s-ar îmbogăți „zestrea alimentară" a întregii lumi, deci întregul glob ar profita de pe urma acestor tehnici. Și totuși, putem menționa și unii beneficiari mai direct și mai „urgent" interesați. Cine?

Popoarele din zonele lovite de subnutriție

În orice caz nu acum, căci, după cum s-a văzut, noile produse se zbat încă în chinurile facerii... (Ceea ce se trimite în diverse ținuturi înfometate servește, probabil, în mare măsură, ca experiment.)

Persoanele care doresc să-și mențină sau să-și recapete silueta

Probabil, dar în măsura în care amintitele persoane renunță la plăcerile (de neînlocuit?) ale mîncării „adevărate", deci în măsura în care se decid să accepte formule alimentare neobișnuite.

Bolnavii

Cel puțin pentru aceștia — în anumite cazuri, firește — profitul este absolut cert. În diverse țări au fost preparate alimente „pur chimice" care includ aminoacizi, concentrate de proteine, hidrați de carbon, acizi grași, săruri minerale, vitamine într-o combinație optimă. În S.U.A. trăiesc de doi ani cîteva persoane alimentate exclusiv cu un asemenea regim complet sintetic: zilnic de cinci ori cîte 80 de grame de praf nutritiv în cîte un sfert de litru de apă. Ele își acoperă cu aceasta întregul necesar de mîncare și băutură. Nu s-au putut remarca pînă acum la persoanele care fac experiența nici un fel de tulburări sau deficiențe.

Avantajele pe care o asemenea alimentație „din retortă" le prezintă, în domeniul medical, sînt evidente. Înainte și după operații sau în cazuri de îmbolnăvire a stomacului și intestinului, pacientul poate fi perfect alimentat fără ca aparatul digestiv să fie suprasolicitat, iar eliminările sînt minime.

Grație unei formule din aceeași familie un tînăr australian, suferind de o gravă maladie intestinală, a trăit șapte luni și jumătate fără să mănînce și să bea, soluția nutritivă complexă fiindu-i introdusă direct în sînge.

Iată de ce în prezent principala rațiune care justifică eforturile depuse în direcția elaborării alimentelor artificiale și sintetice apare ca fiind cea medicală — curativă și igienică. Poate că folosind aceste alimente auxiliare, omul contemporan va reuși să se hrănească mai rațional și mai economic. Cît despre cei care au nevoie, pur și simplu, de mai multă hrană, probabil că soluția nu aparține, cel puțin pentru moment, chimiei, ci altor discipline care nu folosesc retortele!

CARE E „PÎINEA IDEALĂ"?

Pînă cînd „alimentele viitorului" vor apărea în magazine, atenţia specialiştilor se îndreaptă către alimentele prezentului, pentru a le mări valoarea nutritivă sau pentru a le „retuşa" funcţionalitatea. Un exemplu foarte grăitor în această privinţă îl constituie pîinea care — trebuie să recunoaştem — nu e un aliment tocmai nou. În momentul de faţă în ţările dezvoltate se produc 100—200 de sortimente de pîine. Teoretic, se pot produce 1 900 de varietăţi.

CELE MAI NEAŞTEPTATE SOLUŢII

E mult de cînd cuvîntul pîine a căpătat şi sensul de „mîncare" şi chiar de cel de „existenţă". Şi nu e vorba despre un simplu fapt lingvistic, căci pîinea este un aliment foarte hrănitor. Chiar prea hrănitor — consideră specialiştii — avînd în vedere că omul modern face prea puţină mişcare.

Mîncaţi mai puţină pîine! — clamează medicii.

Uşor de zis, greu de făcut — răspund oamenii cu tendinţă de îngrăşare.

Şi atunci? Atunci experţii s-au apucat să studieze problema pentru a descoperi „pîinea ideală", care să fie şi nutritivă, şi gustoasă, şi fragedă, să aibă coaja coaptă uniform, fără să depăşească grosimea de 3 mm, să fie frumoasă (culoarea „ideală" este cea castanie!) şi să nu îngraşe.

Specialiştii vest-germani au pus la punct o asemenea reţetă în care glucidele — bată-le vina! — au o pondere cu 30% mai mică decît la pîinea normală. În plus, ea conţine anumite mirodenii care o fac mai bună la gust şi mai uşor de digerat.

La rîndul lor, experţii sovietici au elaborat — în urma unor îndelungate cercetări experimentale — 12 sortimente noi de pîine cu un conţinut mai bogat în proteine (în mod normal, acestea reprezintă 7 — 8%). Ulterior, ei au pregătit — special pentru şcolari — un sortiment de chifle cu 20% proteine.

Îmbogăţirea pîinii se obţine, îndeobşte, cu ajutorul proteinelor animale — din lapte smîntînit, lapte praf degresat, făină de peşte alimentară. Aminoacizii astfel adăugaţi contribuie la creşterea valorii alimentare a pîinii.

În natură există însă şi proteinele vegetale „depozitate", de pildă, după cum s-a văzut, în soia şi mazăre. Şi ele pot îmbogăţi pîinea în aminoacizi, dar într-o proporţie insuficientă. Mărirea acestei proporţii ar dăuna însă unor proprietăţi importante ale pîinii — porozitate, formă, gust etc. Or, sortimentele de pîine create de specialiştii sovietici, amintite mai înainte, reprezintă o reuşită tocmai în această direcţie.

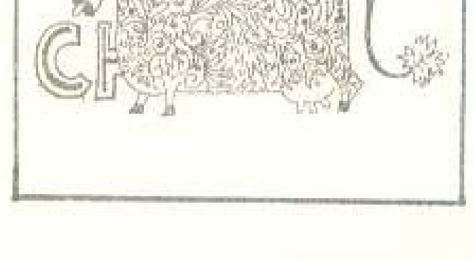

Şi în sectorul de cercetări al Departamentului Agriculturii al S.U.A. a fost pregătită o „pîine experimentală" din făină de seminţe oleaginoase, cu 20% proteine. Pentru ţările tropicale, unde griul este mai puţin cultivat, Institutul britanic pentru produse tropicale a pus la punct mai multe metode de preparare a pîinii din cele mai neaşteptate materii prime: porumb, ignam, sorg, mei, orez, care înlocuiesc griul în medie în proporţie de circa 40%. La aceste pîini ciudate specialiştii britanici au mai adăugat proteine provenite din seminţe de bumbac, soia, arahide, din nuci de cocos etc. Poate că ceva mai avansate pe drumul spre asimilarea noilor surse de proteine sînt produsele de patiserie. Într-adevăr, la institutul amintit au fost preparate prăjituri „de casă" numai din făină de manioc şi de soia. Cei care le-au gustat afirmă că au un gust foarte plăcut.

Ciudăţeniile în materie de adaosuri proteice nu se opresc însă aici. S-a constatat că pîinea poate fi îmbogăţită cu extracte din fîn şi lucernă, din lînă de oaie (fără ca, pe cale olfactivă ori gustativă artificiul să poată fi detectat), cu făină de peşte — atît de lipsită de „miros de peşte" încît intră în compoziţia pîinii în loc de... ouă şi lapte — cu făină de carne, extracte de alge şi concentrate de drojdii.

DAŢI-NE ÎNAPOI MIROSUL DE PÎINE CALDĂ!

Experienţele din acest domeniu — şi ele sînt numeroase — tind să demonstreze că prin anumite modificări de compoziţie şi de panificaţie, **făina obişnuită poate fi înlocuită în proporţie de 25—40% la prepararea pîinii.** Aceasta ar însemna un mare ajutor pentru populaţiile lovite de subnutriţie, căci le-ar da posibilitatea de a-şi face pîine din plante de care dispun cu destulă uşurinţă. Dar marea

NOUA ALCHIMIE A ALIMENTAȚIEI

alchimie a *pîinii* nu se ocupă numai de nevoile celor flămînzi, ci și de cele ale gastronomilor rafinați.

Celebra pîine franceză de înaltă valoare gastronomică e amenințată — afirma nu demult un săptămînal parizian — de tehnicile industriale. În adevăr, frămîntatul mecanic durează astăzi mai puțin de 20 de minute dar, după acest tratament intens și rapid, aluatul nu mai are gustul acela de demult... Consumatorul caută în zadar „mirosul de pîine caldă", plăcerea cojii rumenite care trosnește în dinți. Progresul tehnicii le-a răpit!

Se pare însă că pierderea nu este ireparabilă. În orice caz, cercetătorii de specialitate ai Institutului național de cercetări agronomice din Franța fac această afirmație liniștitoare. Ei au decis să studieze problema frămîntatului mecanic pentru a descoperi cauzele răului.

Nu demult profesorul Roger Drapon a pus în lumină acțiunea unei enzime pe care o conține făina: lipoxigenaza. În contact cu oxigenul din aer, aceasta asigură oxidarea acizilor grași. Or, sub acțiunea mașinilor, aluatul fiind foarte bine frămîntat este, în același timp, mai mult acrisit, astfel încît lipoxigenaza lucrează... prea mult. Din această cauză, compoziția obținută nu poate suporta fermentația îndelungată, de trei ore și jumătate, în urma căreia se formează corpurile aromatice ce dau pîinii gustul „tradițional".

A distruge complet lipoxigenaza, care este un produs natural, ar face imposibilă prepararea pîinii. Ceea ce se cere pentru a remedia lucrurile este reducerea cantității de enzimă din făină.

Se preconizează crearea, pe căi genetice, a unui grîu care să conțină mai puțină lipoxigenază. Soluția ca atare e simplă. Traducerea ei în practică pare să nu fie tocmai lesne de realizat, dacă avem în vedere doar faptul că au fost studiate pînă acum nu mai puțin de 400 varietăți de grîu. Scopul acestui studiu este crearea unui grîu special, adevăratul „grîu pentru pîine", care să satisfacă pretenții gastronomice tot mai mari, la scara masei de consumatori.

FENOMENALUL CUPTOR RECE

Fiecare dintre noi are, acasă, o mică industrie: bucătăria. În acest atelier, mai mult sau mai puțin dotat din punct de vedere tehnic, materia primă alimentară este transformată în diferite feluri de mîncare. Cine nu ține seama de existența laturii igienico-nutritive a acestei activități, de cea gastronomică și de cea „tehnologică" nu face decît să conteste complexitatea unei îndeletniciri vechi cît omul, care se află astăzi, ca și alte fațete ale existenței umane, în plină transformare.

MICUL LABORATOR DE ACASĂ

De la vatra primitivă, pe care ne-o dezvăluie de atîtea ori săpăturile arheologice, bucătăria a devenit un mic laborator, de cele mai multe ori curat și ispititor, în care au început să pătrundă elementele noi menite să înlesnească, să raționalizeze, să facă mai de scurtă durată și mai curată o muncă adesea abrutizantă. La o mare și tradițională expoziție pariziană de specialitate au fost prezentate, în primăvara acestui an, cîteva noutăți într-adevăr semnificative pentru tendințele evoluției bucătăriei. Noutatea dominantă pare să fi fost „masa de gătit electrică, vitro-ceramică, perfect plană, foarte estetică și cu temperatură modulată". După cum se poate deduce, din această definiție destul de comercială, este vorba despre o mașină de gătit fără „ochiuri". Ea este echipată doar cu o placă foarte netedă, cu aspect sticlos, care se încălzește diferențiat: în unele zone temperatura e mai mare, în altele mai mică, astfel încît simpla mutare a crătiților oferă cele mai variate posibilități de folosire a căldurii.

Pentru mașinile de gătit cu gaze au fost prezentate cîteva inovații, între care aprinzătorul automat cu înaltă tensiune. El intră în funcțiune, producînd scîntei foarte fierbinți, deîndată ce a fost deschis robinetul de gaz. Un alt dispozitiv nou întrerupe accesul gazelor în momentul potrivit pentru calitatea mîncării. Noile cuptoare (apropo, a revenit moda cuptoarelor separate!) au pereții căptușiți cu un așa-numit email catalitic care rămîne veșnic curat: stropii de grăsime, inevitabili la orice friptură, se... dezintegrează și dispar pe măsură ce se depun pe miraculosul email.

SĂ FRIGEM DAR FĂRĂ... CĂLDURĂ

Toate aceste noutăți, oricît de interesante ar fi, au o trăsătură comună: ele aparțin domeniului „clasic" al preparării produselor alimentare (în bucătărie, ca și în industrie) care se bazează pe folosirea căldurii. În cazul metodelor clasice, încălzirea se realizează de obicei cu ajutorul aburului de joasă și înaltă presiune, al aerului cald, al apei calde, al gazelor, al curentului electric și al radiațiilor infraroșii. Dar iată că ușa bucătăriei s-a deschis și în prag s-a ivit... viitorul, personificat de **radiația electromagnetică de înaltă frecvență** (microundele), cele pe care se întemeiază radarul. Dealtfel, chiar în timpul războiului, cînd radarul era încă o noutate, s-a observat că undele pe care le emite acesta **încălzesc. Aceste unde străbat aerul, materialele plastice, porțelanul și sticla; sînt reflectate de pereții metalici, dar sînt absorbite de apă, albumine, proteine și alimente în general.** De aici — **marea lor însemnătate** pentru bucătărie.

Absorbția se traduce prin transformarea energiei lor în căldură. O căldură cu totul „intimă" care se răspîndește **concomitent și uniform** în toată masa produsului, spre deosebire de metodele clasice, care propagă treptat căldura **din exterior către interior.** Apoi — să nu uităm: prepararea alimentelor la cald are un alt mare dezavantaj: fierberea alimentelor în apă provoacă dizolvarea sărurilor minerale și a vitaminelor care rămîn în oală, de unde nu mai pot exercita nici o acțiune hrănitoare asupra organismului nostru.

Cuptorul cu microunde este un cuptor prin excelență rece, în care mîncarea se prepară aproape instantaneu (un pui fript în mai puțin de trei minute!). Pentru bucătărie această performanță înseamnă mult, dar pentru industrie avantajul e enorm.

„BUCĂTARUL" AUTOMAT

„Bucătarul" cu microunde nu este un simplu specialist în prepararea felurilor de mîncare. „Cunoștințele" sale sînt mult mai largi și de aceea valoarea lui își arată adevărata măsură în industrie. El decongelează carnea în mai puțin de un minut (procedeul clasic, cu aer cald, impune o durată de 20 de minute!), decongelează cu același succes peștele, ouăle și produsele de panificație care se conservă prin frig.

Microundele, ieșind din... bucătărie, au arătat că se pricep și la uscarea cerealelor, a merelor, a cartofilor și verdețurilor, înlocuind total sau parțial uscarea cu aer cald.

Metoda microundelor are însă, cel puțin pentru moment, un mare dezavantaj: e foarte costisitoare. Un cuptor costă aproape cît un automobil modest și de aceea nu e tocmai la îndemîna tuturor. Dar e de presupus că, așa cum s-a întîmplat și în alte cazuri, după perfecționări tehnice și pe măsura creșterii cererii și desfacerii, fenomenalul cuptor rece va deveni, cel puțin în bucătăriile restaurantelor și cantinelor, tot mai răspîndit.

Între timp, el are toate șansele să se automatizeze (de fapt, fără un dispozitiv automat friptura s-ar arde foarte des!) și să-și lărgească astfel sfera de posibilități. Specialiști din Leningrad au creat o asemenea mașină de gătit care, în numai 45—90 de secunde, pregătește un meniu complet. Ea se aseamănă cu un frigider de mărime mijlocie. Ingredientele sînt introduse în aparat în stare crudă, pe o farfurie în care ulterior sînt și servite. Deoarece oscilațiile de înaltă frecvență „lucrează" numai asupra alimentelor, farfuria rămîne rece! Prin apăsarea pe un buton, un automat preia pregătirea mîncărurilor după un program stabilit.
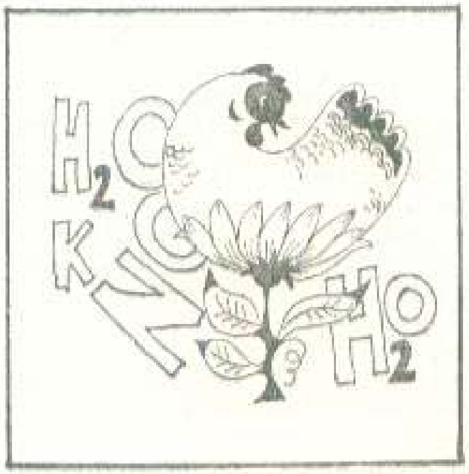
Nu e exclus ca tocmai ele, microundele, să întruchipeze cîndva bucătăria perfectă, adică aceea care va putea fi practicată de femei și de bărbați în deplină egalitate și, poate, colaborare!